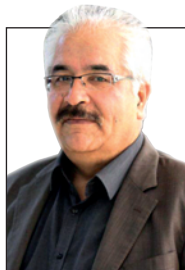

«ناصر تقی زاده»
دوران قیمت‌های
دستوری به پایان
رسیده است

«حسین عبده تبریزی»
جایگاه بورس کالا
در اقتصاد کالا محور
ایران

شریعت‌مداری:
از طریق بورس کالا
می‌توان به مشکل
قیمت گذاری در
اقتصاد ایران پایان داد

کرباسیان:
با اجرای سیاست قیمت
تضمینی در بورس کالا
ارتباط کشاورزان
و مصرف کنندگان
نزدیک تر می‌شود

توسعه بورس کالا

راهبرد تیم اقتصادی دولت

در این شماره بخوانید:

«جشن ۵۰ سالگی در بهار بازار سرمایه» «۹۶، سال رکورد» «کشف پرمیوم در تالار نقره ای»

Iran International Exhibitions Company
شرکت نمایشگاه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران

شرکت اطلاع‌رسانی
و خدمات بورس
و بلیت به سازمان بورس و اوراق بهادار

FINEX

2018

نمایشگاه بین‌المللی
**بورس
بانک
و بیمه**

International
Exhibition of
**Exchange,
Bank &
Insurance**

11th یازدهمین

۲۷ الی ۳۰ فروردین ماه ۱۳۹۷
تهران - ایران
16 - 19 April 2018
Tehran - Iran

محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی ایران
Tehran International Permanent Fairground

دبیرخانه نمایشگاه: تهران، شمال به جنوب
اشرفی اصفهانی، خیابان ۲۲ بهمن، خیابان شهید
اکبری، پلاک ۱، طبقه دوم
تلفکس: ۴۴۴۸۲۱۶-۲۱

Organizer: 2nd Floor, No1, Akbari St., 22Bahman St.,
Ashrafi Isfahani Hwy., Tehran, Iran
Tel/fax: (+9821) 44448216

دریافت اپلیکیشن نمایشگاه

صاحب امتیاز: شرکت بورس کالای ایران

مدیر مسئول: حامد سلطانی نژاد

زیر نظر شورای سردبیری

همکاران این شماره: محمد حسین بابالو، مهدی حاجی وند، امید امانی، پرویز امانیان، نیما نائینیان،

حبیب علیزاده، محسن نعمتی، سودابه کیوان فر، ستار مرادی، امیر حسین مرادی فخر

عکاس: سجاد رزم

مدیر هنری و صفحه آرایی: مهدی امامی

چاپخانه: واژه پرداز اندیشه

نشانی: تهران، خیابان آیت الله طالقانی، نبش بندر انزلی، شماره ۳۵۱

تلفن: ۸۵۶۴۰۰۰۰-۲ | نمابر: ۸۸۳۸۳۰۰۰

جایگاه بورس کالا در اقتصاد کالا محور ایران.....۵

توسعه بورس کالا راهبرد تیم اقتصادی دولت.....۶

جشن ۵۰ سالگی در بهار بازار سرمایه.....۸

گذر از تجارت سنتی با ابزارهای مالی.....۱۱

۹۶، سال رکورد.....۱۲

رصد بازار عراق و تداوم فرصت ها.....۱۶

پتروشیمی و فرآورده های نفتی

پیش به سوی برندسازی قیر ایران.....۴۰

از آخرین بازمانده ها.....۴۲

نفت ۲۰۱۸ از نگاه مؤسسات و بانک های سرمایه گذاری.....۴۶

کشاورزی

یک تصمیم و چند نظر.....۲۰

بررسی تولید و تجارت غلات جهان در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷.....۲۲

از خرید توافقی زعفران تا فروش دانه های طلایی.....۲۳

بازار مشتقه

مزایای حضور در صندوق های طلا.....۵۰

طلا جهش می کند وقتی کسی انتظارش را ندارد.....۵۴

کشف پرمیوم در تالار نقره ای.....۵۸

بازارهای کالایی در فراز و نشیب ۲۰۱۸.....۶۰

گشایش ها پس از دشواری ها.....۶۲

صنعت و معدن

دوران قیمت های دستوری به پایان رسیده است.....۲۶

تداوم رونق بازار فلزات از نگاه تحلیلگران.....۲۸

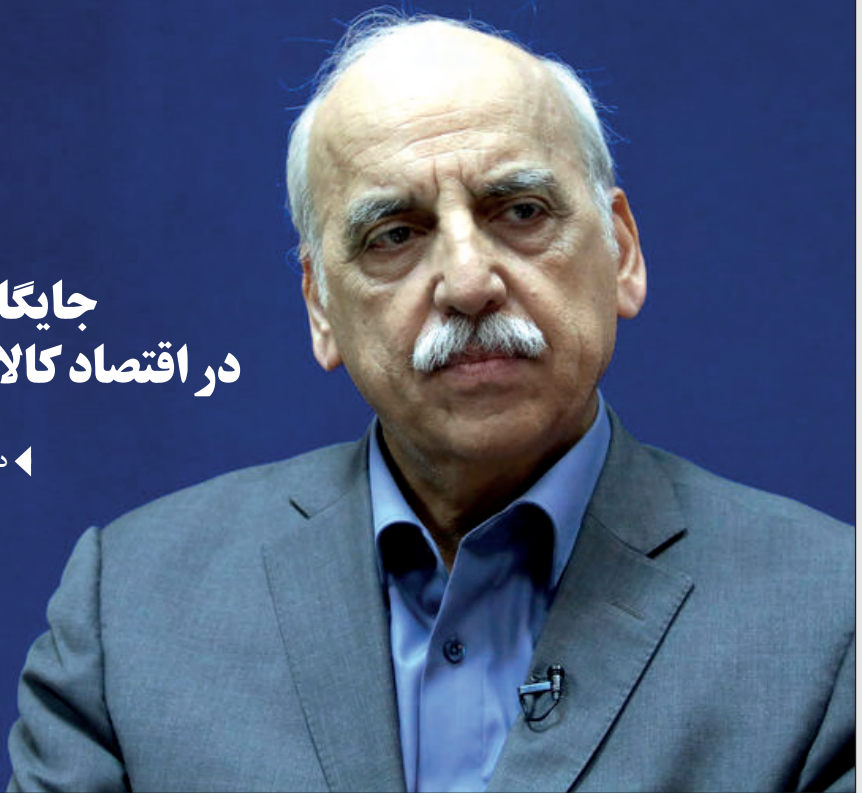
۳ مزیت بورسی شدن سنگ آهن.....۳۲

تفاوت پیش بینی های دولتی و خصوصی.....۳۶

زنجیره تولید و لزوم ارزش آفرینی.....۳۷

جایگاه بورس کالا در اقتصاد کالا محور ایران

◀ دکتر حسین عبده تبریزی

ایران باید به تلاش‌ها برای راه‌اندازی بورس برق (اکتون بورس انرژی) از سال ۱۳۸۵ نیز اشاره کرد. از روز اول راه‌اندازی تا امروز انواع معاملات در این بازار که خود نوعی بورس کالایی است، شکل گرفته است. این بورس بعدها در حوزه محصولات انرژی نیز گسترش یافت و روند مطلوبی در توسعه این بازار مشاهده می‌شود. با این همه نرخ رشد این بورس (برق و نفت و گاز) می‌تواند از آنچه طی این مدت رقم خورده بسیار بیشتر پیشی بگیرد. در پایان اینکه انتظار می‌رود نرخ رشد و توسعه آینده بورس کالای ایران به عنوان دومین بورس کشور از امروز بسیار فراتر رود. بدین ترتیب، به کمک ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های معاملاتی در بورس کالای ایران و بورس انرژی می‌توانیم به سمت گسترش هر چه بیشتر بازار سرمایه در صنایع و حوزه‌های مختلف اقتصادی حرکت کرده و شاهد تحقق رونق اقتصادی بیشتر باشیم.

دارد که در سال‌های ابتدایی بورس فلزات تهران مقاومت‌هایی مشاهده می‌شد. به طوری که در دوره تصدی بنده به عنوان ریاست سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران، بورس فلزات تهران در حالی راه‌اندازی شد که در سال‌های ابتدایی فعالیت این بازار مقاومت‌هایی نسبت به موفقیت آن مشاهده می‌شد، چرا که موفقیت‌های به دست آمده در بورس فلزات تهران، منافع عده‌ای را به خطر می‌انداخت. اما رفته رفته شاهد توسعه این بازار و اثرگذاری آن بر بازارهای کالایی بودیم. اکنون در ایران در شرایطی هستیم که می‌توان بسیاری از کالاها و محصولات کشاورزی را در بورس کالا عرضه کرد و معاملات آنها را در بستر این بازار انجام داد. به طوری که بورس کالا می‌تواند کمک قابل ملاحظه‌ای به افزایش بهره‌وری تولید در بخش کشاورزی ایران کند؛ در نتیجه، از این منظر نیز بورس کالا جای رشد و توسعه فراوانی دارد. البته در کنار بورس کالای

بورس کالای ایران در حالی به ۱۰ سالگی عمر خود رسیده که در عرصه‌های مختلف امکان توسعه زیادی برای آن متصور است، چرا که ایران کشوری است که اقتصاد آن بر پایه کالاهای اساسی متعددی شکل گرفته و همین امر سبب می‌شود تا کالاهای اساسی متنوعی در این بازار مورد معامله قرار گیرد؛ به عنوان مثال، این امکان وجود دارد که علاوه بر مبادلات کالاها، بازار ارز نیز در فرصتی مناسب و با فراهم شدن پیش‌شرط‌های لازم، از جمله یکسان‌سازی نرخ ارز، به گسترش بورس کالایی کمک کند. البته در شرایط کنونی توصیه نمی‌کنم معاملات مبتنی بر ارز آغاز شود، بلکه باید پس از فراهم شدن تمامی پیش‌شرط‌ها و از جمله تک‌نرخ شدن ارز، بورس مشتقه ارزی شروع به کار کند.

در این بین روند رو به رشد بورس کالا در حالی سپری شده و امکان توسعه بیشتر ظرفیت‌ها و ابزارهای موجود در این بازار در شرایطی وجود

توسعه بورس کالا راهبرد تیم اقتصادی دولت

کرباسیان: با اجرای سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا ارتباط کشاورزان و مصرف کنندگان نزدیک تر می شود
شریعتمداری: از طریق بورس کالا می توان به مشکل قیمت گذاری در اقتصاد ایران پایان داد

محسن نعمتی

همزمان با ۱۰ سالگی بورس کالا در اقتصاد ایران، شاهد توجه ویژه تیم اقتصادی دولت از جمله وزیر امور اقتصادی دارایی و وزیر صنعت، معدن و تجارت به ظرفیت های این بازار هستیم. به طوریکه جشن ۵۰ سالگی بازار سرمایه و برگزاری هشتمین همایش چشم انداز صنعت فولاد و معدن ایران فرصتی بود تا مسعود کرباسیان و محمد شریعتمداری از استراتژی خود در قبال بورس کالا رونمایی کنند.

پیش از بررسی دیدگاه ها و اظهار نظرهای مطرح شده از سوی دو وزیر، نگاهی گذرا به سابقه شریعتمداری و کرباسیان در خصوص فعالیت های بازار سرمایه طی سال های اخیر به وضوح نشان می دهد که هر یک با توجه به عناوین اقتصادی و سوابق اجرایی خود، نقش غیر قابل انکاری در شکل گیری و توسعه بورس کالا داشته اند. شریعتمداری که از دهه ۶۰ در پست های اصلی اقتصادی بخش دولتی و خصوصی کشور فعالیت داشته، طی دورانی که بر مسند وزارت بازرگانی تکیه زده بود، نخستین معامله بورس فلزات تهران در سال ۸۲ را به همراه اسحاق جهانگیری، وزیر صنایع وقت انجام داد و در دولت یازدهم نیز که در سمت معاونت اجرایی رییس جمهور قرار داشت، اهتمام ویژه ای به بورس کالا به خصوص در حمایت از تقویت مبادلات محصولات پتروشیمی در این بورس داشت. کرباسیان نیز که در دولت یازدهم معاون وزیر امور اقتصادی و دارایی و رییس کل گمرک بود به طور مستقیم با فعالیت های بازار سرمایه و به خصوص در جریان اجرایی شدن سامانه یکپارچه الکترونیکی امور گمرکی با بورس کالای ایران در تعامل بود؛ همچنین وی که از سال ها پیش در عناوین معاونت وزیر صنعت، وزیر نفت، وزیر بازرگانی و وزیر اقتصاد قرار داشته، همواره از کارکرد بورس کالا در اقتصاد ایران حمایت کرده است. با این تفاسیر دو وزیر اقتصاد و صنعت به تازگی به شیوه ای جزئی تر، کارکردهای بورس کالا در اقتصاد و جایگاه این بورس در میان صنایع را بازگو کرده اند که در ادامه می خوانیم.

تاکید دو وزیر بر حل مشکلات قیمت گذاری کالاها

وزیر صنعت، معدن و تجارت در همایش چشم انداز صنعت فولاد و معدن ایران که با حضور بسیاری از صنعتگران و فعالان صنعت فولاد و معدن در سالن همایش های بین المللی صدا و سیما برگزار شد، بورس کالا را یک اصل در اقتصاد ایران دانست. شریعتمداری با اعلام این خبر که برای عرضه زنجیره فولاد از جمله سنگ آهن به بورس کالا، جلساتی برگزار کرده ایم، گفت: کشف قیمت محصولات در بورس کالا یکی از بهترین روش های ممکن برای حل مشکلات مربوط به قیمت گذاری در اقتصاد ایران است و بنده از این اتفاق حمایت می کنم. وزیر صنعت با تاکید بر لزوم عرضه و قیمت گذاری زنجیره فولاد در بورس کالا گفت: برای حل مشکلاتی که در بحث قیمت گذاری ها مطرح است، پیشنهاد عرضه آهن اسفنجی در بورس کالا را در دست بررسی داریم که در تلاش هستیم این پیشنهاد اجرایی شود.

حال حاضر قیمت آهن اسفنجی بر مبنای فرمولی از قیمت شمش فولاد خوزستان تعیین می شود که با عرضه این محصول در بورس کالا، قیمت گذاری آن در بستر بازار انجام می شود. در همین زمینه وزیر امور اقتصادی و دارایی نیز در مراسم نکوداشت ۵۰ سالگی بازار سرمایه به نقش مهم بورس کالا در قیمت گذاری محصولات اشاره کرد و گفت: دولت نگاه ویژه ای به بورس کالا در تنظیم بازار کالاهای اساسی دارد به طوریکه این بورس طی سال های گذشته اثر مهمی در اقتصاد ملی به شیوه تنظیم بازارها، شفاف سازی و کشف عادلانه قیمت ها ایفا کرده است. کرباسیان با بیان اینکه تا قبل از راه اندازی بورس کالا در ایران، عمده کالاها به شیوه سنتی و با اعمال نفوذ کامل دولت قیمت گذاری و معامله می شد، افزود: در چند سال گذشته تلاش شده است تا روند دادوستد کالاها به بورس کالا واگذار شود و کشف قیمت ها نیز به دور از نظام دستوری و براساس مکانیسم عرضه و تقاضا صورت گیرد.

هم‌اندیشی و حمایت از مکانیسم بازار

یکی از تاکیدات شریعتمداری طی حدود ۵ ماهی که در مسند وزیر صنعت، معدن و تجارت آغاز به کار کرده، استفاده از نظرات و دیدگاه‌های فعالان صنایع در تصمیم‌گیری‌ها بوده است که وی، بورس کالا را نیز مکانی برای هم‌اندیشی میان صنایع عنوان می‌کند.

شریعتمداری با بیان اینکه هیچ بازاری کامل نیست و اگر بورس کالا دارای ضعف‌هایی باشد با برگزاری جلسات هم‌اندیشی میان صنایع قابل رفع است، اظهار کرد: باید قواعد انضباطی بورس‌های کالایی دنیا را در بورس کالای ایران نیز اجرایی و نظارت‌ها را در این حوزه اعمال کنیم تا کشف قیمتی شفاف برای کلیه محصولات از جمله محصولات حوزه زنجیره فولاد صورت گیرد.

وی بر لزوم تعیین قیمت پایه طبق نظر جمعی انجمن‌ها و فعالان این حوزه برای محصولات مختلف زنجیره فولاد تاکید کرد و گفت: با تعیین قیمت‌های پایه در بستر بورس کالا می‌توان به نقطه‌ای رسید که بورس کالا به یک تکیه‌گاه در میان صنایع تبدیل شود. وزیر صنعت، معدن و تجارت عنوان می‌کند که با همفکری وزارت صنعت و صنایع مرتبط، قیمت پایه کالاها در بورس کالا تعیین می‌شود اما پس از تعیین قیمت پایه، دیگر همه چیز به مکانیسم عرضه و تقاضا در بورس اختصاص خواهد یافت و این سازوکار است که نرخ پایانی کالاها را مشخص می‌کند.

وزیر امور اقتصاد و دارایی نیز در همین زمینه البته با نگاهی دیگر به کارکردهای بورس کالا به ابزارهای مالی اشاره می‌کند. کرباسیان با تاکید بر اینکه با تقویت بورس کالا در اقتصاد از تقلب و فساد جلوگیری می‌شود، می‌گوید: با توسعه معاملات سلف و پیش‌فروش محصولات در بورس کالا، فروشنده و مصرف‌کننده به منظور فروش محصولاتشان، تامین منابع و مواد در آینده به اطمینان خاطر می‌رسند.

کرباسیان ادامه داد: باید بتوان با تشکیل و توسعه صندوق‌های سرمایه‌گذاری در حوزه کالاها، تولید محصولات را تضمین کرد که در این راستا نیاز است بیمه‌ها به بورس کالای ایران متصل شوند؛ در مجموع با توجه به کارکرد و ابزارهای مالی که بورس کالا ارائه می‌دهد، این بورس به یک تکیه‌گاه موثر برای صنایع مبدل شده است.

کاهش تصدی‌گری دولت با ابزار بورس

کاهش تصدی‌گری دولت و واگذاری اقتصاد به مردم، یکی دیگر از برنامه‌های دولت‌مردان است که وزیر صنعت و اقتصاد بورس کالا را یکی از راه‌های رسیدن به این مهم عنوان می‌کند. شریعتمداری با اشاره به اینکه یکی از اهداف راه‌اندازی بورس کالا در ایران، فاصله گرفتن دولت

برای دخالت در اقتصاد و روند قیمت‌گذاری‌ها بوده است، گفت: بنده افتخار این را دارم که در راه‌اندازی بورس فلزات تهران طی سال ۱۳۸۲ که در سال ۱۳۸۶ به بورس کالای ایران تبدیل شد، حضور داشتم و اولین معامله نمادین را با حضور آقای اسحاق جهانگیری به عنوان نماینده خریدار و فروشنده انجام دادیم. از این رو امروز نیز بر اهداف راه‌اندازی بورس کالا تاکید داریم و به دنبال کاهش نقش دولت در اقتصاد با استفاده از مسیرهای مختلف هستیم.

کرباسیان، وزیر امور اقتصادی و دارایی نیز در این باره می‌گوید: نقش دولت در تنظیم بازار کالاها و همچنین سیاست خرید تضمینی که هم‌اکنون هزینه بالایی را به دولت تحمیل می‌کند باید به سمت بورس کالا حرکت کند که با تحقق این مهم، شاهد پررنگ شدن نقش بورس کالا در اقتصاد و ارتباط نزدیک تر بین تولیدکننده و مصرف‌کننده خواهیم بود.

ابزارسازی و بازارسازی دو مأموریت بورس کالا

اهتمام وزاری اقتصاد و صنعت به بورس کالا و اعلام چندین مأموریت در خصوص تنظیم بازارها، کشف قیمت‌ها و استفاده از ابزارهای مالی در شرایطی است که بورس کالا نیز طی سال جاری در بهترین دوران خود قرار دارد به طوریکه ارزش معاملات این بورس تا پیش از اتمام سال و در پی اعتماد بیش از گذشته تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان به این بازار، از مرز ۱۰۰ هزار میلیارد تومان فراتر می‌رود. این رقم رکوردی جدید در تاریخ بازار سرمایه ایران به شمار خواهد رفت و آن طور که حامد سلطانی‌نژاد، مدیرعامل بورس کالای ایران

در مراسم دهمین سالگرد تاسیس این بورس عنوان کرده است، بورس کالا در ابتدای مسیر طولانی خود قرار داشته و از سال آینده شاهد ارائه خدمات جدیدی از این بازار مدرن کالایی خواهیم بود. سلطانی‌نژاد با نگاهی واقع‌بینانه به معضلات صنایع عنوان می‌کند که برای حضور عرضه‌کنندگان در بورس کالا، باید مزایا و مشوق‌هایی تعریف کرد تا به مرحله‌ای برسیم که خیلی از تولیدکنندگان نفع خود را در عرضه کالا در بورس ببینند که البته در این زمینه، پیشرفت قابل ملاحظه‌ای رخ داده است. سلطانی‌نژاد با بیان اینکه برای ایجاد ساختار مدرن تجارت کالا در بورس کالا دو مأموریت اساسی تعریف شده است، گفت: این دو مأموریت اساسی ابزارسازی و بازارسازی است که هر دوی آنها، زیرساخت تجارت مدرن هستند. در این زمینه توسعه ابزارهایی چون صندوق‌های کالایی، گواهی سپرده کالایی، قراردادهای بلندمدت، اوراق خرید دیسن، تابلوی مناقصه و معاملات تهاتری در دستور کار بورس کالا قرار دارند که البته این ابزارها در آغاز راهی طولانی برای رسیدن به نقطه‌ای که در مأموریت و رسالت بورس کالا تعریف شده، وجود دارد.

به گفته مدیرعامل بورس کالای ایران، به این موضوع معتقدیم که به جای آنکه در بورس کالا نقش مجری را داشته باشیم، نقش مهندسی انجام کار را به خود بگیریم به نحوی که هم‌اکنون زمان تغییر ساختارها و ساختار شکنی است؛ ساختار شکنی به مفهوم شکستن روندهای سنتی تجارت موجود در کشور؛ دیگر دوره اعلام تخصیص کالاها با قیمت‌های تعیین شده توسط یک مجموعه خاص سپری شده و همه به این نتیجه رسیده‌اند که این روش کارسازی نیست.

لازم را از بورس تأمین کنند. وی تنوع در ابزارهای مالی و بازار سرمایه را خواسته جدی دولت دانست و خاطر نشان کرد: با معافیت مالیاتی که در بازار سرمایه وجود دارد، بورس می تواند رشد خوبی را تجربه کند؛ ضمن اینکه میزان تأمین مالی از بازار سرمایه طی یازده سال گذشته بیش از ۱۲ برابر شده است و رقم از ۴۲ هزار میلیارد ریال در سال ۸۶ به بیش از ۵۲۲ هزار میلیارد ریال در سال ۹۵ رسیده است.

«کرباسیان» گفت: سهم بازار سرمایه در تأمین مالی پروژه های سرمایه گذاری از کل تشکیل سرمایه ثابت کشور از ۶ درصد در سال ۹۱ به ۲۰ درصد در پایان سال ۹۵ افزایش یافته و رشد بازار سرمایه و رشد شاخص بورس تهران از منفی ۲۲ درصد در سال ۸۴ به مثبت ۱۲ درصد در نیمه اول امسال رسیده است؛ اکنون بازار سرمایه ایران در منطقه رتبه برتر را دارد و جایگاه سوم را به خود اختصاص داده است. وزیر امور اقتصادی و دارایی در رابطه با بازدهی بازار سهام در سال های اخیر، گفت: به رغم فراز و فرودهای شاخص، کل روند مثبت به چشم می خورد؛ بنابراین برای کسانی که به سرمایه گذاری بلندمدت توجه دارند، می تواند این بازار جذاب باشد. وی یکی از محورهای ابلاغی رییس جمهور به وزرا را در زمینه بازار سرمایه و بورس دانست و گفت: دورا به دور

در ارتباط با رشد اقتصادی که مورد هدف دولت است، کمک کند.

وزیر امور اقتصادی و دارایی افزود: رشد اقتصادی امسال به ۶.۵ درصد رسید و البته رشد هشت درصدی هم دور از دسترس نیست، البته امیدواریم با مشارکت مردم و سرمایه گذاران و هدایت سرمایه های بخش مولد بتوانیم رشد مناسبی را تجربه کنیم. وی با اشاره به قانون اوراق بهادار ایران و نیز قانون توسعه ابزارها و نهادهای جدید در بازار سرمایه گفت: نهادهایی در این راستا ایجاد شده اند که نمونه آن ها شرکت های تأمین سرمایه، مشاوران سرمایه گذاری، سیدگردان ها و پردازشگران اطلاعات مالی هستند؛ ضمن اینکه صندوق تثبیت سرمایه نیز در این ماه های گذشته، اثر مهمی را در ثبات بازار به عهده داشته است. به گفته «کرباسیان» نهادهای جدید به توسعه بازار سرمایه و بورس کمک کرده است؛ ضمن اینکه ابزارهای مالی نیز با کمک کمیته فقهی بورس گسترش یافته و اوراق مرابحه و صکوک و استصناع نیز به وجود آمده است که امیدواریم تنوع خوبی ایجاد کند.

وزیر امور اقتصادی و دارایی ضمن اظہار امیدواری به این موضوع که در آینده بتوانیم از مکانیزم های جدید در معاملات بازار سرمایه بهره مند شویم و در زمینه مالکیت فکری هم کارهای بیشتری انجام دهیم اضافه کرد: در دو هفته اخیر توافقنامه های را با وزارت ارتباطات امضا کردیم تا بر اساس آن سرمایه گذاری که در فضای الکترونیک و مجازی می خواهد کار و سرمایه گذاری کنند، بتوانند از این شرایط استفاده کنند. بر این اساس امیدواریم بتوانیم این دامنه را گسترش دهیم و آینده آن جوانانی باشد که بخواهند در این عرصه فعالیت کنند و منابع

مراسم نکوداشت پنجاهمین سالروز فعالیت بازار سرمایه با حضور «مسعود کرباسیان» وزیر امور اقتصادی و دارایی، «شاپور محمدی» رییس سازمان بورس و اوراق بهادار، «ولی الله سیف» رییس کل بانک مرکزی، مدیران ارشد اقتصادی و جمعی از پیشکسوتان بازار سرمایه در سالن اجلاس سران کشورهای اسلامی مورخ هشتم بهمن ماه ۱۳۹۶ برگزار شد.

از اصلی ترین محورهای این مراسم می توان به نقش بورس در تأمین مالی صنایع، جایگاه بازار سرمایه در اقتصاد کشور و چشم انداز بازار سرمایه در سال های پیش رو اشاره کرد. رونمایی از سکه پنج هزار ریالی بازار سرمایه به عنوان یادبود این روز نیز از دیگر محورهای این مراسم بود. وزیر امور اقتصادی و دارایی، رییس سازمان بورس و اوراق بهادار، روسای بانک و بیمه مرکزی و رییس کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار از سخنرانان این جشن بودند.

بهار بورس در ۵۰ سالگی

وزیر امور اقتصادی و دارایی طی مراسم ۵۰ سالگی بازار سرمایه گفت: با توجه به موقعیت خوبی که این روزها برای بازار سرمایه به وجود آمده است و شاخص در حال حاضر از روند مثبت و صعودی برخوردار است باید شرایطی را فراهم آوریم تا بتوان در این وضعیت سهام شرکت ها و بنگاه های دولتی را در بازار سهام عرضه کنیم و از این ظرفیت برای مشارکت و سرمایه گذاری بیشتر مردم در واگذاری های دولت بهره مند شویم.

«مسعود کرباسیان» از دستور رییس جمهور برای سرعت بخشی به واگذاری شرکت های دولتی خبر داد و گفت: به طور جد، به دنبال واگذاری سهام بیمه ها و اموال مازاد بانک ها هستیم.

وی طی سخنران خود عنوان کرد: به ازای ۱۰ واحد افزایش در شاخص توسعه بازار سرمایه، نیم واحد در صد تولید سرانه داخلی افزایش می یابد، پس هر چقدر بتوان بازار سرمایه را ۱۰ واحد افزایش داد، در رشد اقتصادی اثر گذار خواهیم بود و امیدواریم بازار سهام و سرمایه،

میلیارد تومان شد. همچنین تعداد کارگزاران از یک به ۲۶ کارگزار رسیده بود.

به گفته «محمدی» در طول ۱۰ سال آغازین فعالیت بورس در مجموع ۱۵ میلیارد تومان معامله انواع اوراق بهادار بود که هشت میلیارد تومان آن مربوط به سهم و هفت میلیارد تومان آن به اوراق قرضه اختصاص داشت. همچنین تعداد شرکت‌های پذیرفته شده بورس از ۲ شرکت در آغاز به ۱۰۲ شرکت در ۱۰ سالگی رسید و تعداد کارگزاران از ۲۶ کارگزار بیشتر نشد و یک شرکت سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۵۴ برای خصوصی سازی از طریق بورس تأسیس شد.

«محمدی» با اشاره به تحولات بازار سرمایه پس از پیروزی انقلاب اسلامی گفت: متأسفانه جنگ تحمیلی سال‌های کم‌رونقی را برای دوره ۱۰ ساله دوم بورس رقم زده بود. در طول سال‌های ۱۳۵۹ و ۱۳۶۰، هیچ سهمی معامله نشد و کلی کمی اوراق قرضه باقی مانده از قبل معامله شد. در طول ۱۰ سال دوم ۲۰ میلیارد تومان ارزش کل معاملات بود.

سخت‌گویی سازمان بورس و اوراق بهادار سال‌های جنگ تحمیلی را سال‌های رکود بازار سرمایه به دلیل شرایط خاص کشور بشمرده و گفت: در دهه ۷۰

هنوز جای کار وجود دارد و باید تنوع بخشی به ابزارهای جدید صورت گیرد.

وزیر امور اقتصادی و دارایی در خصوص وضعیت بازار سرمایه در ۵۰ سال آینده و پیام خود در خصوص ۱۰۰ سالگی بورس اظهار داشت: امیدوارم بازار سرمایه به روند کنونی خود در سال‌های پیش رو ادامه دهد.

نگاهی تاریخی به پیدایش بورس در ایران

رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار در مراسم نکوداشت پنجاهمین سال فعالیت بازار سرمایه کشور، این بازار را وارث تلاش‌های بی‌وقفه، از خودگذشتگی‌ها و فراز و فرودهایی دانست که بر آن گذشته است.

«شاپور محمدی» در این مراسم گفت اولین بار در سال ۱۳۱۲ موضوع لزوم تأسیس بورس در کشور مطرح و به دنبال آن در سال ۱۳۱۵ اولین اقدامات اجرایی آغاز شد. مشاوران به خدمت گرفته شدند، فضا در محوطه تعیین شد، ولی به دلایلی که از آن بی‌خبریم تا حوالی جنگ جهانی دوم تأسیس بورس محقق نشد.

رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار ادامه داد: پس از پایان جنگ جهانی و خروج اشغالگران از کشور و گذشت چندین سال بالاخره مذاکرات برای تأسیس

بورس در سال ۱۳۳۷ مجدداً آغاز شد و این بار نیز تا سال ۱۳۴۵ که قانون بورس به تصویب رسید موضوع به تعویق افتاد.

«محمدی» اظهار داشت: در آن سال شورای بورس آغاز به کار کرد؛ کمیته حسابداران خبره برای پذیرش شرکت‌ها تأسیس شد و حق پذیرش اوراق بهادار تعیین، اساسنامه بورس تدوین و تصویب شد. کارگزاران انتخاب شدند و

وجه تضمین و کارمزدشان مشخص و بورس راه‌اندازی شد.

رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار ادامه داد: بالاخره تخته‌سیاه و گچ نوشتن قیمت سهام و زنگ اعلام انجام معاملات مهیا شد و در پانزدهمین روز بهمن ۱۳۴۶ معامله روی سهام دو شرکت نفت پارس و بانک توسعه صنعتی و معدنی آغاز شد. هر چند معاملات در چند سال اول فقط دو روز در هفته و یک نیم ساعت در روز بود، اما این آغازی آرامی بود برای رونق و نشاطی که امروز شاهد آن هستیم.

دبیر شورای عالی بورس با بیان اینکه در سال آغازین فقط یک و نیم میلیون تومان معامله انجام شد، اظهار داشت: البته برای کمتر از دو ماه و برای سال بعد ارزش معاملات به دوازده میلیون تومان رسید. در آغازین روزهای فعالیت بورس، اسناد خزانه و دستور پرداخت، درصد اصلی معاملات را به خود اختصاص می‌داد ولی با حضور بیشتر بخش خصوصی، سهام درصد بیشتر معاملات را از آن خود کرد و معامله سهام محور بازار سرمایه کشور شد.

وی گفت: پس از ۱۰ سال، تعداد شرکت‌های بورسی به ۱۰۲ شرکت رسید و ارزش معاملات سالانه هم ۴،۵

ظرفیت‌سازی برای توسعه بازار سرمایه و تسهیل فرآیند جذب منابع خارجی از طریق بازار سرمایه در دستور کار قرار گرفته که امیدواریم در طول دولت دوازدهم، کار را به نتیجه برسانیم.

این عضو کابینه دوازدهم خاطر نشان کرد: فضای مثبتی که ایجاد شده و نزدیک به ۶۰۰ واحد شاخص را جایجا کرده است، باید افزایش یابد. بیمه‌ها را در حال واگذاری داریم و اگر مال دیگری هست که در اختیار وزارت اقتصاد است، آماده واگذاری هستیم؛ سازمان خصوصی سازی نیز به صورت جدی قرار است کار را دنبال کند. وی اظهار داشت: بانک‌ها با دستور اکید رئیس جمهور، اقدام به واگذاری اموال خود کرده‌اند، ضمن اینکه این واگذاری‌ها، بعد از تنفسی که دارند، باید به بازار عرضه شود و اکنون نیز فرصت همین کار است و بنابراین بهترین مکان عرضه نیز بورس است و به بانک‌ها این پیام را می‌دهیم که ضرورت زمانی واگذاری‌ها در بورس اکنون است.

«کرباسیان» گفت: رئیس جمهور به سایر دستگاه‌های دولتی ابلاغ کرده است که کار خصوصی سازی را با جدیت پیگیری کنند و سازمان خصوصی سازی نیز باید کمیته پذیرش خود را فعال تر کند.

وی افزود: رتبه اعتباری ایران مناسب‌تر شده که نرخ بیمه‌ها را هم کاهش خواهد داد، ضمن اینکه رویکرد مثبت به اقتصاد ایران نیز آغاز شده است؛ بنابراین امیدواریم سازمان بورس این کار را به طور جدی دنبال کند که بتواند جذب سرمایه خارجی بیشتری داشته باشد. وزیر امور اقتصادی و دارایی ادامه داد: به کارگیری روش انتشار اوراق بهادار برای تأمین مالی نگاه‌های اقتصادی کشور است که به نظر می‌رسد که هنوز نگاه‌ها از این روش کم استفاده می‌کنند، در حالی که در سال ۱۰ هزار میلیارد تومان زمینه انتشار اوراق داریم که تنها هزار میلیارد تومان آن استفاده می‌شود؛ بنابراین فشار نباید عمدتاً به سمت سیستم بانکی برود.

این عضو کابینه دولت دوازدهم افزود: تقویت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در بازار سرمایه نیز امری مهم به شمار می‌رود که امیدواریم با به‌روزرسانی نرم‌افزارها این کار سرعت گیرد؛ ضمن اینکه الزام شرکت‌ها بر تهیه صورت‌های مالی مبتنی بر استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی (IFRS) نیز باید به جدیت پیگیری شود؛ در این راستا تنها جایی که می‌تواند تحقق ۱۰۰ درصدی یابد، در بورس است که باید در اولویت قرار گیرد. این به جذب سرمایه خارجی و داخلی کمک خواهد کرد.

وی با تقدیر از سازمان بورس نسبت به مدیریت اوراق بدهی خاطر نشان کرد: اکنون تنزیل اوراق به ۱۷ درصد رسیده، در حالی که در روزهای آغازین طرح، نرخ روی ۴۰ درصد بود. اوراق بانک‌ها نیز باید به بورس بیایند.

«کرباسیان» با بیان اینکه از بورس خواسته شده تا آیین‌نامه حاکمیت شرکتی را تدوین کرده و به وزارت اقتصاد ارسال کند، تصریح کرد: تفکیک هیأت مدیره از مدیرعامل، هیأت عامل، نحوه اطلاع‌رسانی و شفافیت باید در قالب این آیین‌نامه دیده شود.

وی با بیان اینکه طی هفته‌های گذشته سرمایه صندوق تثبیت سرمایه نیز اصلاح شده است که بر این اساس قصد افزایش سرمایه داریم، گفت: تنوع بخشی یکی از اصول مهم عملکرد بورس است که به نظر می‌رسد که

سرمایه‌گذاری‌ها افزایش یافت، معاملات الکترونیک شد و تابولوی الکترونیک جای تخته‌سیاه را گرفت.

«محمدی» اظهار کرد: در حالی که تعداد شرکت‌های بورسی در سال ۱۳۷۶، ۲۶۳ شرکت بود، این تعداد در سال ۱۳۹۶ به ۵۸۵ شرکت رسید. در آذرماه سال ۱۳۸۴ بالاخره قانون جدید بورس به تصویب رسید و در سال ۱۳۸۸ قانون تکمیلی آن نیز مصوب شد.

رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار افزود: در ۲ سال اخیر بازار بدهی جایگاه خوبی در تأمین مالی دولت یافته است و پروژه‌های تولیدی و شرکت‌های دانش بنیان از آن بهره‌مند هستند.

دبیر شورای عالی بورس گفت: در حال حاضر ارزش بازار بدهی به ۱۶۰ هزار میلیارد تومان رسیده و بانک‌ها، شرکت‌ها و دولت‌ها از منافع این پیشخوان بهره‌مند شده‌اند.

آماده همکاری با بازار سرمایه هستیم

رئیس کل بانک مرکزی، در مراسم نکوداشت پنجاهمین سالروز بازار سرمایه به هماهنگی و همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و سازمان بورس و اوراق بهادار تأکید کرد و گفت: بانک مرکزی آمادگی دارد تا

با ارتقای سطح همکاری‌ها با وزارت اقتصاد و سازمان بورس در جهت شفافیت هر چه بیشتر بازار پول و سرمایه اقدام کند.

«ولی الله سیف» در خصوص تخصیص منابع در اقتصاد اظهار داشت: هر چه سیاست‌گذاران و مدیران اقتصادی علاقم به بیماری تخصیص ناپهینه منابع را نادیده بگیرند و در علاج آن دیرتر اقدام کنند، این بیماری مزمن‌تر شده و درمان آن زمان بیشتری به طول می‌انجامد.

وی در این خصوص ادامه داد: آنچه امروز نیاز مبرم در کشور است بحث اقدام و عمل است. روشن است که هر اقدامی نیازمند برنامه است و اصلاح بنیادی اقتصادی، با بیمارهای مزمن نیازمند یک عزم و وفای ملی از بالاترین سطح حاکمیت تا پایین‌ترین سطوح آن است. امروز به این اجماع رسیده‌ایم که هر روز تأخیر در اقدامات اصلاحی هزینه‌های بیشتری را به اقتصاد کشور تحمیل می‌کند.

رییس کل بانک مرکزی با اشاره به اصلاح ساختاری

و مقررات حاکم بر بازار آغاز شده و سپس موضوعاتی چون مکانیزم‌های معاملاتی و نظارت کار و اثربخش متضمن سلامت فعالیت‌ها را در بر می‌گیرد. در این بین یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها، شفافیت در نظام اطلاعاتی و گزارشگری مالی ناشران اوراق بهادار است. شاید هیچ خصیصه دیگری در بورس اوراق بهادار هم‌تراز شفافیت اطلاعات مالی نباشد؛ زیرا در دنیای امروز مبنای تصمیم‌گیری باز یگران بازار سرمایه، پیش‌بینی است و پیش‌بینی خوب نیز متکی به اطلاعات سالم و شفاف است. وی افزود: بررسی‌های عمیق کارشناسی که در طول سه سال گذشته در بانک مرکزی انجام شده شواهد روشنی را فراهم کرده است که نشان دهنده رواج نوع منحصر به فردی از حسابداری بد در کشور است. منظور از حسابداری بد، مجموعه گزارشگری مالی بنگاه‌های اقتصادی شامل صورت‌های مالی و یادداشت‌های پیوست و نیز گزارش حسابرس مستقل است.

عالی‌ترین مقام بانک مرکزی سه نهاد دارای وظیفه معین و کار کرده‌های در بردارنده تضاد منافع در حوزه حسابداری و حسابرسی را بر شمرده و خواستار تفکیک آن‌ها به سه حوزه تدوین و پذیرش استانداردهای حسابداری، تدوین و پذیرش استانداردهای حسابرسی و نظارت بر عملکرد حسابرسان و انجام خدمات حسابرسی بخش دولتی شد.

وی افزود: تفکیک این سه وظیفه با ایجاد سه نهاد مستقل از یکدیگر امکان‌پذیر است به نحوی که ضامن استقلال عملکرد آن‌ها به‌ویژه در موضوع حسابرسی مستقل باشد.

وی به اقدامات بانک مرکزی در زمینه ارتقای شفافیت اشاره کرد و گفت: بانک مرکزی در زمینه ارتقای شفافیت، مطالعات و اقدامات مؤثری را انجام داده و فعالیت‌های مکمل را نیز با جدیت دنبال می‌کند. ابلاغ صورت‌های مالی همگرا با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) به شبکه بانکی جهت اجرا از سال مالی ۱۳۹۴ با هدف هدایت گزارشگری مالی بانک‌ها موجب افزایش قابل ملاحظه در ارتقای شفافیت شد. رییس کل بانک مرکزی در ادامه بیان داشت: اجرای کامل IFRS در سطح بانک‌ها نیازمند فراهم کردن بسترهای داخلی و محیطی قانونی و مقرراتی، تکنیکی و حرفه‌ای و اجتماعی است. عدم توجه به این موضوعات ممکن است موجب تضعیف و شاید تعلیق بلندمدت اجرای IFRS در سطح بانک‌ها و حتی سایر بنگاه‌های اقتصادی کشور گردد، مانند چالش جدی که در مورد اجرای فقط استاندارد حسابداری (شماره ۱۵) در سال ۱۳۹۳ روی داد. رییس شورای پول و اعتبار با بیان اینکه آثار احتمالی اجرای کامل IFRS در بانک‌ها و سطح کشور با چالش‌های اجرای یک استاندارد اصولاً قابل قیاس نیست، تصریح کرد: نظام بانکی بسیار حساس و شکننده است و اعمال تغییرات در نظام گزارشگری

بانک‌ها اعلام داشت: بانک مرکزی از ابتدای دولت یازدهم در حدود ظرفیت قانونی و مدیریتی خود در کنار فعالیت‌های جاری به حوزه‌های اصلاح ساختار مرتبط با مأموریت‌هایش ورود کرد. مهار تورم افسار گسیخته، مدیریت نرخ ارز، ساماندهی مؤسسات مالی و اعتباری غیرمجاز، ارتقای نظارت بر بانک‌ها و تلاش در جهت شفاف‌سازی اطلاعات مالی از جمله این دستاوردهاست. «سیف» در این خصوص افزود: تجربه ارز شمنندی که در این دوره به دست آمد، شناخت عمیق موانع و عوامل مؤثر بازدارنده در مسیر حرکت‌های اصلاحی است. فقدان زیرساخت‌های قانونی و اطلاعاتی، عدم تقارن اطلاعاتی در بین تصمیم‌سازان، تصمیم‌گیران و درجه نفوذ و قدرت بالای ذینفعان نامشروع از جمله موانع پر قدرتی هستند که در کنار سایر عوامل، سدهای چند لایه‌ای را در مسیر اقدامات اصلاحی ایجاد کرده‌اند؛ بنابراین میزان موفقیت مادر و گرو عزم ملی، مقاومت و از خود گذشتگی است.

وی در بخش دیگری از سخنان خود به موضوع شفافیت در بازار سرمایه اشاره کرد و اظهار کرد: شفافیت در بازار سرمایه بی‌تردید یکی از پیش‌نیازهای قطعی توسعه این بازار و ارتقای نقش آن در اقتصاد کشور است. شواهد نشان می‌دهد که هنوز با درجه مطلوبیت فاصله داریم. رییس شورای پول و اعتبار به دامنه شفافیت در بازار سرمایه پرداخت و افزود: دامنه این شفافیت از قوانین

مالی آن‌ها با رویکرد آزمون و خطا بسیار پرهزینه خواهد بود. کما اینکه تجربه قدیمی و تاریخی کوچ بی‌تمهید از مبنای نقدی به تعهدی در اوایل دهه ۱۳۸۰ و آثار زیان‌بار ناشی از اجرای ناقص و نادرست آن هنوز گریبان‌گیر نظام بانکی کشور است. «سیف» در خاتمه خاطر نشان کرد: بانک مرکزی به‌عنوان ناظر اول و غالب نظام بانکی کشور آمادگی دارد زمینه‌های همکاری خود را با وزارت امور اقتصادی و دارایی درباره اصلاح نظام حسابداری و حسابرسی کشور و نیز با سازمان بورس و اوراق بهادار به ویژه در موضوع ارتقای شفافیت گسترش دهد. یقیناً نتیجه این تعامل هم‌افزا موجبات رشد و توسعه متوازن دو بازار پول و سرمایه را رقم خواهد زد.

رشد کمی و کیفی بازار سرمایه در نیم قرن

رییس کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار در مراسم نکوداشت پنجاه سالگی بازار سرمایه ایران با اشاره به اینکه کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار بیش از ۱۰ سال فعالیت داشته است و روسای سازمان بورس طی این مدت اهتمام زیادی به توسعه، عمق بخشی، شفافیت و افزایش کیفیت بازار داشته‌اند، بیان کرد: خوشبختانه بازار سرمایه در طی مدت مزبور هم از لحاظ کیفی و هم رشد قابل توجهی داشته است. در این زمینه تنوع ابزارهای مالی، صندوق‌ها و نهاد‌های مالی موجب شد تا این بازار در مسیر توسعه حرکت کند.

«غلامرضا مصباحی مقدم» اظهار کرد: کمیته فقهی طی ۱۰ سال فعالیت، بیش از ۸۵ ابزار مالی بانهادهای مالی جدید را از نظر فقهی مورد بحث و بررسی قرار داده است. وی افزود: در این جلسات حضور مرتب رییس سازمان بورس و کارشناسان مالی، اقتصادی و حقوقی موجب شد بحث‌هایی که در خصوص اوراق مالی مطرح می‌شود، با تصمیم یک‌سویه همراه نباشد.

رییس کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار همچنین بیان کرد: خوشبختانه حاصل کار کمیته فقهی ابزارهایی است که تعداد بسیاری از آن‌ها در اقتصاد کاربرد دارد. ابزارهایی مثل اوراق اجاره دولتی، اوراق استئاضاع، مایحه و اسناد خزانه که از نظر ارقام، در بودجه سال جاری رقم بالایی را به خود اختصاص داده‌اند، گواه اهمیت بازار سرمایه در کل اقتصاد کشور است.

وی در ادامه افزود: طی سال‌های اخیر بخش قابل توجهی از مطالبات پیمانکاران از طریق انتشار اوراق اخرا پرداخت شد. همچنین انتشار اوراق رهنی بانک مسکن نیز از دستاوردهای بسیار خوب ما بود. «مصباحی مقدم» در ادامه گفت: محصولات کمیته فقهی از اعتبار بسیار بالایی برخوردار است. در این زمینه علاوه بر پنج فقیه که به‌طور رسمی در این کمیته فعالیت دارند یک کمیته فرعی نیز در قم فعالیت دارد. وی همچنین بیان کرد: محصولات کمیته فقهی هر ساله در یک دوره آموزشی مورد استفاده نمایندگان از کشورهای مختلف قرار می‌گیرد. بر همین اساس، نهمین دوره آموزشی آن امسال با حضور ۲۴ کشور برگزار شد که با استقبال بسیار زیادی همراه شد. رییس کمیته فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار با بیان اینکه از نگاه ارزش بازار ایران جایگاه مناسبی را در دنیا دارد، گفت: در حوزه ابزارها نیز در مقایسه با بازارهای منطقه مثلاً ترکیه جایگاه ایران مناسب است.

کالای ایران همچون «صندوق های کالایی»، «قراردادهای بلندمدت»، «تابلوی مناقصه»، «اوراق خرید دین» و «معاملات تهاتری» قابلیت عملیاتی شدن دارند. در میان این ابزارها، صندوق های کالایی امکان پیروی از بازده تغییرات قیمتی یک یا چند کالای معین را فراهم می آورند و فعالیت اصلی آنها، سرمایه گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر کالاهاست. این صندوق ها به سرمایه گذاران این امکان را می دهند که به جای خرید و نگهداری کالای مورد نظر و تحمل هزینه های حمل و نقل، انبارداری و خسارت های احتمالی آن، اوراق این صندوق ها را خریداری کنند. امکان تنوع بخشی سبد سرمایه گذاری، تأثیر پذیری قیمت کالاها از عوامل ریسکی متفاوت، کاهش نوسانات سبد سرمایه گذاری، همبستگی تاریخی کم با سهام و اوراق قرضه و سپری برای محافظت در مقابل ریسک های ناشی از تورم، علت لزوم سرمایه گذاری در کالاهای مختلف با استفاده از این ابزار است.

افزون بر اینکه، کاهش هزینه ها، امنیت بیشتر، وجود بازار ثانویه شفاف، داشتن پشتیبان قوی، شفافیت، انعطاف پذیری خرید و فروش، امکان جذب سرمایه های خرد و بر خورداری از نقدشوندگی بالا به دلیل حضور بازارگردان از مزایای این صندوق ها است که در همین راستا، در خردادماه امسال پذیرهنویسی اولین صندوق سرمایه گذاری کالایی در بازار سرمایه کشور صورت گرفت.

راهکار دیگر جهت توسعه بازار مدرن برای تجارت کل زنجیره فولاد با استفاده از ابزارهای بورس کالای ایران استفاده از قراردادهای بلندمدت در بورس کالا شامل پیمان آتی، کشف پرمیوم و تسویه چند مرحله ای است؛ براساس پیمان آتی فروشنده متعهد می شود در سررسید معین، مقدار معینی از کالای مشخص را به قیمتی که در زمان انعقاد قرارداد تعیین شده بفروشد و در مقابل، طرف دیگر قرارداد متعهد می شود همان کالا را با همان مشخصات خریداری کند و برای جلوگیری از امتناع طرفین از انجام قرارداد، طرفین به صورت شرط ضمن عقد متعهد به تودیع تضامینی نزد اتاق پایاپای و تعدیل آن متناسب با تغییرات آتی قیمت ها هستند که در این رابطه، مدیریت ریسک نوسانات قیمت، برنامه ریزی بلندمدت برای تولید، اطمینان از فروش یا خرید کالا در زمان مشخصی از آینده از مهم ترین مزایای پیمان آتی است. معاملات کشف پرمیوم نیز نوعی قرارداد است که به موجب آن، مقدار معینی مابه التفاوت نسبت به قیمت مبنای مورد توافق طرفین معامله قرار می گیرد. مکانیسم این قرارداد به گونه ای است که در ابتدای انجام توافق، طرفین باید قسمتی از ارزش حدودی معامله را نزد اتاق پایاپای به عنوان وجه الضمان تودیع کنند. در این قرارداد، پرمیوم مبلغ یا درصدی است که جهت محاسبه قیمت نهایی به قیمت مبنای اضافه یا از قیمت مبنای کسر می شود و قیمت مبنای قیمتی است که در زمان تعیین شده در اطلاعیه عرضه، توسط مرجع مورد قبول بورس اعلام می شود.

پوشش ریسک نکول، اطمینان از تضمین پرداخت و تحویل کالا در آینده، اطمینان از کیفیت کالا و امکان برقراری قراردادهای بلندمدت بر پایه قیمت مرجع جهانی از مهم ترین مزایای این روش است. در قراردادهای تسویه چند مرحله ای نیز معاملات، تسویه و تحویل یک کالا در چند مرحله انجام می شود.

تابلوی مناقصه نیز به عنوان راهکاری دیگر برای بهبود توازن زنجیره فولاد است؛ به طوری که تاکنون روش حراجی که به طور معمول در بازار فیزیکی به کار گرفته می شود، عرضه محور بوده و در آن عرضه کننده در تعیین مشخصات کالا و قیمت ها نقش مؤثرتری داشتند؛ در این بین برای اینکه خریداران بزرگ بتوانند کالای مورد نیاز خود را با مشخصات و قیمت مناسب تر تأمین کنند، کالای مورد نیاز خود را به بورس کالا پیشنهاد می دهند و فروشنده گانی که تمایل دارند محصول مورد نظر را تأمین کنند، در رقابت حراج شرکت می کنند. اوراق خرید دین چهارمین ابزار مالی است که از آن می توان برای تأمین مالی براساس قراردادهای تسویه یا اعتباری برای شرکت های بزرگ، متوسط و کوچک استفاده کرد و در نهایت، یکی دیگر از راهکارهای نوین بورس کالا در راستای بازاریابی و فروش محصولات شرکت ها بهره گیری از معاملات تهاتری است که در آن فروشنده کالای خود را عرضه می کند و در ازای آن وجه نقد یا کالای مورد نیاز خود را دریافت می کند. بنابراین با ورود کلیه محصولات زنجیره فولاد به بورس کالا و استفاده از این پنج راهکار و ابزارهای معاملاتی موجود در آن می توانیم از افزایش شفافیت، کشف نرخ منصفانه، ارائه ابزارهای تأمین مالی و مدیریت ریسک، تضمین تعهدات طرفین معامله، انسجام بازار و ایجاد مرجعیت قیمتی بهره مند شویم که با بهره مندی از این موارد تخصیص بهینه منابع، افزایش بهره وری، افزایش ارزش افزوده و بهبود توازن در زنجیره فولاد رخ می دهد.

گذر از تجارت سنتی با ابزارهای مالی

دکتر حامد سلطانی نژاد
مدیرعامل بورس کالای ایران

یکی از مهم ترین خدمات بورس های کالایی ایجاد بسترهای مناسب و انجام مبادلات و معاملات کالاها در زمان های آینده بوده و حذف رانت های قیمتی، قیمت گذاری غیردستوری، ساماندهی بازار نقد کالایی و تخصیص بهینه مهم ترین اهداف راه اندازی بورس کالا در ایران است.

کارکردهای اصلی بورس کالای ایران در اقتصاد کشور تسهیل معاملات، پوشش ریسک، تأمین مالی، کاهش هزینه معاملات، افزایش شفافیت، تنظیم و توسعه بازار، کشف قیمت عادلانه و افزایش نقدشوندگی است. در راستای تحقق این کارکردها، قراردادهای نقد، تسویه، سلف، سلف موازی استاندارد، قراردادهای آتی، اختیار معامله، گواهی سپرده کالایی، خرید دین، صندوق های کالایی، قراردادهای بلندمدت و معاملات تهاتری از ابزارهای مورد استفاده و در حال راه اندازی بورس کالای ایران است که می توانند در بازارهای مختلف این بورس از جمله معاملات سنگ آهن و به طور کلی زنجیره فولاد مورد استفاده قرار گیرند. در این رابطه، نگاهی به آمارهای معاملات سنگ آهن و فولاد در بورس های کالایی جهان حاکی از آن است که حجم معاملات آتی سنگ آهن در بورس دالیان چین از ۳۴۰ میلیون قرارداد ۱۰۰ تنی در سال ۲۰۱۶ به ۶۵۰ میلیون قرارداد در سال ۲۰۱۷ افزایش یافت. حجم معاملات آتی میلگرد در بورس شانگهای چین نیز در سال ۲۰۱۷ میلادی، به ۷۰۲ میلیون قرارداد ۱۰ تنی رسید. همچنین حجم قرارداد بازار آتی میلگرد در بورس شانگهای در سال ۲۰۱۶ نسبت به سال ۲۰۱۵ میلادی ۷۲ درصد رشد داشته و حجم قراردادهای آتی سنگ آهن بورس کالای دالیان در مدت زمان مشابه با رشد ۳۱ درصدی مواجه شده است. ارزش معاملات بازار مالی بورس کالای ایران در سال ۲۰۱۷ میلادی نیز رقم ۱۷،۹ میلیارد دلار بود که این رقم ۵۷ درصد از کل ارزش معاملات را شامل می شود. ارزش بازار فیزیکی بورس کالای ایران نیز ۱۳،۵ میلیارد دلار بود که ۴۳ درصد از ارزش کل معاملات را به خود اختصاص داد. همچنین ۷ میلیارد دلار معادل ۵۲ درصد از ارزش معاملات بورس کالای ایران به معامله محصولات پتروشیمی، ۵ میلیارد و ۴۸۹ میلیون دلار معادل ۴۱ درصد به محصولات صنعتی و معدنی، ۸۷۵ میلیون دلار معادل ۶ درصد به محصولات کشاورزی و ۸۶ میلیون دلار معادل یک درصد به بازار فرعی اختصاص دارد.

آمار معاملات بورس کالای ایران در محصولات صنعتی و معدنی و در سال ۲۰۱۷ نشان می دهد که فولاد با معامله ۴ میلیارد و ۲۱۴ میلیون دلار معادل ۷۷ درصد بیشترین ارزش معاملات را به خود اختصاص داده است؛ در این میان ارزش معاملات مس ۸۹۲ میلیون دلار معادل ۱۶ درصد، آلومینیوم ۲۳۸ میلیون دلار معادل ۴ درصد، سنگ آهن ۴۸ میلیون دلار معادل یک درصد از ارزش معاملات بورس کالای ایران را به خود اختصاص داده است. همچنین محصولاتی مانند کنسانتره ۲۸ میلیون دلار، طلا ۱۲ میلیون دلار، روی و کک هر کدام ۳ میلیون دلار و آهن اسفنجی یک میلیون دلار را در اختیار گرفتند. بر مبنای این آمار معاملاتی و سهم بازار محصولات صنعتی و معدنی از ارزش معاملات بورس کالای ایران می توان راهکارهایی را برای بهبود توازن زنجیره فولاد ارائه کرد؛ زیرا قیمت گذاری نادرست، تغییرات ساختاری قرار دادها و نوسانات قیمت، عدم توازن در زنجیره فولاد را موجب شده است که برای ایجاد توازن باید به سمت ایجاد بازارهای منسجم، شفاف و مدرن حرکت کرد که در این میان توسعه بازار مدرن برای تجارت کل زنجیره فولاد با ابزارهای بورس

جابه جایی ارقام تالار نقره‌ای در ۱۰ ماهه امسال

۹۶، سال رکورد

امید امانی

مقدمه

ارزش کل معاملات بورس کالای ایران شامل بازار فیزیکی و مالی از ابتدای سال جاری تا پایان دی ماه به ۸۷۴ هزار میلیارد ریال رسید تا فعالان تالار نقره‌ای شاهد رشد ۳۵ درصدی ارزش ۱۰ ماهه معاملات به نسبت رقم ۶۴۸ هزار میلیارد ریالی در مدت مشابه سال گذشته باشند. اهمیت ارزش رقم ثبت شده زمانی نمایان تر می شود که به آمارهای سال قبل دقت کنیم. طی ۱۲ ماه سال ۹۵ ارزش کل معاملات بورس کالا بار شد ۷۳ درصدی نسبت به سال ۹۴ روی عدد ۸۱۷ هزار میلیارد ریال قرار گرفت و رکورد ارزش کل معاملات بورس کالا از ابتدای تأسیس (سال ۸۶) نیز شکسته شد. به این ترتیب در شرایطی ارزش معاملات بورس کالا در ۱۰ ماهه امسال از کل سال قبل فراتر رفته که در پایان امسال ارزشی جدید در دفتر رکوردهای بازار ۱۴ ساله ثبت می شود و فعالان بازار نیز باطمینان از عبور ارزش معاملات سال ۹۶ بورس کالا از مرز ۱۰۰ هزار میلیارد تومان سخن می گویند. اما ثبت ارقام جدید در کارنامه امسال بورس کالا تنها به ارزش کل معاملات ختم نمی شود چرا که سه رکورد حجم و ارزش ۱۰ ماهه معاملات آتی سکه از ابتدای راه اندازی این معاملات از سال ۸۷، بالاترین ارزش معاملات روزانه بازار فیزیکی از ابتدای تأسیس بورس کالا از سال ۸۶ و همچنین ثبت بالاترین رقم معامله گندم در ۱۰ ماهه امسال شکسته شد. در اواسط دی ماه بود که با رسیدن حجم معاملات به ۲ میلیون و ۹۴۳ هزار قرارداد و ارزش معاملات به ۴۴۰ هزار و ۷۶۲ میلیارد ریال، رکوردی جدید در بازار آتی سکه به ثبت رسید. ارزش معاملات بازار فیزیکی نیز در تاریخ ۲۵ دی ماه از رقم ۷۴۴ میلیارد ریال در یک روز گذشت که این رقم در تاریخ بورس کالایی سابقه بود. همچنین تالار کشاورزی بورس کالا نیز دارای رکوردی از جنس گندم است؛ امسال با معامله یک میلیون و ۳۰۳ هزار تن گندم در تالار کشاورزی به ارزش بیش از ۱۱ هزار میلیارد ریال، رکورد معاملات گندم از ابتدای تأسیس بورس کالا شکسته شد که البته این رقم تا پایان دی ماه با رشد قابل توجهی نیز روبه رو شد که در ادامه گزارش به آن اشاره می شود.

◀ بازار فیزیکی

آمار معاملات ۱۰ ماهه بازار فیزیکی بورس کالا بیانگر آن است که در مجموع ۲۱ میلیون و ۴۷۸ هزار تن انواع محصول به ارزش ۳۸۶ هزار میلیارد ریال مورد دادوستد قرار گرفته که حجم و ارزش معاملات نسبت به مدت مشابه سال قبل به ترتیب رشد ۰٫۳ و ۲۸ درصدی را تجربه کردند.

در تالار محصولات صنعتی و معدنی نیز ۶ میلیون و ۹۵۵ هزار تن محصول به ارزش ۱۵۷ هزار میلیارد ریال بر تابلوی معاملات حک شد که شاهد افت ۱۴ درصدی حجم و البته رشد ۲۲ درصدی ارزش معاملات در این بخش بودیم. در تالار محصولات کشاورزی که مسیر صعودی خود را همچنان ادامه می‌دهد، دو میلیون و ۴۳۵ هزار تن محصول به ارزش ۲۷ هزار میلیارد ریال ثبت شد که حجم و ارزش معاملات هر کدام ۱۲ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت.

همچنین پتروشیمی‌ها پس از ثبت ارقام قابل قبول در سال گذشته، امسال نیز آمار رضایت‌بخشی را در بورس کالا به ثبت رساندند؛ در این تالار سه میلیون و ۲۹۷ هزار تن انواع محصول به ارزش ۱۲۱ هزار میلیارد ریال معامله و افزایش ۱۰ درصدی حجم و ۲۹ درصدی ارزش معاملات تجربه شد. تالار فرآورده‌های نفتی نیز میزان دادوستد ۸ میلیون و ۶۵۰ تن انواع کالا به ارزش ۷۷ هزار میلیارد ریال بود تا حجم و ارزش معاملات در مقایسه با ۱۰ ماهه سال قبل به ترتیب ۷ و ۴۴ درصد افزایش یابد.

در سال جاری تابلوی بازار فرعی بورس کالا نیز به واسطه عرضه‌های مستمر و حضور خریداران، شرایط مناسبی داشت؛ به طوری که در این بازار ۱۳۸ هزار تن محصول مورد معامله قرار گرفت و ارزش معاملات روی رقم دو هزار و ۴۰۱ میلیارد ریال قرار گرفت تا حجم و ارزش معاملات به ترتیب با رشد ۴۹ و ۹۵

درصدی مواجه شود.

نگاهی به رده‌بندی سهم تالارها از ارزش معاملات بورس کالا در ۱۰ ماهه امسال نیز نشان می‌دهد که تالار صنعتی و معدنی با سهم ۴۰ درصدی در مکان نخست قرار گرفت و تالارهای پتروشیمی، فرآورده‌های نفتی، کشاورزی و بازار فرعی به ترتیب ۳۱، ۲۰، ۷ و ۰٫۶ درصد از ارزش کل معاملات را در اختیار داشتند. همچنین در بررسی سهم بازارها از حجم معاملات نیز به ترتیب تالار فرآورده‌های نفتی، صنعتی و معدنی، پتروشیمی، کشاورزی و فرعی با درصدهای ۴۰، ۳۲، ۱۵، ۱۱ و ۰٫۶ در رتبه اول تا پنجم قرار گرفتند.

◀ بازار مالی

بررسی آمار معاملات بازار مالی بورس کالا ایران که شامل قراردادهای آتی، قراردادهای اختیار معامله، سلف موازی استاندارد، گواهی سپرده کالایی و صندوق سرمایه‌گذاری می‌شود، بیانگر آن است که بورس کالا طی چند سال اخیر، مطابق با نقشه راه توسعه و اهداف استراتژیک خود حرکت کرده است؛ این هدف، توسعه بازار و ابزارهای مالی در کنار تقویت بازار فیزیکی بوده است که آمارها به خوبی تحقق این هدف بزرگ را نشان می‌دهند.

از ابتدای سال جاری تا پایان دی ماه، ارزش بازار مالی بورس کالا ایران در مجموع به ۴۸۸ هزار میلیارد ریال رسیده که عمده معاملات این حوزه نیز طبق انتظارها به قراردادهای آتی اختصاص دارد؛ البته در بخش بازار مالی این بورس نباید از رشد معاملات گواهی سپرده کالایی غافل شد که در ادامه به آن خواهیم پرداخت.

امسال بازار مشتقه بورس کالا همانند سال‌های قبل به روند رو به رشد جذب بازیگران ادامه داد، به طوری که در ۱۰ ماهه امسال سه میلیون و ۱۷۱ هزار و ۲۳۵

قرارداد آتی سکه به ارزش ۴۷۸ هزار میلیارد ریال منعقد شد تا رقمی بی‌سابقه بر تابلوی طلایی تالار نقره‌ای به ثبت برسد.

همچنین، در بازار قراردادهای اختیار معامله سکه طلا نیز ۴۰ هزار و ۴۴۹ قرارداد بسته شد که ارزش این معاملات نیز روی رقم ۵۰۳ هزار و ۷۳۴ میلیون ریال قرار گرفت. در شرایطی که معاملات سلف موازی استاندارد بورس کالا طی امسال از اوضاع خوبی برخوردار نبود، اما معاملات گواهی سپرده کالایی ارزش چهار هزار میلیارد و ۶۵۵ میلیون ریالی و افزایش ۵۶ درصدی ارزش معاملات را به ارمغان آورد. همچنین، ارزش معاملات صندوق سرمایه‌گذاری طلا نیز در سال جاری به ۷۴۳ هزار و ۲۷۴ میلیون ریال رسید.

◀ تفکیک قراردادهای

معاملات بورس کالا ایران در بخش بازار فیزیکی در قالب سه قرارداد سلف، نسیه و نقدی انجام می‌شود که در هر یک از تالارها، میزان محبوبیت این قراردادها متفاوت است.

در ۱۰ ماهه امسال پنج میلیون و ۴۱۵ هزار تن انواع محصول در قالب قرارداد سلف، یک هزار و ۷۰۴ هزار تن به صورت نسیه و یک میلیون و ۵۳۸ هزار تن نیز به صورت نقدی در تالار محصولات صنعتی و معدنی مورد معامله قرار گرفته است. همچنین در این مدت ارزش قراردادهای سلف در تالار مذکور به میزان ۲۴ درصد افزایش یافت تا فعالان حوزه صنعتی و معدنی به خصوص در بخش فولاد نشان دهند که همچنان به معاملات سلف چندماهه که از ابتدای راه‌اندازی بورس فلزات یعنی در سال ۸۲ تاکنون در معاملات فولادی‌ها دایر است، علاقه ویژه‌ای دارند.

در تالار محصولات پتروشیمی نیز از مجموع سه میلیون و ۲۹۷ هزار تن محصولی که معامله شده،

گندم اصلی ترین و پررونق ترین محصول کشاورزی بورس کالا در سال جاری بوده است به طوری که در ۱۰ ماهه امسال و در آماری قابل قبول یک میلیون و ۶۰۲ هزار تن گندم به ارزش بیش از ۱۳ هزار میلیارد ریال معامله شده است تا حجم و ارزش معاملات ۵۹۲ و ۵۸۰ درصد افزایش یابد

۷۰۲ هزار تن به قرارداد سلف و دو میلیون و ۵۹۴ هزار تن به قرارداد نقدی اختصاص داشت. معاملات سلف و نقدی در حوزه پتروشیمی به ترتیب ۵ و ۳۹ درصد به نسبت مدت مشابه سال قبل با افزایش ارزش رو به رو شد. در تالار فرآورده های نفتی شاهد افت ۵۳ و ۱۰ درصدی ارزش معاملات محصولات در قالب قراردادهای نسبه و سلف بودیم، اما در مقابل معاملات نقدی این بخش با افزایش ۴۴ درصدی روبه روشد. در این تالار طی ۱۰ ماهه امسال یک هزار و ۹۵۵ تن محصول به صورت نسبه، دو هزار تن محصول از طریق قرارداد سلف و هشت میلیون و ۶۴۶ هزار تن به صورت نقدی مورد دادوستد قرار گرفت. بازیگران تالار محصولات کشاورزی بورس کالا نیز بیشتر به انجام معاملات نقدی تمایل نشان دادند و در کل ۱۷ هزار تن محصول را در قالب قرارداد سلف و دو میلیون و ۴۱۷ هزار تن محصول را به صورت نقدی معامله کردند. در بازار فرعی محصولی کالا نیز از مجموع ۱۳۸ هزار تن محصولی که معامله شده، ۷۹ هزار تن محصول با قرارداد سلف و ۵۸ هزار تن به صورت نقدی معامله شد که ارزش دادوستدها در این قراردادها به ترتیب ۱۱۱ و ۸۶ درصد رشد کرده است. در مجموع از ابتدای فروردین تا پایان دی ماه امسال ۶ میلیون و ۲۱۷ هزار تن انواع کالا به ارزش ۱۴۹ هزار میلیارد ریال در قالب قرارداد سلف، سه هزار و ۶۵۹ تن محصول به ارزش ۴۶ هزار و ۷۳۲ میلیون ریال به صورت نسبه و ۱۵ میلیون و ۲۵۶ هزار تن محصول

به ارزش ۲۳۶ هزار میلیارد ریال در قالب قراردادهای نقد در بورس کالا مورد مبادله قرار گرفته است. به این ترتیب حجم قراردادهای سلف، نسبه و نقد به ترتیب افت ۱۲، ۷۹ و ۶ درصدی را تجربه کرده و در مقابل ارزش این معاملات نیز به ترتیب رشد ۱۴ درصدی، افت ۹۰ درصدی و افزایش ۳۸ درصدی ثبت شده است.

تالار صنعتی و معدنی

بر اساس آمارهای بورس کالا، طی ۱۰ ماهه امسال ۷۰ هزار و ۵۷۰ تن آلومینیوم به ارزش ۶ هزار میلیارد ریال مورد معامله قرار گرفته است که حجم و ارزش معاملات این محصول به ترتیب افت ۲۴ و ۳ درصدی را تجربه کرده است. در گروه محصولات فولادی نیز پنج میلیون و ۵۱۷ هزار تن محصول به ارزش ۱۲۱ هزار میلیارد ریال دادوستد شده که ارزش معاملات ۲۶ درصد افزایش یافته اما حجم معاملات با افت هفت درصدی رو به رو شده است. همچنین، در شرایطی ۱۹۹ هزار تن مس به ارزش ۲۵ هزار میلیارد ریال در تالار محصولات صنعتی و معدنی معامله شده که حجم معاملات با کاهش ۱۱ درصدی و ارزش معاملات بارشد ۱۴ درصدی مواجه شده است.

تالار پتروشیمی

از مهم ترین معاملات تالار محصولات پتروشیمی نیز معامله ۹۲۹ هزار تن انواع مواد شیمیایی به ارزش ۲۲ هزار میلیارد ریال بوده که در مقابل حجم و ارزش معاملات این بخش به ترتیب رشد ۱۶ و ۵۹ درصدی به ثبت رسیده است. در گروه محصولات پلیمری نیز دو میلیون و ۳۶۷ هزار تن محصول به ارزش

۹۸ هزار میلیارد ریال معامله شده که این بخش نیز با افزایش ۸ و ۲۴ درصدی حجم و ارزش معامله رو به رو شده است.

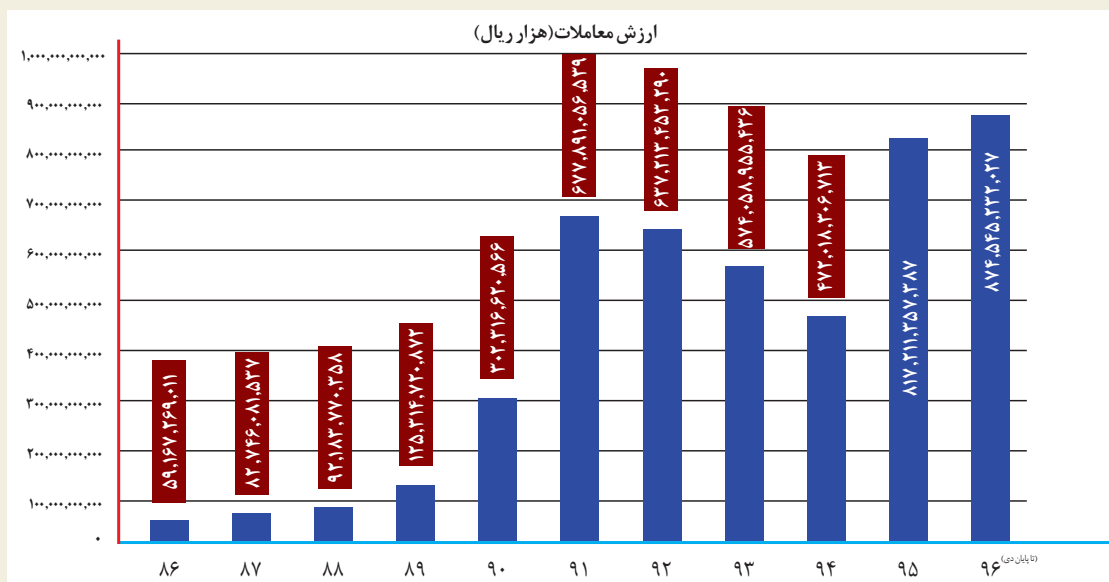
تالار فرآورده های نفتی

تالار فرآورده های نفتی نیز در ۱۰ ماهه امسال میزبان معامله چهار میلیون و ۳۵۹ هزار تن قیر به ارزش ۴۱ هزار میلیارد ریال بود که در مجموع حجم و ارزش معاملات ۵ و ۳۶ درصد افزایش یافت. معامله سه میلیون و ۷۲ تن و کیوم باتوم به ارزش ۲۴ هزار میلیارد ریال نیز از مهم ترین معاملات تالار فرآورده های نفتی بورس کالا به شمار می رود که این بخش نیز بارشد ۱۵ و ۶۱ درصدی حجم و ارزش معامله رو به رو شده است.

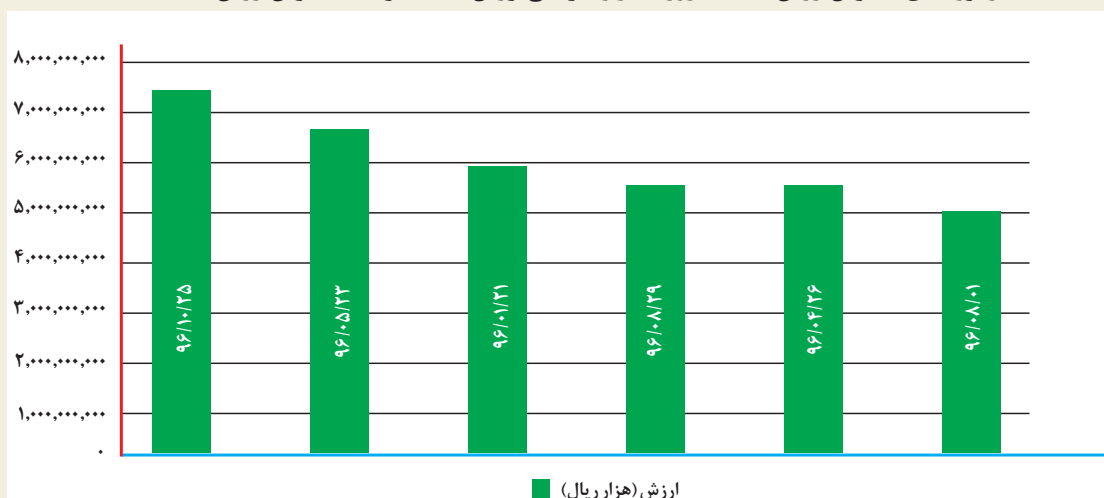
تالار کشاورزی

گندم اصلی ترین و پررونق ترین محصول کشاورزی بورس کالا در سال جاری بوده به طوری که در ۱۰ ماهه امسال و در آماری قابل قبول یک میلیون و ۶۰۲ هزار تن گندم به ارزش بیش از ۱۳ هزار میلیارد ریال معامله شده است تا حجم و ارزش معاملات ۵۹۲ و ۵۸۰ درصد افزایش یابد؛ البته در این بخش با وجود معامله ۱۲۴ هزار تن ذرت به ارزش یک هزار و ۱۲۱ میلیارد ریال، حجم و ارزش معاملات این محصول به نسبت مدت مشابه سال قبل ۴۹ و ۴۱ درصد کاهش یافت. یکی از نکات مهم تالار کشاورزی بورس کالا در سال جاری، رونق معاملات جوجه یک روزه و همچنین تخم مرغ بود به طوری که طی ۱۰ ماهه امسال پنج میلیون و ۱۷۰ قطعه جوجه یک روزه و ۷۴ هزار عدد تخم مرغ در این تالار دادوستد شد.

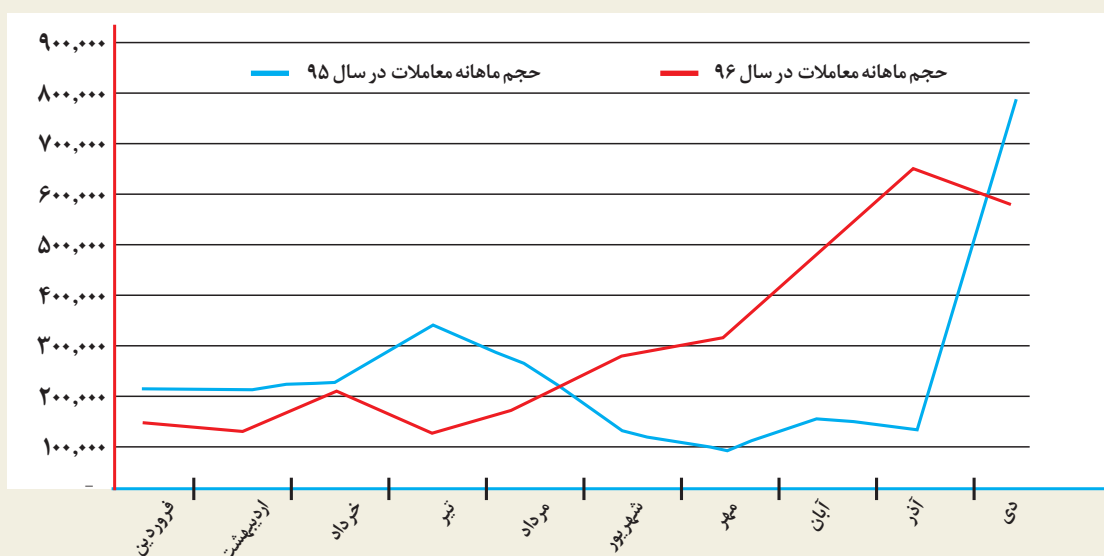
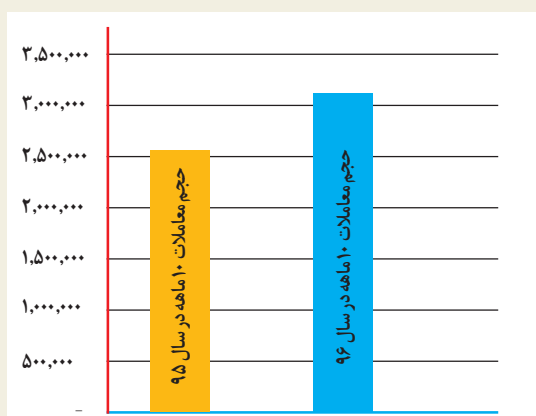
نمودار ۱۰ ساله ارزش کل معاملات بورس کالای ایران

رکوردهای بالاترین ارزش معاملات روزانه بازار فیزیکی بورس کالا (به ترتیب بالاترین ارزش معاملات)

روند معاملات ۱۰ ماهه قراردادهای آتی سکه در سال ۹۵ و ۹۶

اوضاع یکی از مهم ترین بازارهای صادراتی ایران چگونه است؟

رصد بازار عراق و تداوم فرصت‌ها

عراق یکی از کشورهای بسیار جذاب در جهان به منظور فعالیت‌های تجاری و اقتصادی است. ویژگی مهمی که این کشور را حتی در مقایسه با تمامی کشورهای دیگر جهان متمایز ساخته، وجود تقاضای بسیار برای انواع و اقسام کالاهای مختلف در جهان است؛ آن هم در شرایطی که عراق را کشور ثروتمندی از لحاظ درآمدزایی محسوب می‌کنیم. به صورت دقیق تر عراق کشوری است که تقاضا دارد و ثروت هم دارد؛ یعنی می‌توان به این بازار بیش از پیش امیدوار بود. این ویژگی مهم از نگاه اغلب شرکت‌های بزرگ جهان مخفی نمانده و بسیاری از شرکت‌های پیشرو مخصوصاً در زمینه داد و ستد و سرمایه‌گذاری در حوزه‌های انرژی در عراق حضور دارند. ذات حضور شرکت‌های بزرگ در جهان به معنی ورود سرمایه‌های بسیاری به این حوزه مهم اقتصادی است که جذابیت‌های حضور در این بازار را دوچندان می‌سازد. برخلاف بسیاری از کشورهای جهان، عراق از ساز و کار پیچیده‌ای در مناسبت‌های اقتصادی برخوردار است. جایگاه بانک‌ها در مراودات مالی هنوز جاگیری مناسبی نداشته و بخش اعظم داد و ستد هنوز با شیوه‌های سنتی و حتی پرداخت و دریافت وجه نقد به صورت فیزیکی صورت می‌پذیرد. همین شرایط موجب شده تا اغلب تجارت میل به داد و ستدهای خرد داشته باشند و توسعه شرکت‌های بازرگانی اغلب با دشواری‌های بسیاری صورت پذیرد. این در حالی است که شرکت‌های بزرگی در عراق از همین پیچیدگی‌هایی به نحو احسن استفاده کرده و با گسترش فعالیت‌های خود به شهرهای مختلف و توسعه زنجیره‌های خرده‌فروشی، بخش مهمی از این بازار را البته با محوریت خرده‌فروشی تصاحب کرده‌اند. این شرایط هم یک تهدید و هم یک فرصت است؛ زیرا نشان می‌دهد فضای عمل برای بازارهای رسمی و معاملات کلان وجود داشته، ولی بهره‌برداری از این شرایط در گرو ترسیم ساز و کارهای مالی در چارچوب بانکداری مدرن به منظور تسویه وجه خواهد بود. بررسی‌ها نشان

محمد حسین بابالو

مقدمه

بازسازی‌های پساداعش در عراق آغاز شده و کاهش هزینه‌های دولتی، آرامش نسبی در مناطق شمالی این کشور و اقلیم کردستان، افزایش قیمت نفت و تقویت صادرات نفت خام از مناطق جنوبی این کشور همگی نشان می‌دهد که جذابیت‌های بازار عراق برای مصالح ساختمانی و ملزومات پروژه نه تنها به قوت خود باقی است بلکه تقویت هم شده است. این موارد در کنار افزایش نسبی قیمت دلار و همچنین آغاز به کار صادرات به عراق از بستر بورس کالای ایران شرایط نسبتاً مساعدی را برای افزایش حجم صادرات فراهم کرده که این جذابیت‌ها حتی در آمارهای رسمی صادراتی به این کشور نیز قابل ملاحظه است. این موارد موجب شده تا رصد ممتد رخدادهای اقتصادی و سیاسی عراق به یک اصل بدل گردد.

با توجه به انتخابات پیش‌روی پارلمان عراق احتمالاً اوضاع سیاسی کنونی تا اردیبهشت‌ماه به همین منوال به پیش برود؛ اگر چه چهره دقیق این بازار را باید در اواسط و اواخر فصل بهار مورد ارزیابی مجدد و دقیق‌تری قرار داد. با توجه به شرایط کلی سیاسی و آمارهای جمعیتی از این کشور احتمال تغییر کلی در ساختار سیاسی این کشور ضعیف است و این روند اجرایی و مدیریتی در عراق احتمالاً تغییر چندانی نخواهد داشت. با توجه به جایگاه خاص پارلمان این کشور در نهادسازی و قدرت‌نمایی‌های سیاسی باید توجه به انتخابات پیش‌روی عراق را یک اصل مهم برای ترسیم دورنمای فعالیت‌ها در این کشور به شمار آوریم.

امنیت تولید در شمال عراق را خدشه دار کرد. این در حالی است که عراق با توجه به برنامه‌های بلندپروازانه خود در خصوص سرمایه‌گذاری در حوزه‌های جنوبی و مخصوصاً مناطق نزدیک به بصره و در جوار مرزهای ایران، در تلاش است تا این عقب افتادگی تولید را جبران کند، ولی تاکنون به صورت کامل و جامع موفق نبوده است. از سوی دیگر، بهای نفت خام در اوایل سال ۲۰۱۸ میلادی به بالاترین سطح از نوامبر سال ۲۰۱۴ تاکنون افزایش یافت که برای دولت این کشور یک داده مهم و مثبت تلقی می‌شود. چندی پیش سفیر عراق در جلسه‌ای در اتاق بازرگانی ایران عنوان کرده بود که برنامه‌ریزی‌های دولت عراق در خصوص بازسازی این کشور منوط به تحقق قیمت نفت بالای ۶۰ دلار است که البته چنین انتظاری محقق شد. با توجه به این موارد و برآورد تخمینی متوسط تولید نفت خام در ماه‌های اخیر در رقمی نزدیک به چهار میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز، کاهش حجم تولید و صادرات این کشور با احتساب افزایش قیمت‌های جهانی کفاف حداقل‌های برنامه‌ریزی‌ها برای بازسازی عراق را می‌دهد و این به معنی آن است که برنامه‌های دولت عراق برای بازسازی مناطق جنگ زده شمالی این کشور و مخصوصاً استان‌های موصل و نینوا محقق خواهد شد. از سوی دیگر کاهش تنش‌های سیاسی در اقلیم کردستان عراق در کنار کمک‌های بین‌المللی به این کشور و البته ذخایر ارزی عراق و پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی در نهایت چهره جذابی از دورنمای اقتصادی عراق را ترسیم کرده است. به نظر می‌رسد که دولت مرکزی عراق نیز به این موارد واقف است و از هم‌اکنون تلاش‌های خود را برای بهبود وضعیت اقتصادی این کشور به کار بسته که در برنامه‌ریزی‌های رسمی نیز مشاهده می‌شود.

می‌دهد که در بازار عراق هنوز هیچ بازار کالایی به صورت رسمی ورود پیدا نکرده است؛ یعنی بستر برای ایفای نقش بازارهای کالایی رسمی همچون بورس کالای ایران مهیا و فراهم است.

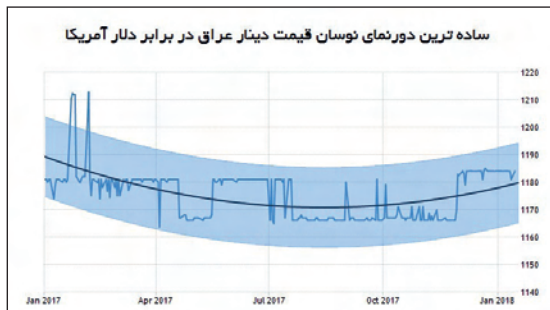
آخرین وضعیت بازار اقتصاد عراق

مهم‌ترین داده در خصوص اقتصاد عراق را می‌توان در تولید و صادرات نفت این کشور جستجو کرد؛ زیرا اکثریت قریب به اتفاق درآمذایی دولت این کشور از بستر تولید و صادرات نفت خام عبور می‌کنند. این در حالی است که تورم در عراق بسیار پایین بوده و در آمارهای رسمی این کشور عدد ۰٫۱ درصد درج شده که البته در ماه‌های اخیر نیز تغییر چندانی را نشان نمی‌دهد. مهم‌ترین دلیل پایین بودن تورم در عراق را می‌توان در وارداتی بودن بسیاری از کالاهای مورد مصرف در عراق به شمار آورد که در کنار بالابودن ارزش پول ملی (دینار عراق) به جذابیت واردات به این کشور تعمیم پیدا کرده است. در عراق سیستم‌های بانکی به نسبت ضعیف عمل می‌کنند؛ در کنار عدم توجه مردم به ساز و کارهای بانکی، سپرده‌گذاری و اخذ وام، اما شاهد رشد نقدینگی در این کشور به صورت نامتوازن نیستیم. این وضعیت یعنی ضعف سیستم‌های بانکی قطعاً یک داده مثبت محسوب نمی‌شود، ولی در عدم رشد تورم شاید واقعیتی جذاب به شمار بیاید. با توجه به ثبات نسبی نرخ ارز و همچنین درآمذایی ارزی از صادرات نفت خام، به نظر می‌رسد این آرامش باز هم در نرخ تورم عراق خودنمایی کند. این در حالی است که پایه پولی در کشور عراق نیز تغییر چندانی نداشته است که به ثبات نسبی داده‌های اقتصادی کمک کرده است.

رشد اقتصادی عراق به کمک افزایش تولید و صادرات نفت خام رشد محسوسی را تجربه می‌کند. آخرین آمارهای مورد قبول در جهان رشد اقتصادی عراق را در سال ۲۰۱۶ نزدیک به ۱۱ درصد برآورد می‌کند که رقم قابل توجهی است. پس از رشد ۱۳٫۹ درصدی سال ۲۰۱۲، این رقم را می‌توان بالاترین رشد اقتصادی در سال‌های اخیر برآورد کرد؛ اگرچه وضعیت اقتصادی عراق در سال ۲۰۱۷ با فرض نابودی کامل دانش در این کشور، می‌تواند ویژگی‌های مثبت دیگری را برجسته سازد. آمارها در خصوص حجم ویرانی‌های پس از داعش در عراق بسیار متنوع است و از ۱۲۰ میلیارد دلار تا نزدیک به ۴۵۰ میلیارد دلار گزارش شده که همین موارد وجود بازار مصرف بزرگی را برای مصالح ساختمانی و مواد مورد نیاز در پروژه‌های عمرانی و صنعتی برجسته می‌سازد.

در خبرها آمده است که دولت عراق رقمی نزدیک به ۱٫۵ میلیارد دلار را تنها برای توسعه صنایع داخلی به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی اختصاص داده که هم‌اکنون در آغاز مراحل اجرایی شدن این تصمیم قرار دارند. با توجه به رشد قیمت نفت خام و کاهش ناآرامی‌ها در این کشور، پتانسیل تخصیص این منابع و حتی افزایش آن در بسترهای اقتصادی در عراق وجود دارد. دولت عراق مدتی است که در فکر ایجاد صنعت داخلی با رویکرد ملی است و به شدت در تلاش است تا از تمامی پتانسیل‌های تولیدی در عراق استفاده کند؛ به نظر می‌رسد، به دلیل وجود بندهای قدرتمند قانونی، در صورت تأمین نیاز بازار این کشور از تولیدات داخلی، واردات کالای مشابه حتی ممنوع شود. این بند قانونی در زمانی لازم الاجراست که تولید داخلی به صورت واقعی جوابگوی نیاز این کشور باشد و با فرض عدم کفاف تأمین بازار و رشد قیمت‌ها، پتانسیل تغییر آن وجود دارد.

پس از بحران سیاسی اقلیم کردستان شاهد کاهش صادرات نفت از این حوزه مهم نفتی در شمال عراق بودیم که موجب شد صادرات نفت این کشور و حتی تولید نفت خام عراق در کل کاهش یابد. به گزارش دولت عراق در ماه‌های سپتامبر، اکتبر و نوامبر سال ۲۰۱۷ میلادی، تولید نفت خام عراق در سطوحی نزدیک به چهار میلیون و ۳۶۰ هزار بشکه در روز ثابت بود و این حجم از تولید در مقایسه با آمارهای پایان سال ۲۰۱۶ به عنوان یکی از رکوردهای تولید این کشور و رقم چهار میلیون و ۸۳۰ هزار بشکه، نزدیک به ۵۰۰ هزار بشکه کاهش تولید را نشان می‌دهد. همین سیگنال مهم اگرچه برای بازارهای جهانی نفت خام یک داده مثبت و محرکی برای رشد قیمت‌ها محسوب شد، ولی تا حدودی درآمدهای نفتی عراق را کاهش داد و همچنین

کشاورزی

نگاه نمایندگان مجلس به اجرای طرح قیمت تضمینی گندم

یک تصمیم و چند نظر

◀ امید آمانی

اجرای طرح قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی موضوعی است که در ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی به آن اشاره شده است. طبق تبصره (۱) ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۳ این قانون، وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با همکاری بورس کالا تا پایان اردیبهشت هر سال نسبت به تهیه فهرست محصولات کشاورزی قابل معامله در بورس کالا اقدام کند. قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی که شامل ۳۵ ماده می‌شود، در بخش‌های مختلفی تنظیم شده که در نتیجه اجرای بند به بند آن، اهداف آن محقق خواهد شد. بر این اساس از سال ۹۴ اجرای این قانون با چند سال تأخیر در دستور کار قرار گرفت تا دروازه بورس کالا به روی محصولات مختلف کشاورزی گشوده شود. کل ذرت و جو در سال گذشته و در سایه این قانون در بورس کالا معامله شد و امسال نیز علاوه بر این دو محصول، گندم چهار استان اردبیل، زنجان، مرکزی و خراسان شمالی به صورت پایلوت در بورس کالا عرضه شد. در این میان به نظر می‌رسد دولت با ارائه لایحه بودجه سال ۹۷ کل کشور عزم خود را برای اصلاح سیاست‌های فعلی و جایگزینی قیمت تضمینی با خرید تضمینی جزم کرده است. بطوریکه وزیر جهاد کشاورزی از برنامه ریزی برای عرضه بخشی از گندم تولیدی در کشور از سال آینده در قالب سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا خبر داد و کاهش اعتبارات برآوردی برای خرید تضمینی گندم در این لایحه پیشنهادی گواهی بر جدی بودن این تصمیم دولت است. به موجب اجرای سیاست قیمت تضمینی، دولت به جای پرداخت کل مبلغ خرید گندم از کشاورزان تنها متعهد به پرداخت مابه‌التفاوت قیمت بورس با نرخ پایه تعیین شده خواهد بود که در نتیجه آن بار مالی تحمیل شده از ضمانت خرید محصول از گندمکاران به میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد. در این گزارش نظر چند تن از نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی در خصوص تصمیمی دولت برای عرضه گندم در بورس کالا را جویا شدیم که در ادامه می‌خوانید.

❖ عرضه بخشی از گندم کشور در بورس کالا

محمود حجتی، وزیر جهاد کشاورزی در خصوص خرید گندم تولیدی کشور گفت: سال آینده در راستای اصلاح نظام خرید تضمینی گام بزرگی برداشته خواهد شد و آن، عرضه بخشی از گندم تولیدی کشاورزان از طریق بورس کالا است. وی عملیاتی شدن سیاست قیمت تضمینی از طریق بورس کالا را عاملی مهم در کاهش حجم حضور دولت عنوان کرد و گفت: با این اقدام رفتاری‌های کشاورزان نیز کاهش پیدا خواهد کرد و این نگرانی برای کشاورزان وجود ندارد که گندم تولیدی روی دست آنها باقی بماند. چرا که دولت تحت هر شرایطی گندم تولیدی را از کشاورزان خواهد خرید. حجتی گفت: زنجیره تولید تا توزیع باید تعریف

شود و تعاونی‌های کارآمد و توانمند اقتصادی در بخش کشاورزی باید ایجاد و تقویت شوند تا دست واسطه‌ها کوتاه گردد.

❖ تحول نظام خرید تضمینی گندم

در همین رابطه عضو کمیسیون اقتصادی مجلس گفت: عرضه بخشی از گندم کشور از سال آینده در بورس کالا، آغاز یک تحول و اصلاح در نظام خرید تضمینی است و بدون شک در صورت عمل همه نهادها به وظایف خود شاهد رضایت کشاورزان، کاهش هزینه دولت و رشد کیفیت گندم خریداری شده خواهیم بود.

علی اکبر کریمی بیان کرد: بورس کالا مگری اجرای سیاست قیمت تضمینی در خرید گندم خواهد بود و سایر نهادهای مرتبط نیز باید به

وظایف خود در این راستا عمل کنند. وی با بیان اینکه در ساختار سنتی شرایط رصد کردن و نظارت بر بازار وجود ندارد افزود: بورس کالا می‌تواند با سیاست عرضه گندم در بورس کالا، تمهیدات لازم را در دستور کار قرار دهد چرا که گندم در یک مقطع زمانی خاص و کوتاه، تولید و قسمت اعظم آن خریداری می‌شود و کشاورزان به دنبال آن هستند که وجوه خود را دریافت کنند، به این ترتیب باید از کسانی که در بورس فعال شده و گندم را خریداری می‌کنند، حمایت مالی لازم صورت گیرد.

کریمی افزود: اگر خط اعتباری دولتی برای خرید گندم فعال شود، دولت می‌تواند همین خط اعتباری را در اختیار بخش خصوصی بگذارد تا بخش خصوصی با همکاری دولت، گندم را از

تضمینی برای گندم این است که کشاورز این اطمینان خاطر را دارد که می‌تواند محصول خود را با قیمت بازار در بورس کالا بفروشد و برساند و عمده وجه محصول خود را در زمانی کوتاه از بورس دریافت کند؛ در این بین دولت مابه‌التفاوت نرخ واقعی گندم با نرخ قیمت تضمینی را برای حمایت از کشاورز می‌پردازد.

به گفته موسوی لارگانی، یکی دیگر از آثار مطلوب عرضه محصولات کشاورزی به خصوص گندم در بورس کالا، حذف دلالاتی است که هر ساله حاصل دسترنج کشاورز را به قیمت‌های ناچیز خریداری کرده و سود اصلی نصیب آنها می‌شود. نایب رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس با بیان اینکه برای اتصال بازارهای ایران و منطقه و جهان از مسیر بورس‌ها باید برنامه‌ریزی کرد، گفت: بارها مشکلات در امر صادرات هدفمند زعفران و پسته از سوی کارشناسان و مسوولان مطرح شده و به نظر می‌رسد که اگر بتوان زمینه اتصال بورس کالا با بورس‌های منطقه و جهانی را فراهم کرد، علاوه بر ورود مشتریان خارجی به اقتصاد ما، امکان صادرات زعفران و پسته ایرانی و تاثیرگذاری بر قیمت‌های جهانی از طریق بورس کالا فراهم می‌شود.

❖ عرضه گندم در بورس به نفع دولت و مردم

حمید گرمایی، نماینده مردم نیشابور در مجلس شورای اسلامی نیز گفت: عرضه کالاها در بورس‌های کالایی یکی از مهم‌ترین روش‌هایی است که در دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد و این شیوه در کشور ما نیز به دلیل ثمرات اقتصادی که دارد در بخش کشاورزی هم سرعت گرفته است. گرمایی به عرضه گندم در بورس کالا اشاره کرد و گفت: با توجه به اینکه عرضه گندم در بورس کالا از سال گذشته به صورت پایلوت انجام شد، انتظار می‌رود ضعف آن شناسایی شده و شاهد موفقیت کامل عرضه مجدد این محصول در بورس کالا باشیم. وی اظهار کرد: نباید فراموش کنیم که گندم کالایی استراتژیک است و عرضه آن با قیمت مناسب در بورس کالای ایران می‌تواند به نفع دولت و مردم باشد.

به گفته وی یکی از نکاتی که در خصوص عرضه گندم در بورس کالا باید مورد توجه قرار گیرد، سیلوهای نگهداری گندم است که نمونه‌های آن باید برای خریداران ارسال شود تا کیفیت گندم مشخص گردد. گرمایی با اشاره به وضعیت نگهداری گندم بیان کرد: یکی دیگر از نکات قابل توجه، ظرفیت سیلوهای ذخیره‌سازی است که در همین راستا شرکت غله و خدمات بازرگانی باید مراقبت‌های لازم را داشته باشد تا نگهداری گندم در شرایط مناسب انجام شود.

کشاورز و سیاست‌گذاران اقتصادی در تنظیم بازار خواهد بود.

❖ امکان سنجش نیاز داخلی

کاظم دلخوش، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس نیز در خصوص عرضه گندم در بورس کالا گفت: سابقه عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا موفقیت‌آمیز است و می‌توان امیدوار بود با اجرای طرح‌هایی همچون "قیمت تضمینی" در آینده بتوانیم محصولات بیشتری از طریق بورس کالا عرضه کنیم. دلخوش افزود: سابقه عرضه محصولات در بورس خیلی طولانی نیست و بورس کالا در اقتصاد ما جوان است؛ اما مکانیسم بورس کالا در همین مدت کوتاه توانسته اثرات مثبتی بر بازارها بگذارد و در مجموع بورس موفق ارزیابی می‌شود. وی با بیان اینکه سازوکار سنتی، شفاف نبودن امارها و حضور پر قدرت واسطه‌ها در بخش کشاورزی باید جای خود را به معاملات بورس دهد، افزود: محصولات از طریق بورس کالا می‌توانند راحت‌تر در اختیار مصرف‌کنندگان قرار بگیرند، اما در این زمینه باید اطلاعات کامل در اختیار تولیدکنندگان و از طرفی بورس کالا قرار دهیم.

به گفته این نماینده مجلس، عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا علاوه بر شفافیت‌سدها، واقعی شدن قیمت‌ها و امکان سنجش نیاز داخلی به کالاها با توجه به شفافیت آماری، باعث پیشرفت بورس کالا هم می‌شود که این موارد در نهایت به نفع اقتصاد کشور است. به گفته عضو کمیسیون اقتصادی مجلس، یکی از رسالت‌های اصلی بورس کالا، ایجاد شفافیت و جلوگیری از فرار مالیاتی است و بطور حتم با ورود کالاهای قابل معامله در بورس کالا می‌توان به ایجاد رقابت سالم در اقتصاد کشور کمک کرد.

❖ حرکت به سمت مکانیسم بازار

نایب رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس نیز در این باره می‌گوید: راهی جز حرکت در مسیر کشف واقعی قیمت‌ها در همه بازارها به خصوص بازار محصولات کشاورزی بر اساس مکانیسم عرضه و تقاضا نداریم و در این بین بهترین و تنها سازوکار بورس کالا است.

سید ناصر موسوی لارگانی اظهار کرد: عرضه گندم در بورس کالا، آغاز مسیر اصلاح ساختاری طرح خرید تضمینی با عنوان سیاست قیمت تضمینی است و اصلی‌ترین ثمره اجرای این سیاست، اطمینان خاطر گندمکاران از فروش محصولاتشان و دریافت سریع مطالباتشان است. لارگانی افزود: با اجرای درست و عملکرد هماهنگ دستگاه‌های مرتبط، عرضه گندم در بورس کالا، رشد کشت این محصول را در سال‌های بعد به همراه خواهد داشت و در طرف مقابل شاهد حذف واسطه‌ها از بازار کشاورزی خواهیم بود. نماینده مردم فلاورجان در مجلس شورای اسلامی افزود: یکی از مهمترین اثرات اجرای سیاست قیمت

کشاورزان خریداری و وجود را در فرایند بورس به کشاورز پرداخت کند تا به تدریج به بازار مصرف تزریق شود.

عضو کمیسیون اقتصادی با اشاره به شرکت‌های تعاونی گفت: کشاورزان می‌توانند با تشکل‌هایی که دارند از جمله تعاونی‌های تولید، تولیدات خرد و کوچک را تجمیع کرده و در قالب منسجم‌تری در بورس کالا عرضه کنند و یک تعاونی به نمایندگی از اعضا، محصول را در بورس عرضه کرده و پس از آن پول را میان کشاورزان توزیع کند. ضمن آن که معاملات بورس اصولاً از طریق کارگزار انجام می‌شود، یعنی فروشنده می‌تواند به کارگزار مربوطه مراجعه کرده و کارگزار به نیابت از فروشنده تمام فرایندها را انجام دهد.

❖ اصلاح ساختاری بخش کشاورزی

عضو کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی گفت: اگر انتظار داریم در بحث رقابت‌پذیری حرفی برای گفتن با رقبای خارجی داشته باشیم، باید در راستای توسعه طرح قیمت تضمینی در بورس کالا به جای خرید تضمینی قدم برداریم. علی‌وقف چی با تأکید بر حمایت از کشاورزان با توسعه قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی، افزود: سیاست جدید دولت مبنی بر عرضه گندم در بورس کالا ثمرات زیادی را برای کشاورزان و اصلاح ساختاری بخش کشاورزی به همراه خواهد داشت، اما نکته حائز اهمیت، لزوم اطلاع‌رسانی و آموزش درباره مزایای بورس به کشاورزان است.

وقف‌چی درباره تصمیم دولت در کاهش بودجه خرید تضمینی سال زراعی ۹۷ با هدف عرضه گندم در بورس کالا افزود: گندم یکی از محصولات استراتژیک کشاورزی به شمار می‌آید که با امنیت غذایی مردم ارتباط مستقیم دارد و دولت باید در تصمیم‌گیری‌ها در این زمینه با تدبیر و دقت عمل کند. وی با تأکید بر اینکه عرضه گندم در بورس مثبت بوده، اما باید در این راستا برای افزایش دانش و آگاهی‌بخشی به کشاورزان و گندم‌کاران برنامه‌ریزی شود، بیان کرد: مهم‌ترین مزیت قیمت تضمینی در بورس کالا، کنار رفتن دلالتان پرشمار از بازار کشاورزی و کشف عادلانه قیمت‌ها در بورس کالا است که به طور حتم این موضوع باعث خواهد شد خریداران به واسطه عرضه محصول از لحاظ کمی و کیفی با خیال راحت‌تری به بورس روی بیاورند. نماینده مردم زنجان و طارم در مجلس با بیان اینکه شفافیت آماری در بورس کالا وجود دارد، ادامه داد: در سال‌های گذشته یکی از مشکلاتی که در طرح خرید تضمینی وجود داشت، نداشتن برآوردی از نیاز سالانه محصولات و برنامه‌ریزی برای تولید بوده است که با ورود گندم به بورس کالا، این مشکل با توجه به شفافیت آماری موجود در بورس حل می‌شود. از سوی دیگر به دلیل امکان رصد معاملات، نوسانات قیمتی به صورت منطقی، به دور از واسطه‌گری و با قابلیت پیش‌بینی رخ می‌دهد که این امر نیز به نفع خریدار،

عرضه بخشی از گندم کشور از سال آینده در بورس کالا، آغاز یک تحول و اصلاح در نظام خرید تضمینی است و بدون شک در صورت عمل همه نهادها به وظایف خود شاهد رضایت کشاورزان، کاهش هزینه دولت و رشد کیفیت گندم خریداری شده خواهیم بود

غلات

بررسی تولید و تجارت جهان

در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷

شده است که برزیل و ناحیه یورو با افزایش تولید و آمریکا و آرژانتین با کاهش تولید مواجه شدند. پیش‌بینی می‌شود، تجارت جهانی دانه‌های روغنی در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ به ۱۷۶ میلیون تن افزایش یابد که ناشی از رشد صادرات به چین و هند است.

۱,۳ میلیون تن کاهش یافت که ناشی از کاهش عرضه و افزایش رقابت بازار در استرالیا و ناحیه یورو بود. با این وجود، صادرات گندم روسیه با افزایش ۱,۵ میلیون تنی به رکورد ۳۵ میلیون تن دست یافت.

دانه‌ها

همچنین برآوردها از تولید دانه‌ها در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ از افزایش ۳۰۰ هزار تنی تولید و رسیدن به سطح یک میلیارد و ۳۲۴ میلیون تن حکایت دارد. تولید ذرت روسیه بر پایه اخبار رسیده از میزان برداشت با کاهش مواجه شده و تولید ذرت ویتنام نیز به دلیل بارش‌های سنگین در زمان فصل کشت در نواحی شمالی با افت رو به رو بوده است. تولید جو هم گرچه در آرژانتین افزایش یافت، اما نتوانست افت تولید در روسیه را جبران کند. در زمینه دانه‌های روغنی، پیش‌بینی می‌شود تولید جهانی در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ با افزایش ۵۰۰ هزار تنی به بیش از ۵۸۰ میلیون تن برسد. تولید سویا ۳۴۸ میلیون تن برآورد

انجمن بین‌المللی غلات به تازگی اعلام کرده که تولید جهانی گندم در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ برای نخستین بار در ۶ سال اخیر با کاهش مواجه خواهد شد. این نهاد در پیش‌بینی خود برای گندم در فصل آینده، میزان تولید این محصول را با کاهش ۳۵ میلیون تنی حدود ۷۴۲ میلیون تن برآورد کرد.

در همین حال وزارت کشاورزی آمریکا در گزارشی که ۱۲ ژانویه امسال منتشر شد از کاهش ۸۰۰ هزار تنی عرضه گندم در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ خبر داد. ذخایر جهانی گندم در واکنش به کاهش عمده تولید استرالیا در سال زراعی ۱۷-۲۰۱۶ با کاهش ۲,۶ میلیون تنی مواجه شده بود.

بر اساس گزارش این نهاد دولتی، تولید جهانی گندم در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ با افزایش ۱,۸ میلیون تنی مواجه شد که بخش عمده‌ای از این افزایش بر عهده روسیه و بعد پاکستان بود و کاهش ۹۰۰ هزار تنی تولید در ناحیه یورو را جبران کرد. همچنین صادرات جهانی گندم

برنج

پیش‌بینی می‌شود، عرضه جهانی برنج در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ با افزایش ۱,۳ میلیون تنی به ۶۲۲ میلیون تن برسد. برآوردها نشان می‌دهد تولید برنج فیلیپین به رکورد ۱۲ میلیون تن برسد. از طرفی مصرف جهانی برنج با افزایش یک میلیون تنی به ۴۸۱ میلیون تن برسد که دلیل آن پیش‌بینی افزایش مصرف در چین، اکوادور، نیجریه، ویتنام و آمریکاست. پیش‌بینی می‌شود، تجارت جهانی برنج در سال زراعی ۱۸-۲۰۱۷ به ۴۵,۸ میلیون تن افزایش یابد که ناشی از رشد صادرات به چین و هند است که اندکی پایین‌تر از سال زراعی قبل از آن خواهد بود.

معاملات رینگ کشاورزی با اجرای سیاست‌های

حمایتی دولت رونق می‌گیرد

از خرید توافقی زعفران تا فروش دانه‌های طلایی

سامان دهی بازارهای صادراتی این محصول ارزآور شود. به این ترتیب خرید توافقی زعفران در حالی برای نخستین بار از آذر ماه سال جاری به دستور وزیر جهاد کشاورزی آغاز شد که طی گذشت حدود دو ماه از شروع معاملات این محصول در تالار کشاورزی بورس کالا تا تاریخ پنجم بهمن ماه، در مجموع یک هزار و ۵۹۰ کیلو و ۱۹۸ گرم زعفران در قالب گواهی سپرده به دو روش معاملات عادی و نیز سیاست خرید توافقی به ارزشی بیش از ۵۰ میلیارد و ۴۵۵ میلیون و ۳۰۳ هزار و ۵۷۷ ریال مورد معامله قرار گرفته است. بر این اساس، در جریان معاملات طلای سرخ در بورس کالای ایران به روش اول یعنی در قالب معاملات عادی، ۴۵۹ کیلو و ۴۱۴ گرم زعفران به صورت گواهی سپرده به ارزشی بیش از ۲۰ میلیارد و ۹۸ میلیون ریال در تالار کشاورزی خرید و فروش شد.

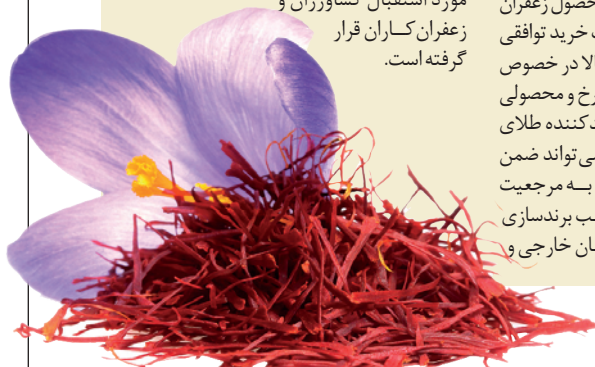
همچنین در روش دوم یعنی در قالب سیاست خرید توافقی زعفران نیز گواهی سپرده بیش از ۵۹۹ کیلو و ۷۸۴ گرم محصول در بستر بورس کالای ایران معامله شده و ارزشی بیش از ۳۰ میلیارد و ۳۵۶ میلیون و ۷۲۳ هزار ریال را به ثبت رسانده است. نکته حائز اهمیت این است که حجم زعفران معامله شده در قالب سیاست خرید توافقی در بورس کالا تنها ۳۰ درصد از حجم کل محصول زعفران خریداری شده از کشاورزان را شامل می‌شود و ۷۰ درصد باقی تا پایان امسال توسط سازمان تعاونی روستایی خریداری خواهد شد که با احتساب آن، میزان زعفران معامله شده در قالب سیاست خرید توافقی در سال جاری بیش از این ارقام به ثبت خواهد رسید. در پایان شایان ذکر است، سیاست خرید توافقی زعفران به کمک ظرفیت‌های موجود در بورس کالای ایران با هدف جلوگیری از زیان زعفران کاران، کاهش و حذف سطح دلالی و واسطه‌ها و جلوگیری از افت قیمت زعفران در ماه‌های ابتدایی پس از برداشت، از پاییز امسال در سطح کشور عملیاتی شده و مورد استقبال کشاورزان و زعفران کاران قرار گرفته است.

پی داشته است. بطوریکه آمارها از افزایش حجم مبادلات گندم در قالب سیاست قیمت تضمینی و حرکت دولت به سمت جایگزینی سیاست خرید تضمینی با این طرح است. در این راستا، بودجه پیشنهادی سال ۹۷ از برنامه ریزی جدی دولت برای توسعه این سیاست در کشور و واگذاری این نقش اجرایی به بورس کالای ایران حکایت دارد. بطوریکه از ابتدای اجرای آزمایشی طرح قیمت تضمینی در بورس کالای ایران و عرضه گندم در تالار محصولات کشاورزی تا تاریخ ۲۲ آذر ماه سال جاری بیش از سه میلیون و ۱۹۸ هزار تن گندم به ارزشی بالغ بر ۱۹ هزار و ۶۲۸ میلیارد و ۵۹۷ میلیون ریال مورد معامله قرار گرفته است. نکته حائز اهمیت اینکه، بیش از ۴۰ درصد از کل این حجم از گندم معامله شده در تالار محصولات کشاورزی تنها در کمتر از ۹ ماه در سال جاری به ثبت رسیده است. بطوریکه از ابتدای سال ۹۶ تا تاریخ ۲۲ آذر ماه امسال حدود یک میلیون و ۳۰۳ هزار تن گندم به ارزشی بیش از ۱۱ هزار و ۱۴۶ میلیارد و ۵۶۸ میلیون ریال در تالار کشاورزی از کشاورزان خریداری شده است و این نشان از اصلاح سیاست‌های حمایتی دولت برای جایگزینی طرح قیمت تضمینی با سیاست خرید تضمینی گندم در کشور دارد تا همزمان با کاهش بار مالی تحمیلی بر دوش دولت از بابت پرداخت مطالبات کشاورزان، وصول مطالبات آنها نیز به کمک مکانسیم حاکم بر معاملات بورس کالا تسریع یابد.

معامله بیش از یک تن طلای سرخ در قالب گواهی سپرده

اما سیاست‌های حمایتی دولت تنها معطوف به اجرای سیاست قیمت تضمینی برای محصول گندم نبوده تا این حمایت‌ها از طریق ابلاغ دستورالعمل خرید توافقی زعفران از سوی وزارت جهاد کشاورزی نیز توسعه یافته و اجرای این دستورالعمل دیگر سیاست حمایتی دولت از کشاورزانی باشد که اقدام به کشت محصول زعفران می‌کنند. بطوریکه اجرای سیاست خرید توافقی از سوی دولت در بستر بورس کالا در خصوص محصول زعفران به عنوان طلای سرخ و محصولی که ایران به عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده طلای سرخ جهان شناخته می‌شود، می‌تواند ضمن شفافیت قیمت‌ها و تبدیل ایران به مرجعیت قیمتی در بازارهای جهانی، موجب برندسازی زعفران ایرانی در بین مشتریان خارجی و

سیاست قیمت تضمینی محصولات کشاورزی و خرید توافقی زعفران محورهای اصلی اجرای سیاست‌های حمایتی دولت از بخش کشاورزی به کمک ظرفیت‌ها و ساختارهای موجود در بورس کالای ایران است. دو سیاستی که براساس آن دانه‌های طلایی گندم و نیز محصول زعفران به عنوان طلای سرخ در بستر بورس کالا مورد معامله قرار می‌گیرد و ضمن حذف دلالان و واسطه‌های غیر ضرور فعال در بازار سنتی آنها، معاملات این دو محصول مهم را در کشور ساماندهی کرده و شفاف می‌کند. در این شرایط بورس کالا به دلیل ساختار قانون‌مدار خود به کشاورزان، گندم کاران و زعفران کاران این امکان را می‌دهد که ضمن فروش محصول خود به صورت مستقیم و کسب سود حداکثری، پول ناشی از فروش محصول خود را نیز در کوتاه‌ترین زمان ممکن دریافت کنند. این در حالی است که در ساختار معاملات سنتی محصولات کشاورزی، همواره کشاورزان نسبت به وصول مطالبات خود نگران بوده‌اند؛ این در حالی است که اجرای دو سیاست قیمت تضمینی و خرید توافقی برای محصولاتی همچون گندم و زعفران به منزله حمایت دولت از این قشر زحمت‌کش و تلاش برای وصول هر چه سریع‌تر پول ناشی از فروش محصولا تشان است. در این راستا، آمارهای موجود از اجرای این دو سیاست در بستر بورس کالا، حاکی از نتایج مثبتی است که در این زمینه به دست آمده و شفاف‌سازی قیمت‌ها و حذف واسطه‌های غیر ضرور، رضایت کشاورزان را نیز در

صنعتی و معدنی

مدیر عامل شرکت گل گهر:

دوران قیمت‌های دستوری به پایان رسیده است

◀ نیما نائینیان

انتخاب «گل گهر» بورس کالا است
«ناصر تقی زاده» مدیر عامل شرکت معدنی و صنعتی گل گهر با بیان اینکه دوران تعیین دستوری قیمت‌ها به پایان رسیده و قرار بر این است که به زودی، قیمت‌ها از طریق بازار، متناسب با عرضه و تقاضا تعیین شود، گفت: در همین راستا، شرکت معدنی و صنعتی گل گهر عرضه کنستانتتره خود در بورس کالای ایران را در دستور کار قرار داده و بهتر است محصولاتی مانند کنستانتتره آهن نیز در این فضا به فروش برسد؛ چراکه گل گهر از شفافیت اطلاعاتی حمایت می‌کند.

«تقی زاده» توضیح داد: در خصوص افزایش تعرفه صادرات سنگ آهن تا نرخ ۱۵ درصد در سال آینده نیز باید گفت که پیش‌بینی نمی‌شود تأثیری در کاهش صادرات داشته باشد؛ اما ترجیح شرکت معدنی و صنعتی گل گهر این است که محصولات با سه بار عرضه در بورس کالای ایران به فروش برسد و اگر برای آن مشتری وجود نداشت، مازاد آن بدون عوارض به خارج از کشور صادر شود.

تشخیص وزارتخانه صنعت، معدن و تجارت ممنوع است. مطابق با ماده ۱۲ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر کالاهای یارانه‌ای، مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین صرفاً در قالب این آیین‌نامه و در صورتی که وضع عوارض مزبور موجب مازاد عرضه در بازار داخل نشود، می‌تواند مشمول عوارض صادراتی شود؛ برای کالاهای پذیرش شده در بورس کالا، مازاد عرضه صرفاً براساس فرایند عرضه و تقاضای کالا در عرصه (رینگ) داخلی بورس مزبور تعیین می‌شود به گونه‌ای که اگر پس از عرضه در سه نوبت متوالی به قیمت متناسب، تقاضا وجود نداشته باشد، مازاد عرضه احراز می‌شود.

آنچه از این ماده قانونی و آیین‌نامه اجرایی آن استنباط می‌شود، معیار قرار گرفتن مکانیسم بورس کالای ایران برای شرایط تعیینی قانون‌گذار و دولت است؛ اگر پس از سه بار عرضه در این بورس محصولی به فروش نرسد، بدون عوارض، مجوز صادرات را دریافت می‌کند.

طرح افزایش عوارض صادرات سنگ آهن تا ۱۵ درصد در سال آینده، از اواخر سال ۱۳۹۵ مطرح شد و اکنون پس از بحث‌های فراوان یک قدم دیگر به اجرایی شدن نزدیک شده است؛ این مسأله در حالی است که همواره سنگ آهن، صنعتی ارزآور برای ایران بوده و سخت شدن شرایط صادرات این محصول می‌تواند آسیب به معادن فعال این حوزه وارد کند.

قانون‌گذار در ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر به دولت اجازه داده است که برای فراوری مواد خام و تبدیل کالاهای با ارزش افزوده پایین داخلی و وارداتی به کالاهای با ارزش افزوده بالا از انواع مشوق‌های لازم استفاده کند. وضع هر گونه عوارض بر صادرات کالاهای و خدمات غیر یارانه‌ای و مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین مازاد بر نیاز داخلی و یا فاقد توجیه فنی و اقتصادی برای فراوری در داخل به لحاظ حفظ درصدی از سهم بازار جهانی به

شوند؛ اما با وضع تعرفه ۱۵ درصدی، قطعاً صادرات مقرون به صرفه نخواهد بود که در این صورت تکمیل طرح‌های توسعه به تعویق می‌افتد و موجب تعطیلی بسیاری از معادن کشور می‌شود. «برقی» تشریح کرد: سنگ آهن دانه‌بندی، محصول خام نیست و عده‌ای با این تفسیر اشتباه تلاش می‌کنند، وضع عوارض صادرات برای سنگ آهن را توجیه کنند؛ چون سنگ آهن پس از استخراج چند مرحله فرآوری را طی می‌کند تا به محصول دانه‌بندی تبدیل شود و اگر بخواهیم این محصول را خام تلقی کنیم، شمش فولاد نیز نسبت به مرحله بعدی خود محصولی خام به شمار می‌رود. مدیر بازرگانی شرکت معدنی و صنعتی چادرملو در ادامه با تأکید بر اینکه بورس کالا در واقعی کردن قیمت‌ها نقش بسیاری دارد، گفت: قانون‌گذار پیش‌بینی کرده است، زمانی که در فرایند عرضه سنگ آهن در بورس کالا مشتری برای محصول پیدا نشد، مازاد محصول عرضه شده به عنوان محصولی که امکان صادرات دارد، باید بدون هیچ عوارضی قابلیت صادرات داشته باشد؛ اما متأسفانه گاهی برخی تصمیم‌ها فضای کسب و کار این صنعت را دچار چالش می‌کند. «برقی» تصریح کرد: بورس کالا به عنوان یک مرکز انسجام دهنده بازار عرضه و تقاضا عملکرد خوبی دارد، مشروط به اینکه از تولیدکننده و مصرف‌کننده سلب اختیار نکند؛ بلکه در کنار سایر روش‌های خرید و فروش کالا یا محصول راهکار ارائه کند.

حاضر، بیشتر تولیدکنندگان سنگ آهن ترجیح می‌دهند تا مواد اولیه واحدهای تولید فولاد در داخل کشور را تأمین کنند، گفت: با توجه به قیمت‌های جهانی این محصول، معدن‌داران تمایل چندانی به صادرات آن ندارند؛ اما به دلیل بهره‌گیری واحدهای فولادی کشور از روش قوس الکتریکی، سنگ آهن به طور مستقیم برای این واحدها قابل استفاده نیست و تنها کارخانه ذوب آهن اصفهان که با روش کوره بلند محصول شمش تولید می‌کند، به سنگ آهن نیاز دارد که تاکنون از تولید داخلی تأمین شده است. «محمد برقی» اظهار کرد: برخی از معادن، محصول سنگ آهن مازاد دارند که به دلیل عیار پایین برای مصرف داخل مناسب نیست و تنها راه بهره‌برداری از آن صادرات است که ضرورت اتخاذ تدابیر تشویقی برای صادرات محصولات معدنی به ویژه سنگ آهن وجود دارد.

مدیر بازرگانی شرکت معدنی و صنعتی چادرملو توضیح داد: اکنون، واحدهای بزرگ معدنی مانند چادرملو اقدام به تکمیل زنجیره تولید کرده‌اند و تولیدات خود را از مرحله استخراج سنگ آهن تا فرآوری به طور کامل انجام می‌دهند؛ اما برای توسعه واحدهای صنعتی نیاز به منابع مالی وجود دارد که بخشی از آن می‌تواند از طریق صادرات مازاد محصول سنگ آهن تأمین شود. وی افزود: همچنین بسیاری از معادن کوچک سنگ آهن کشور محصولی با عیار پایین دارند که در داخل کشور مصرف نمی‌شود و باید صادر

این عضو هیأت مدیره شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر در ادامه با اشاره بر اینکه سنگ آهن عرضه شده در بورس کالا به صورت دانه‌بندی است و این در حالی ست که مصرف‌کنندگان داخلی یعنی فولادسازان، به گندله و کنسانتره نیاز بسیاری دارند، اظهار کرد: میزان سنگ آهن دانه‌بندی شده در بازار داخلی، چندان به فروش نمی‌رسد. این نوع از سنگ آهن بیشتر توسط افراد و شرکت‌های واسطه و به میزان بسیار کم جهت صادرات خریداری می‌شود؛ بنابراین، به نظر می‌رسد عرضه در بورس کالای ایران برای صادرات مناسب باشد. «ناصر تقی زاده» در پایان گفت: شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر از قطب‌های فرآوری سنگ آهن در کشور است که حتی در شرایط کمبود آب مورد نیاز، در حال تولید فولاد، گندله و کنسانتره آهن است و سعی می‌کند، خام فروشی را به فرآوری تبدیل کند. فرآوری مواد معدنی، ارزش زیادی برای کشور خواهد داشت و شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر با هر گونه صادرات مواد خام به خارج از کشور مخالف است؛ چون با فرآوری کردن مواد خام معدنی، می‌توان ارزش افزوده بیشتری ایجاد کرد.

بورس کالا قیمت‌ها را واقعی می‌کند

مدیر بازرگانی شرکت معدنی و صنعتی چادرملو نیز در گفتگو با خبرنگار ما با بیان اینکه در حال

نگاهی به پیش‌بینی بازارهای فلزی در سال ۲۰۱۸

تداوم رونق بازار فلزات از نگاه تحلیلگران

پرویز امانیان

مقدمه

پیش‌بینی‌ها از بازار سه فلز مهم شامل مس، روی و آلومینیوم مورد بررسی قرار گیرد؛ با این توضیح که در لایه‌لای گزارش به بررسی دو عامل مهم و تأثیرگذار بر این بازارها - دلار و قیمت انرژی - پرداخته‌ایم.

مدتی است سال ۲۰۱۷ به پایان رسیده است و بسیاری از فعالان بازار همچون روال سال‌های قبل در انتظار پیش‌بینی‌های جدید از بازار فلزات در سال ۲۰۱۸ هستند. در این گزارش سعی شده تا جدیدترین

طی چند سال گذشته، تقاضای مس چین محرک اصلی تقاضای جهانی این فلز بوده است. تقاضای چین برای فلزات از فولاد تا مس افزایش یافت، چرا که این کشور به شدت در زیرساخت‌ها سرمایه‌گذاری کرد. در حالی که بازارهای اروپای تقاضای مس چینی‌ها تمرکز می‌کنند، نیمه دیگر تقاضا (دیگر کشورهای جهان به استثنای چین)، نادیده گرفته می‌شود. در سال ۲۰۱۸، می‌توانیم تقاضای قوی مس را از دیگر نقاط جهان ببینیم. هر چند سرمایه‌گذاران تمایل به نظاره بازارهای نوظهور دارند، اما رشد در کشورها و اقتصادهای توسعه یافته هم نسبتاً قوی بوده است. فدرال رزرو، چشم‌انداز رشد اقتصادی آمریکا را در دسامبر ۲۰۱۷ بهبود بخشید. فعالیتهای اقتصادی در ناحیه یورو قوی و در اقتصادهای نوظهور مانند هند، فعالیت اقتصادی به طور قابل توجهی صعودی بوده است.

نمودار ۳- آغاز فعالیتهای خانه‌سازی در آمریکا

عوامل تضعیف یا تقویت دلار در ۲۰۱۸

مس مانند دیگر کالاهایی که بر اساس دلار قیمت‌گذاری می‌شود، ارتباط منفی با این ارز دارد. دلار ضعیف از قیمت مس حمایت می‌کند. به طور کلی، این ارز در سال ۲۰۱۷ ضعیف شد.

در سال ۲۰۱۸ دو دسته عوامل برای تقویت یا تضعیف دلار وجود دارد. تصویب لایحه اصلاح مالیاتی در آمریکا، امیدواری به رشد را افزایش داده است. همچنین، بازگشت سود شرکت‌های برون مرزی آمریکا به این کشور حائز اهمیت است. از طرفی انتظار می‌رود، فدرال رزرو، امسال در مسیر سیاست‌های سخت‌گیرانه پولی گام بردارد و در مجموع این عوامل به صعود دلار کمک کند. برخی عوامل نیز می‌توانند سبب تضعیف دلار در ۲۰۱۸ شود. کسری بودجه آمریکا بعد از مصوبه اخیر کاهش مالیات شرکت‌ها افزایش خواهد یافت. کسری بودجه آمریکا از نظر تئوری می‌تواند برای دلار منفی باشد.

نمودار ۴- دلار آمریکا در برابر مس LME

چشم‌انداز مس در سال ۲۰۱۸

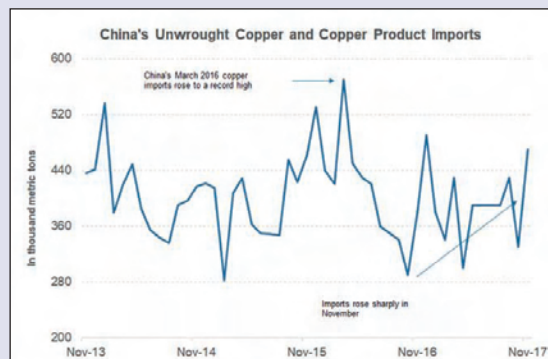
قیمت فلز سرخ در سال گذشته ۳۰ درصد رشد داشت، به طوری که دومین رشد سالانه پیاپی را تجربه کرد. به طور کلی دینامیک عرضه و تقاضا بر قیمت مس در سال ۲۰۱۸ تأثیر می‌گذارد. ارزیابی بازارها از مس در دسامبر ۲۰۱۷ با پیش‌بینی تقاضای قوی در سال ۲۰۱۸ همراه بود.

نمودار ۱- قراردادهای مس سه‌ماهه LME در سال ۲۰۱۷

از نظر عرضه، تحلیلگران بر این باورند که در سال ۲۰۱۸ عرضه نسبت به تقاضا کاهش می‌یابد. چندین معدن پیشرو از جمله «اسکوندیدا» متعلق به «بی.اچ.پی بیلتون» (BHP) دارای قراردادهای کارگری هستند که امسال باید مذاکرات روی آنها انجام شود. اختلالات عرضه همچون سال گذشته بر قیمت مس تأثیر خواهد گذاشت. تقاضای مس چین نیز محرک کلیدی برای قیمت مس است. فعالیتهای ساخت‌وساز چین در نیمه دوم ۲۰۱۷ روند معتدلی داشت. همچنین نگرانی‌هایی در مورد رونق ساخت‌وساز این کشور که فعالیتهای اقتصادی را در سال گذشته افزایش داد، وجود دارد. از آنجا که مس بر خلاف فولاد در چرخه پایانی فعالیتهای ساخت‌وساز کاربرد دارد، بنابراین نمی‌توان تأثیر منفی کاهش فعالیتهای ساخت‌وساز چین بر مس را در سال ۲۰۱۸ مشاهده کرد. بخش خودرو چین نیز قوی بوده است. با وجود اینکه کاهش مالیات بر فروش (که سبب افزایش فروش خودروهای چینی شد) در سال ۲۰۱۸ منتفی شد، اما ممکن است تأثیر عمده‌ای بر فروش خودروهای چینی نداشته باشد. بخش صنعتی چین به قدری قوی بوده که در سال ۲۰۱۸ از تقاضای مس حمایت کند. با توجه به شرایط امروز، تقاضای مس چین می‌تواند در سال ۲۰۱۸ پایدار بماند. در حالی که تحلیلگران بر تقاضای چین تمرکز دارند، تقاضای این فلز در دیگر نقاط جهان در سال ۲۰۱۸ قوی خواهد بود.

نمودار ۲- واردات مس کار نشده و تولیدات مس چین

قیمت فلز
روی در سال
۲۰۱۷ به دلیل
نگرانی‌ها
نسبت به عرضه
به بالاترین
میزان در دهه
اخیر دست
یافت

هر چند رشد اقتصاد آمریکا در سال ۲۰۱۸ قوی خواهد بود، اما می‌توان رشد را در دیگر اقتصادها نیز مشاهده کرد. همان طور که برخی ناظران بازار خاطر نشان کرده‌اند، از آنجا که بیشتر درآمد برون مرزی شرکت‌های آمریکایی به صورت دلار است، تقاضای زیادی برای دلار (در نتیجه بازگشت سودها به این کشور) نخواهیم دید.

بیشتر تحلیلگران نسبت به روند دلار در سال ۲۰۱۸ نظر نزولی دارند. اگر این ارز در سال ۲۰۱۸ ضعیف شود، کاتالیزور مثبتی برای کالاهایی نظیر مس خواهد بود.

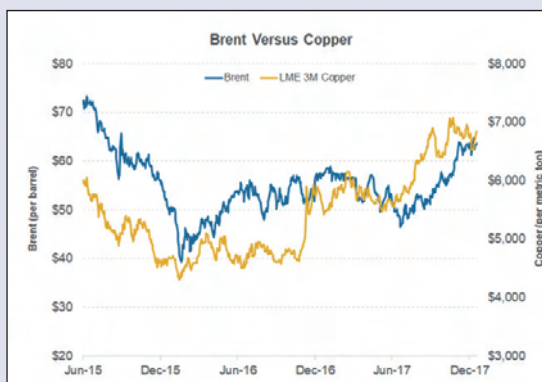
انرژی و قیمت فلزات

قیمت بالای انرژی، قیمت کالاهارا در سال ۲۰۱۷ تقویت کرد و قیمت نفت خام نیز افزایش یافت. افزایش قیمت انرژی بر هزینه‌های تولید معادن مس تأثیر می‌گذارد، چراکه انرژی ماده اولیه کلیدی برای تولید فلزات به شمار می‌رود.

یک سوم هزینه‌های تولید آلومینیوم را می‌توان به هزینه برق نسبت داد یا در مورد مس، گازوئیل ۱۸ درصد هزینه تولید را تشکیل می‌دهد.

قیمت دیزل در بسیاری از نقاط جهان با بازار مرتبط است. زمانی که قیمت ورودی افزایش می‌یابد، قیمت فلزات می‌تواند افزایش بیشتری را در تورم هزینه‌های مصرفی ببیند؛ به عبارت دیگر، ثابت در قیمت‌های انرژی برای قیمت مس نیز مثبت است. در حال حاضر، چشم‌انداز کوتاه‌مدت قیمت‌های انرژی پایدار به نظر می‌رسد.

نمودار ۵- قیمت نفت برنت در برابر مس

عرضه مس در سال ۲۰۱۸

بسیاری از تحلیلگران پیش‌بینی کرده‌اند که شاهد یک کسری ساختاری مس تا پایان این دهه به دلیل کاهش تولید معدنی این فلز خواهیم بود. بیشتر تولیدکنندگان در سال ۲۰۱۸ میزان تولید را افزایش می‌دهند، اما با این وجود، شماری از تحلیلگران پیش‌بینی اختلالات عرضه را برای امسال کرده‌اند.

در سال ۲۰۱۷ برخی اختلالات مربوط به عرضه را مشاهده کردیم و شرکت‌های بزرگی همچون «فریبورت»، «بی.اچ.پی. بیلیتون» و «ساوترن کاپر» با مسائل کاری مواجه شدند. همچنین در پایان سال، ناآرامی‌های کاری در شرکت «تک ریسورسز» مشاهده شد. امسال هم می‌تواند سال دشواری از نظر کاری برای معادن مس باشد.

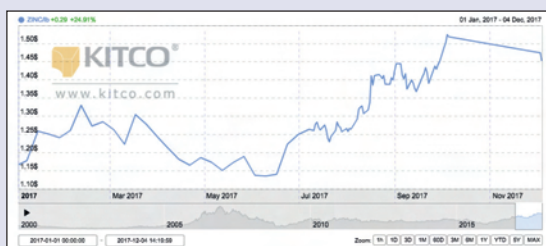
رویتزر در ۱۹ دسامبر ۲۰۱۷ به نقل از «سیتی بانک» اعلام کرد: بیش از ۳۰ قرارداد کاری با پوشش پنج میلیون تن مس در شیلی و پرو وجود دارد که در سال ۲۰۱۸ منقضی می‌شود. یکی از مهم‌ترین معدنی که در سال ۲۰۱۸ به مذاکره خواهد نشست، معدن «اسکوندیدا» متعلق به شرکت «بی.اچ.پی.

بیلیتون» است که بزرگ‌ترین معدن جهان به شمار می‌رود. این معدن پارسال با مشکل کاری مواجه شد که بر فعالیت تولید مس آن تأثیر منفی گذاشت. اگرچه در حال حاضر خیلی زود است که درباره مشکلات کاری معدنی که مذاکرات قرارداد دارند، نظر بدهیم، اما با شناخت مشکلاتی که در سال ۲۰۱۷ اتفاق افتاد، نمی‌توان احتمال این گونه موارد را منتفی دانست.

وضعیت فلز روی در سال ۲۰۱۸

قیمت فلز روی در سال ۲۰۱۷ به دلیل نگرانی‌ها نسبت به عرضه به بالاترین میزان در دهه اخیر دست یافت. روی در سال ۲۰۱۶ بهترین عملکرد را بین فلزات پایه به خود اختصاص داد و ۶۴ درصد بازدهی داشت. این فلز در سال ۲۰۱۷ نیز به رشد خود ادامه داد، البته با سرعت کمتر.

نمودار ۶- روند قیمت روی در سال ۲۰۱۷

بنابر اعلام «سی.آر.یو.گروپ» (CRU Group)، کاهش تولید و تعطیلی برخی معادن سبب شد تا کسری روی تصفیه شده بیشتر و منجر به تخلیه ذخایر جهانی این فلز شود.

تحلیلگران این موسسه با بیان اینکه بازار فشرده را به درستی پیش‌بینی کرده بودیم، افزودند: واکنش شدید قیمتی زودتر از انتظار ما اتفاق افتاد. بر اساس پیش‌بینی موسسه بین‌المللی مطالعات سرب و روی، تولید فلز روی در سال ۲۰۱۷ حدود ۱،۴ درصد کاهش یافته و به ۱۳ میلیون و ۵۳۰ هزار تن رسیده است. همچنین تولید این فلز در سال ۲۰۱۸ با افزایش ۳،۹ درصدی به ۱۴ میلیون و ۶۰ هزار تن خواهد رسید.

تحلیلگران موسسه «سی.آر.یو.گروپ» نیز پیش‌بینی کرده‌اند، ۷۷۵ هزار تن عرضه جدید روی معدنی از معادن شرکت‌های «ام.ام.جی» (MMG) و «ودانتا» در سال ۲۰۱۸ وارد بازار شود. «یوون لی» تحلیلگر کالا در «سی.آر.یو.گروپ» اظهار کرد: معدن مهدی آباد در ایران و پروژه «اوزرنوی» سیریری طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ میلادی تولیدات جدید را به ارمغان می‌آورند. به گفته «لی»، این پروژه‌ها کمک می‌کند تا بازار فشرده این فلز قدری آرام شود.

تحلیلگران این موسسه با وجود افزایش تولید در نقاط مختلف، بر این باورند که ذخایر جهانی روی در نیمه نخست ۲۰۱۸ به سرعت کاهش یابد؛ البته از سرعت کاهش ذخایر در نیمه دوم سال کاسته خواهد شد.

اگرچه «سی.آر.یو.گروپ» پیش‌بینی کرده که تقاضای روی چین در سال ۲۰۱۸ افزایش یابد، ولی سرعت آن کمتر می‌شود. همچنین، افزایش قیمت می‌تواند تا حدودی تقاضا را در چین و دیگر نقاط مهار کند.

با همه تفاسیر، تحلیلگران این موسسه پیش‌بینی کرده‌اند که فلز روی در سال آینده با کسری مواجه شود. در حالی که «سی.آر.یو.گروپ» کسری روی را از ۷۵۰ هزار تن سال ۲۰۱۷ به ۲۰۰ هزار تن در سال ۲۰۱۸ کاهش داده، اما «سی.پی.ام.گروپ» (CPM Group) کسری را ۲۲۰ هزار تن پیش‌بینی کرده است.

سرمایه‌گذاران با آغاز سال ۲۰۱۸، باید به چندین کاتالیزور نگاه کنند که می‌تواند بر بازار تأثیر داشته باشد. عرضه معدنی شرکت «گلنکور» و پاسخ قیمتی عرضه معدنی چین می‌تواند بر بازار تأثیرگذار باشد. اگر شرکت

مقام‌های دولتی آمریکا اعلام کردند که فقط یک شرکت آمریکایی، آلومینیوم با خلوص بالا جهت استفاده در هواپیماهای جنگی تولید می‌کند. این بررسی می‌تواند منجر به وضع تعرفه‌های بالای واردات شود. دولت آمریکا در نوامبر اقدام به بازنگری تجاری ضد دامپینگ - ضد یارانه روی واردات ورق‌های آلایژ آلومینیوم چین کرد. از سال ۲۰۰۰ میلادی تاکنون، سهم چین از بازار جهانی آلومینیوم از ۱۱ درصد به ۵۳ درصد رسیده است. طی این مدت، تولید آلومینیوم آمریکا تا ۷۷ درصد افت داشته و سهم آمریکا از بازار جهانی آلومینیوم از ۱۶ درصد به کمتر از ۲ درصد کاهش یافته است. «سیتی گروپ» پیش‌بینی کرده مصرف جهانی آلومینیوم تصفیه شده در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۳ و ۴ درصد رشد داشته باشد.

به گفته این موسسه، کاهش ظرفیت جهان به عنوان یک تغییردهنده بلندمدت عمل می‌کند و افزایش قیمت به دیگر تولیدکنندگان انگیزه افزایش تولید می‌دهد. نظرسنجی «فوکس اکانامیکز» (FocusEconomics) از تحلیلگران نشان داد که قیمت‌ها در فصل چهارم ۲۰۱۸ به ۲۰۰۳ دلار در تن می‌رسد. بالاترین پیش‌بینی ۲۳۰۰ دلار و پایین‌ترین آن ۱۷۷۹ دلار در تن بود.

«گلنکور» بتواند ۵۰۰ هزار تن تولید روی را وارد چرخه بازار کند، این موضوع به سرعت بر قیمت روی تأثیر خواهد گذاشت.

بالاترین پیش‌بینی قیمت روی در سال ۲۰۱۸ را «تی.دی. اکانامیکز» (TD Economics) داشته که ۳۳۶۲ دلار در تن است. همچنین پیش‌بینی «فوکس اکانامیکز» (FocusEconomics) از قیمت روی ۳۰۰۹ دلار است و «دانسکه بانک» هم با برآورد ۲۶۵۰ دلاری، پایین‌ترین پیش‌بینی را به عمل آورده است.

پیش‌بینی آلومینیوم در سال ۲۰۱۸

«آمی‌شیوکار» تحلیلگر ارشد «وود مکنزی» با بیان اینکه سال ۲۰۱۷ برای آلومینیوم شگفتی‌ساز بود، افزود: قیمت با لحن اعلامیه‌های دولتی چین تحریک شد. دولت چین در سال ۲۰۱۷ با هدف کاهش آلودگی هوا در فصل سرما، کاهش ۳۰ درصدی تولید در کارخانه‌های ذوب و تصفیه را اعمال کرد.

قیمت آلومینیوم معیار بورس لندن (LME) در سال گذشته بازده ۲۳ درصدی داشت. یکی از گرایش‌های کلیدی قیمت آلومینیوم در سال ۲۰۱۷، تنش‌های بین آمریکا و چین بود. وزارت اقتصاد آمریکا در آوریل ۲۰۱۷، یک بررسی از واردات آلومینیوم چین به عمل آورد که بر اساس آن آیا آلومینیوم چین تهدیدی برای امنیت آمریکا محسوب می‌شود.

قیمت آلومینیوم
معیار بورس
لندن (LME)
در سال گذشته
بازده ۲۳ درصدی
داشت. یکی
از گرایش‌های
کلیدی قیمت
آلومینیوم در
سال ۲۰۱۷،
تنش‌های بین
آمریکا و چین بود

عضو هیأت مدیره انجمن سنگ آهن ایران عنوان کرد:

مزیت بورسی شدن سنگ آهن

سودابه کیوان فر

مقدمه

قانون می‌توان روند قیمت‌گذاری و ایجاد تعادل در نظام عرضه و تقاضا را بر پایه مواد قانونی موجود به بورس‌های کالایی سپرد و این موضوع نیز طی روزهای گذشته مورد توجه مسئولان و کارشناسان حوزه معدن قرار گرفته است. در همین رابطه، به گفتگو با «سجاد غرق‌بی» عضو هیأت مدیره انجمن سنگ آهن ایران پرداختیم تا موضوع عرضه سنگ آهن در بورس کالا و چالش‌های موجود در این صنعت را از چند زاویه جویا شویم.

احتمال عرضه این ماده معدنی در بورس کالا در آینده نزدیک در حالی به میان آمده که طبق آمارهای رسمی میزان صادرات سنگ آهن طی چهار سال گذشته به دلیل افزایش مصرف داخلی و کاهش قیمت جهانی روند نزولی داشته است و طبق نظر کارشناسان اگر دولت تعرفه ۱۵ درصدی برای سنگ آهن تعیین نکند، قیمت سنگ آهن به طور طبیعی توسط بازار تعیین شده و صادرات در آینده نزدیک به صفر خواهد رسید.

بر همین اساس، صاحب نظران و فعالان عرصه معدن معتقدند افزایش تعرفه صادرات سنگ آهن موجب کاهش قدرت چانه‌زنی تولیدکنندگان این محصول در معامله با فولادها شده و با تأثیرگذاری بر قیمت بازار داخلی، موجبات کاهش ارزش سنگ آهن را در داخل کشور فراهم می‌سازد.

این موارد در شرایطی است که طبق

عرضه سنگ آهن در تالار داخلی بورس کالای ایران در حالی طی ماه‌های اخیر به موجب همسو شدن نرخ این محصول با قیمت‌های جهانی و همچنین فاصله گرفتن از تعیین نرخ دستوری مطرح شده بود که به نظر می‌رسد بحث عرضه این محصول در بورس بیش از پیش قوت گرفته است؛ اما در عین حال، افزایش تعرفه عوارض صادرات سنگ آهن به ۱۵ درصد در سال ۹۷ در حالی توسط دولت مطرح شده که فعالان این بخش نسبت به این موضوع اعتراض دارند و معتقدند با افزایش عوارض صادراتی سنگ آهن، فشار زیادی بر معادن و واحدهای تولیدی کوچک و متوسط بخش خصوصی وارد شده و احتمال تعطیلی و توقف آنها قوت می‌گیرد. به طوری که طی سال‌های اخیر بخش عمده‌ای از معادن متوسط و کوچک بخش خصوصی تحت تأثیر وضعیت بازار جهانی سنگ آهن فعالیت خود را متوقف کرده‌اند.

تعریف شفاف از ماده خام داریم.

به طوری که در تولید سنگ آهن ماده معدنی با ناخالصی ۱۰ تا ۱۵ درصد به خلوص ۵۰ تا ۶۵ درصد می رسد و این خود یک فرآیند فرآوری محسوب می شود که ناخالصی ها را از آن جدا کرده و عیار سنگ آهن را بالا می برد. به طوری که چه به صورت سنگ آهن دانه بندی و چه کنسانتره سنگ آهن پس از استخراج تغییراتی در سنگ آهن اتفاق می افتد که نمی توان از آن به عنوان ماده خام نام برد و بخشی از اشکالات موجود به دلیل وجود همین ایراداتی است که در تعاریف ماده خام وجود دارد.

در بند دیگر این ماده آمده اگر وضع عوارض منجر به تعطیلی واحدها و کاهش تولید و سطح اشتغال شود، نباید عوارض مذکور را وضع کرد. این در حالی است که طی دو سال گذشته از نزدیک به ۱۹۰ پروانه بهره برداری معدنی، ۱۵۶ واحد فعال بودند که ۱۲ واحد آن مقیاس بزرگ در اختیار دولت و یانهادهای نیمه دولتی بودند و مابقی را واحدهای معدنی با مقیاس کوچک و متوسط شامل می شدند. بر پایه آمار تابستان سال ۱۳۹۵، از این تعداد بیش از ۹۰ درصد آنها یا کاهش ظرفیت تولید داده و یا تعطیل شده اند که این امر به معنای خروج سرمایه از بخش معدن است.

به طور کلی، رفع موانع تولید رقابت پذیر یکی از مواد قانونی بسیار مناسب است که وضع هر گونه عوارض و تعرفه را در جهت کاهش تولید تعطیلی واحدها ممنوع می کند

همچنین، این قانون بیان می دارد که در صورت مازاد تولید یک محصول معدنی برای بازار مصرف در کشور، امکان صادرات وجود دارد و تشخیص مازاد محصول تولید شده در کشور از طریق مکانیسم عرضه در بورس کالا امکان پذیر است.

به این ترتیب، بهترین مکانیسم، عرضه محصولات معدنی و فلزی از جمله سنگ آهن در بورس کالا است؛ زیرا از این طریق، دولت در فرایند قیمت گذاری محصولات معدنی و فلزی دخالت نخواهد کرد.

ضمن اینکه تعادل واقعی در بازار ایجاد می شود و فرایند قیمت گذاری فلزات و محصولات معدنی در داخل کشور، به صورت اصولی کشف خواهد شد؛ بنابراین تمامی محصولات، چه برای صادرات و چه برای عرضه در داخل، باید از مرحله عرضه در بورس کالا بگذرند. در همین حال، اگر عرضه محصولات نیز به صورت گزینشی

مشکلات موجود را مرتفع کرد؟

با توجه به شرایط بحرانی تقاضا در بازار داخلی و خارجی، ورود سنگ آهن به رینگ داخلی بورس کالا شاید تأثیر مستقیمی بر وضعیت بحرانی نداشته باشد، اما این مکانیسم می تواند در گام نخست به واقعی شدن قیمت ها کمک کند.

در صورت عرضه کل سنگ آهن تولیدی کشور در بورس شاهد آن خواهیم بود که قیمت ها به سمت واقعی شدن رفته و از سوی دیگر شرایط رقابتی تر از گذشته می شود و با اجرای این کار دیگر قیمت های دو گانه و پسا سه گانه را در بازار شاهد نخواهیم بود. بی تردید این موضوع در تنظیم عرضه و تقاضای بازار سنگ آهن نقش مهمی را ایفا می کند. هر چند شاید موضوع یاد شده نقش چندان مهمی در این وضعیت برای حل بحران ندارد، اما مکانیسم های مکمل و جنبی که در بخش قراردادهای بورس کالا وجود دارد، می تواند به معادن متوسط و کوچک کمک کند.

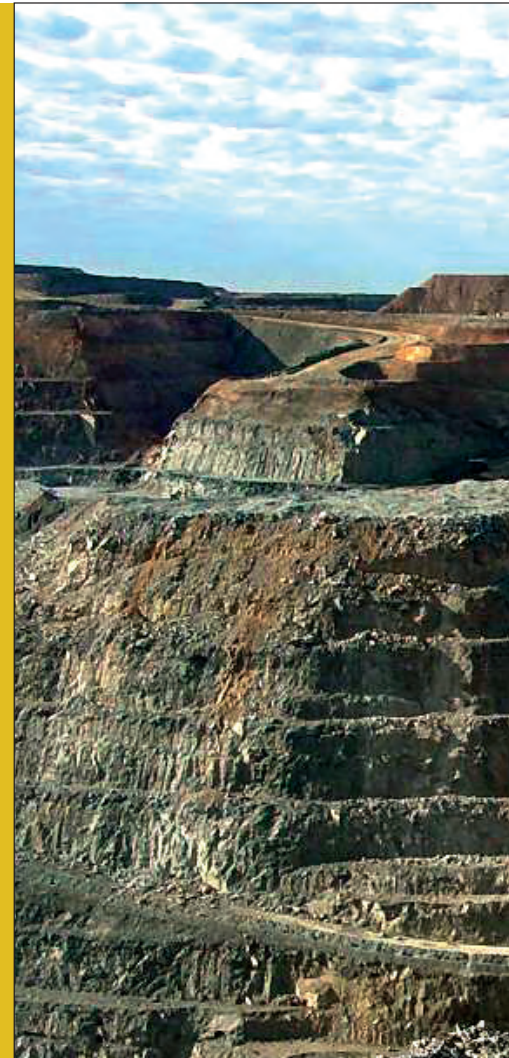
❖ قوانین موجود تا چه حد می تواند به عرضه سنگ آهن در بورس کالا و کشف قیمت واقعی بر مبنای نظام عرضه و تقاضا کمک کند؟

با تصمیم هیأت دولت در سال ۱۳۹۴ و بر مبنای تصویب آیین نامه اجرایی ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر، محصولات مختلف، به خصوص مواد خام معدنی، ابتدا باید سه نوبت در بورس کالای ایران عرضه شوند تا در صورت نبود تقاضا، مجوز صادراتی دریافت کنند.

بر این اساس، با توجه به نیاز داخلی، بورس کالا از خام فروشی و صادرات بدون برنامه جلوگیری می کند. ضمن اینکه فرایند قیمت گذاری محصولات معدنی به ویژه سنگ آهن، از طریق مکانیسم های عرضه و تقاضا در بازار تعیین می شوند و دولت دیگر دخالتی در فرایند قیمت گذاری نخواهد کرد. در همین حال، دولت نیز می تواند با ایجاد سهولت در فضای کسب و کار و عدم تصویب قوانین نادرست، زمینه را برای تکمیل زنجیره ارزش فراهم کند تا واحدهای تولید در کشور ضمن کاستن از خام فروشی، به دنبال تکمیل زنجیره ارزش باشند و تولید محصولات با ارزش افزوده در کشور افزایش یابد.

❖ آیا به کمک اجرای این ماده قانونی می توان از خام فروشی سنگ آهن جلوگیری به عمل آورد؟

اطلاق خام فروشی به معادن یک اجحاف مضاعف به فعالان این حوزه است؛ زیرا به موجب بند ب ماده (۱) آیین نامه اجرایی ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر نیاز به

❖ در حال حاضر واحدهای

معدنی سنگ آهن در کشور در چه وضعیتی به سر می برند و مهم ترین عامل تعطیلی معادن سنگ آهن با سبب کوچک و متوسط چه بوده است؟

تعطیلی این واحدها به دو دلیل عدم وجود مکانیسم های حمایتی از معادن سنگ آهن و وضعیت بازارهای جهانی بوده است؛ به طوری که ظرف چند سال گذشته این اتفاقات باعث تعطیلی گسترده معادن زیادی شده و اشتغال این بخش را به خطر انداخته است که در میان مدت و بلندمدت اثرات منفی آن متوجه صنعت خواهد شد؛ زیرا با قیمت های کنونی شاید دیگر ادامه فعالیت به ویژه فعالیت های صادراتی توجیه اقتصادی نداشته باشد.

❖ چگونه می توان وضعیت موجود در بازار سنگ آهن را ساماندهی و

بورس کالا از
خام فروشی و
صادرات بدون
برنامه جلوگیری
می کند. ضمن اینکه
فرایند قیمت گذاری
محصولات
معدنی به ویژه
سنگ آهن، از طریق
مکانیسم های عرضه
و تقاضا در بازار
تعیین می شوند

ایجاد محدودیت
و اجرای
سیاست‌های
ضد صادرات
و ضد توسعه،
رقابت‌پذیری
را در بازار
خداشه‌دار می‌کند
و فعالان حوزه
معدن به طور
کامل مخالف این
شرایط هستند

اتفاق نیفتد، کشف قیمت واقعی محصولات معدنی از جمله سنگ آهن رخ می‌دهد؛ ضمن اینکه تشخیص میزان نیاز داخلی و نیز مازاد در بورس کالا به راحتی امکان‌پذیر است. طبق بند الف ماده ۲ قانون مذکور نیز وضع عوارض در شرایطی ممکن است که مازاد عرضه نداشته باشیم و این در حالی است که برخی واحدها به دلیل کم عیار بودن سنگ آهن تولیدی، مصرف داخلی ندارند. ضمن اینکه در خصوص گندله و کسناستره نیز با مازاد عرضه مواجه هستیم.

❖ چرا با وجود اینکه از تصویب این ماده قانونی دو سال می‌گذرد، تاکنون اجرایی نشده و دولت از برنامه افزایش عوارض صادراتی سنگ آهن به ۱۵ درصد در سال آینده خبر داده است؟ یکی از مهم‌ترین مباحث در حوزه سنگ آهن بحث تأمین مالی است و موضوع مشخص این است که وضع عوارض کمکی به توسعه و اشتغال بخش معدن نمی‌کند. این در حالی است که تنها راه تأمین مالی بسیاری از واحدهای معدنی در شرایط کنونی استفاده از ارز ناشی از صادرات است؛ چراکه دسترسی به تسهیلات بانرخ بهره

مناسب و سرمایه‌های خارجی چندان مقدور نیست. بر همین اساس اینکه جلوی صادرات این حوزه را با وضع عوارض بگیریم مداخله در نظام عرضه و تقاضا در کل زنجیره تولید است که گرچه نتایج آن به نفع یک بخش است، اما برای بخش دیگر ضررهای زیادی را به همراه دارد.

البته قانون‌گذار جنبه قانونی لازم در وضع عوارض و امکان استفاده از مصوبات و مواد قانونی جهت ساماندهی بازار و کشف قیمت شفاف در بازار داخل و صادرات را به گونه‌ای دیده که اثرات منفی آن به تولید و اشتغال آسیب نزنند که این تشریفات قانونی باید رعایت شود.

❖ این ماده قانونی چگونه می‌تواند برای صادرات شفاف و بدون دخالت در امر قیمت‌گذاری سنگ آهن نقش آفرین باشد؟

در بیان راهکار موجود در صادرات شفاف و بدون دخالت در بخش سنگ آهن می‌توان گفت این ماده قانونی به دولت اجازه داده است تا برای فرآوری مواد خام و تبدیل کالاهای با ارزش افزوده پایین داخلی و وارداتی به کالاهای با ارزش افزوده بالا از انواع مشقوق‌های لازم همچون ظرفیت‌های بورس کالای ایران استفاده کند.

طبق تبصره ۲ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۷، تشخیص مازاد عرضه در بازار داخل جهت انتفاع از معافیت صادراتی برای کالاهای پذیرفته شده در بورس کالای ایران از جمله سنگ آهن منوط به سه نوبت عرضه متوالی به قیمت متناسب است.

با کمک این ماده قانونی و استفاده از بستر بورس کالا می‌توان شرایط بازار را به خودی خود به سمت پیاده‌سازی سیستم عرضه و تقاضا و برقراری مکانیسم بازار هدایت کرد. ضمن اینکه براساس آن می‌توان امکانی را فراهم کرد تا به لحاظ قیمتی و به دلیل تقاضای موجود در زنجیره تولید، بسیاری از واحدها محصولات خود را در داخل بفروشند و نیاز بازار داخلی را به مواد اولیه تأمین کنند که در نهایت، تحقق این امر بهبود قیمت‌ها را نیز به همراه دارد. این در حالی است که مداخله غیر ضرور و وضع عوارض صادرات موجب بر هم خوردن توازن عرضه و تقاضا در زنجیره تولید فولاد می‌شود؛ زیرا ایجاد محدودیت و اجرای سیاست‌های ضد صادرات و ضد توسعه، رقابت‌پذیری را در بازار خداشه‌دار می‌کند و فعالان حوزه معدن به طور کامل مخالف این شرایط هستند.

❖ اجرای ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر از طریق بسترهای موجود در بورس کالا تا

معدنی در بورس کالا خواهند شد. با این حال، بخش عمده ضعف بورس کالای ایران در چند سال گذشته به زیرساخت‌های مالی و بانکی بازمی‌گردد و بورس کالای ایران باید زمینه را برای همکاری با معادن و تولیدکنندگان کوچک نیز علاوه بر تولیدکنندگان بزرگ فراهم کند. در صورتی که امکان تأمین مالی از طریق بورس کالا با همکاری مؤسسات تأمین سرمایه برای معادن کوچک نیز فراهم شود، آنگاه شاهد استقبال بیشتر تولیدکنندگان خرد و به تبع آن عرضه بیشتر محصولات معدنی در بورس کالا خواهیم بود و بخش عمده معدنکاران، کالا و محصولات خود را در بورس کالا عرضه خواهند کرد.

این موضوع سه مزیت عمده یعنی قیمت واقعی، وجود مشتری دائمی برای خرید و در نهایت استفاده از ابزارهای تأمین مالی نوین را در جهت اهداف توسعه معادن به وجود خواهد آورد. لازم به ذکر است که با استفاده از شیوه انتشار اوراق سلف موازی استاندارد از طریق بورس کالا، عمده مشکلات ناشی از نقدینگی معادن که سرمایه در گردش است، قابل حل خواهد بود.

می‌شد. از این رو، همان گونه که در سایر بورس‌های کالایی در دنیا رخ می‌دهد، در صورت عرضه محصولات معدنی مانند سنگ آهن در تالار داخلی بورس کالای ایران، به صورت خودکار قیمت واقعی محصولات معدنی کشف می‌شود؛ زیرا بورس‌های کالایی در دنیا نیز به عنوان مراجع اصلی قیمت‌گذاری مطرح هستند. این در حالی است که برخی از فولادسازان ممکن است با توجه به واقعی شدن قیمت سنگ آهن در بورس کالا، تمایلی به خرید سنگ آهن از بورس کالا نداشته باشند و ترجیح دهند تا قیمت سنگ آهن با همان مکانیسم شمش فولاد خوزستان و از طریق مذاکره با دولت، در داخل عرضه شود؛ اما باید توجه داشت که قیمت‌گذاری دستوری، کارکرد بورس کالا را مخدوش می‌کند. در صورتی که عرضه تمامی محصولات معدنی از طریق بورس کالای ایران صورت گیرد و در آنجا کشف قیمت شود، به نظر می‌رسد بسیاری از مشکلات کنونی حل خواهد شد.

همچنین وجود ابزارهای مالی در بورس کالا از جمله امکان معاملات سلف، باعث حضور بیشتر معدنکاران و تولیدکنندگان محصولات

چه اندازه می‌تواند در رفع چالش‌های حوزه سنگ آهن و مشکلات موجود در امر صادرات این ماده معدنی مؤثر باشد؟

در این ماده قانونی و همچنین در قانون بهبود فضای کسب و کار استفاده از مکانیسم بورس کالا پیش‌بینی شده که اتفاقاً سنگ آهن چند سالی است در رینگ صادراتی عرضه و معامله می‌شود و می‌تواند در رینگ داخلی نیز وفق ماده ۳۷ قانون مذکور در عرضه‌های بورس کالا گنجانده شود؛ فضایی که کشف قیمت پایه آن کاملاً مبتنی بر قیمت‌های بازار است و عرضه و تقاضای واقعی تعیین‌کننده قیمت‌ها هستند. به طوری که در این بازار می‌توان بدون دخالت‌های غیرضرور امکان صادرات را با قیمت‌های شفاف فراهم کرد. حال آنکه وضع عوارض صادرات و با عرضه در بازار خارج از بورس حکمرانی خوب در زنجیره تولید را زیر سؤال خواهد برد.

❖ در مجموع بورس کالا تا

چه اندازه می‌تواند به مرجعیت قیمتی سنگ آهن تبدیل شده و مشکلات قیمت‌های چندگانه را مرتفع سازد؟

در ایران همواره قیمت برخی از محصولات به صورت دستوری و از سوی دولت تعیین

تفاوت پیش‌بینی‌های دولتی و خصوصی

بازار سنگ آهن در سال ۲۰۱۸ به کدام سوی می‌رود؟

پرویز امانیان

دلار استرالیا و سهام شرکت‌های بزرگ معدنی در حال افزایش است. قیمت سنگ آهن برای هر کدام از این موارد اهمیت دارد.

به گفته وزارت صنعت استرالیا، برای تولید یک تن فولاد، ۱٫۴ تن سنگ آهن نیاز است. فولاد برای انواع فعالیت‌های صنعتی کاربرد دارد، اما بخش ساخت‌وساز ۵۰ درصد تقاضا را شامل می‌شود.

چین در سال ۲۰۱۷ حدود ۴۵ درصد مصرف و ۴۹ درصد تولید فولاد را بر عهده داشت. همچنین این کشور ۶۷ درصد واردات سنگ آهن جهان در سال ۲۰۱۶ را به خود اختصاص داد.

نسبت به بسیاری از پیش‌بینی‌ها، سال ۲۰۱۷ سال خوبی برای تولید فولاد بود. به گفته انجمن جهانی

فولاد، تولید جهانی در ۱۱ ماهه منتهی به نوامبر ۵،۲ درصد افزایش یافت. چین بزرگ‌ترین مشارکت‌کننده در هر دو بازار به شمار می‌رود. چند ماه قبل این کشور به سمت کاهش تولید کارخانه‌های قدیمی و غیرقانونی با هدف کنترل محیط زیست در زمستان حرکت کرد؛ در نتیجه این کار، قیمت فولاد و حاشیه سود دیگر کارخانه‌ها بهبود یافت و بهبود سودآوری منجر به افزایش کلی تولید شد. چین در ۱۱ ماهه پارسال ۴،۹ درصد واردات سنگ آهن را افزایش داد و حجم صادرات استرالیا نیز در این مدت ۲،۳ درصد بیشتر شد.

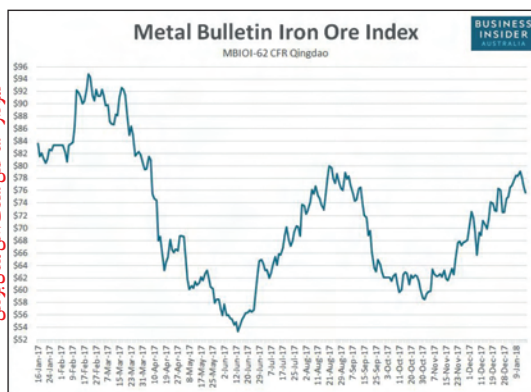
اگر چه انتظار می‌رود، واردات سنگ آهن چین ثابت بماند، اما برای حفظ قیمت‌های کنونی کافی نیست، چرا که حجم صادرات برزیل و استرالیا همچنان به رشد ادامه می‌دهد. شرکت برزیلی «واله» در حال برنامه‌ریزی برای افزایش ۷ درصدی صادرات سنگ آهن در سال ۲۰۱۸ است که در این صورت

میزان آن به ۳۹۰ میلیون تن خواهد رسید. به نظر می‌رسد در استرالیا، شرکت‌های «ریوتینتو» و «بی‌اچ‌پی بیلیتون» همراه با «فور تسکیو» متالز قصد افزایش ۱۷۰ میلیون تنی ظرفیت‌های جدید را طی سال‌های آتی دارند. با این وجود، برخی تحلیلگران اقدام‌های مربوط به

افزایش ظرفیت از سوی این شرکت‌ها را محافظه کارانه قلمداد می‌کنند. در حالی که حاشیه سود فولاد از بازار سنگ آهن حمایت می‌کند، وزارت صنعت استرالیا، افت قیمت را در نیمه دوم امسال پیش‌بینی کرده است. پیش‌بینی این وزارتخانه، حاکی از کاهش ۱۸ درصدی قیمت سنگ آهن در سال ۲۰۱۸ است.

متغیر کلیدی در این پیش‌بینی، تولید و تقاضای فولاد چین است. اگر این متغیر افت نداشته باشد، قیمت سنگ آهن بهتر از پیش‌بینی افت ۱۸ درصدی وزارت صنعت استرالیا خواهد بود. استرالیایی‌ها پیش‌بینی قیمت ۵۱ دلار و ۵۰ سنتی را برای سنگ آهن در سال ۲۰۱۸ داشته‌اند که ۲۰ درصد کمتر از سال ۲۰۱۷ است. پیش‌بینی افت قیمت تا سال ۲۰۱۹ هم ادامه دارد، زمانی که قیمت ۴۹ دلار در تن برآورد شده است. پیش‌بینی‌های دولتی در استرالیا با برآوردهای بخش خصوصی تفاوت دارد؛ بانک‌های «یو‌بی‌اس» و «سیتی» میانگین نیز قیمت این کالا را ۶۴ دلار در تن می‌بینند. همچنین «ماتیو هوپ»، تحلیلگر کردیت سوئیس معتقد است، چشم‌انداز مثبت تولید فولاد در چین و خارج از چین باید منجر به افزایش تقاضای سنگ آهن، افزایش سودآوری تولیدکنندگان فولاد و عرضه محافظه کارانه سنگ آهن از سوی چهار تولیدکننده بزرگ شود و یک نگاه وجود دارد که با قیمت‌های زیر ۵۰ دلار در تن، عرضه به سرعت کاهش پیدا می‌کند.

در بحث تقاضا، «هوپ» معتقد است، در حالی که پروژه‌های جدید زیرساختی چین احتمالاً در دوره پیش رو کاهش می‌یابد، اما اجرای پروژه‌های در حال ساخت یا مصوب می‌تواند تقاضای فولاد را حفظ کند.

زنجیره تولید و لزوم ارزش آفرینی

امیر حسین محمدی
کارشناس بازار کالا

با این توضیحات به نظر می‌رسد اگر بخواهیم به اهداف یاد شده برسیم، افزایش تعرفه صادرات چندان کار گشا نیست و توجه به چند مورد می‌تواند تأثیر بیشتری در بالندگی صنعت سنگ معدن و فولاد داشته باشد. دولت باید توانمندسازی صنعت سنگ معدن را در نظر داشته باشد و کاهش سود بانکی و اعطاء تسهیلات هدفمند، هزینه کرد بخشی از عوارض و حقوق مالکانه صنعت معدن در راهاندازی طرح‌های توسعه‌ای مرتبط با صنعت سنگ معدن (به خصوص در حوزه تولید کنسانتره و گندله سازی)، بهبود و گسترش حمل و نقل ریلی و کاهش هزینه‌های استفاده از آن برای فعالان این صنعت، افزایش نظارت بر تولید و ایمنی معادن را در دستور کار خود قرار دهد. ایجاد زنجیره تولید مناسب با حضور ارکان مؤثر نیز می‌تواند در توسعه این صنعت تأثیر گذار باشد و اگر کنسر سیوم‌های مشترکی بین منافع صنعت سنگ آهن و فولاد ایجاد شود، نه تنها بخش عمده‌ای از دغدغه مذکور رفع می‌شود، بلکه اتخاذ سیاست‌های یکپارچه برای دولت آسان‌تر بوده و تبعات کمتری در پی خواهد داشت. در نهایت باید گفت که بی‌شک با گذشت بیش از یک دهه از تأسیس بورس کالای ایران، بسیاری از بخش‌های دولتی و خصوصی از ظرفیت‌های این بورس به خصوص در زمینه شفاف‌سازی قیمت‌ها، جایگزینی سازوکار عرضه و تقاضا به جای پنهان کاری، از بین بردن رانت موجود در بازار سنتی، ایجاد داده‌های قابل اتکاء در مورد وضعیت عرضه‌ها و تقاضاها و نیز معاملات انجام شده، برندسازی و ایجاد بازارهای جدید با کمترین هزینه استفاده کرده‌اند. در این بین اگر عرضه سنگ آهن در بورس کالا انجام شود، علاوه بر واقعی شدن قیمت سنگ آهن از طریق سازوکار عرضه و تقاضا بر اساس مصوبات تمام محصولاتی که در بورس کالا عرضه می‌شوند، این کالا از شمول قیمت گذاری نهادهای نظارتی و دولت خارج می‌شود؛ همچنین می‌توان به راحتی میزان مازاد عرضه محموله‌هایی که در چند نوبت عرضه شده، اما تقاضای خرید مؤثری نداشته باشند، مشخص کرد و به این محموله‌ها مجوز صادرات داد. افزون بر این، صادرات از رینگ صادراتی بورس کالا امکان پذیر بوده که به این ترتیب می‌توان نظارت دقیق بر صحت این امر داشت.

نمونه، نحوه قیمت گذاری سنگ آهن داخلی، اخذ بهره مالکانه (آن هم بر اساس فروش)، مطالبات معوقه از فولادی‌ها و غیره از جمله مواردی است که موجب تضعیف تولید کنندگان سنگ آهن شده است. همچنین، بر اساس دلایل متعدد از جمله پایین بودن تکنولوژی، پایین بودن بهره‌وری و مشکلات حمل و نقل (از نظر تعداد و ظرفیت ناوگان، قیمت بالا و...)، بسیاری از فعالان صنعت سنگ آهن (به خصوص بخش خصوصی) وضعیت مناسبی ندارند. هر چند با رشد اخیر قیمت سنگ آهن، وضعیت این صنف بهبود نسبی پیدا کرد، اما با توجه به پیش‌بینی کاهش قیمت‌ها در سال آینده، به زودی مشکلات گذشته بر می‌گردد که به این ترتیب، افزایش تعرفه صادرات نمی‌تواند برای سنگ آهنی‌ها خوشایند باشد. علاوه بر این، با توجه به ادعای تولید کنندگان سنگ آهن، در فصولی از سال میزان تولید بیش از تقاضای داخلی بوده که صادر کردن این محموله‌های مازاد، موجب ارزآوری و ایجاد گردش مالی شده و بخشی از مشکلات نقدینگی این واحدها را رفع می‌کند. با وجود اینکه گفته می‌شود یکی از دلایل اصلی افزایش تعرفه صادراتی در راستای جلوگیری از خام فروشی در صنعت سنگ معدن بوده است، اما در بسیاری از صنایع مصادیق متعددی از خام فروشی وجود دارد که نه تنها تعرفه صادراتشان افزایش نیافته، بلکه مشوق‌های صادراتی نیز دریافت می‌کنند. گروهی گمان می‌کنند، خام فروشی تنها به معنی فروش نفت خام بوده و رشد تولید و صادرات انواع محصولات در بخش‌های پتروشیمی، معیانات گازی و حتی کشاورزی را از مصادیق مقابله با خام فروشی می‌دانند که این چنین نیست و می‌توان از مواد این گروه‌ها، محصولاتی ساخت که ارزش افزوده آنها ده‌ها برابر بیشتر باشد.

مدتی است بحث افزایش تعرفه صادرات سنگ آهن به ۱۵ درصد مطرح و پیگیری می‌شود که احتمال دارد، در سال آینده این قانون اجرایی شود؛ البته قرار بر این بود که این افزایش در سال جاری انجام شود، اما اعتراضات و رایزنی‌های صنفی موجب شد که اعمال تعرفه جدید به سال آینده موکول شود. هر چند عوامل متعددی در این تصمیم‌گیری نقش داشتند، اما به نظر می‌رسد دو دلیل اصلی‌ترین عامل در این زمینه بودند؛ مطابق با سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، باید مقدار تولید فولاد در کشور به ۵۵ میلیون تن برسد و به این ترتیب، به نظر می‌رسد که صنعت فولاد به بیش از ۱۴۰ میلیون تن سنگ آهن نیاز داشته باشد. علاوه بر این، یکی از ارکان اصلی سند راهبردی اقتصاد مقاومتی، جلوگیری از خام‌فروشی و توجه به رویکرد ایجاد بیشترین ارزش افزوده ممکن است؛ بنابراین، با توجه به دو سند راهبردی و بالادستی یاد شده و در نگاه اول، این تصمیم‌گیری درست به نظر می‌رسد؛ اما باید به موارد متعددی در این زمینه توجه شود که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است. اول، آنکه هدف یاد شده در چشم‌انداز ۱۴۰۴، یک هدف استراتژیک محسوب شده که باید تمام جهت‌گیری‌ها در صنعت فولاد بر اساس آن ایجاد شود و این هدف فقط در شرایطی محقق می‌شود که به مفهوم زنجیره تولید و لزوم ارزش آفرینی توجه دقیقی شود؛ در حال حاضر، تولید کنندگان سنگ آهن نه تنها خود را به طور مؤثر در این زنجیره نمی‌بینند، بلکه گاهی برخی سیاست‌ها در زمینه فولاد را با منافع خود مغایر می‌دانند؛ به عنوان

پتروشیم و فراورده‌های نفتی

رخدادهای بازار صادراتی از پستور پورسی کالا چگونه بوده است؟

پیش به سوی برندسازی

ایران

است؛ یعنی با آزادسازی قیمت و کیوم باتوم در آبان ماه و تأثیر گذاری آن در قیمت معاملات آذر ماه، واقعیت‌های بازار قیر خودنمایی کرد. نرخ‌های پایین در بازار قیر در سال‌های گذشته در شرایطی تجربه می‌شد که از یک سو نوسان نرخ آن در چار چوب عرضه و تقاضا کشف شده و سخت‌گیری‌های چندانی در مسیر معاملات وجود نداشته است و از سوی دیگر بهای قیر بر پایه قیمت و کیوم باتوم و با آزادی نوسان نرخ، قیمت‌گذاری و معامله شده است. با توجه به الزام به صادرات قیر از بستر بورس کالای ایران، واقعیت‌های معاملاتی قیر را شاید بتوان چهره شفاف‌تری از رخدادهای این بازار به شمار آورد، به خصوص در وضعیتی که برخی از محموله‌های صادراتی قیر از کشورمان با اما و اگرهای فنی رو به رو بوده است که در گذشته انتقاداتی را نسبت به قیر ایران در بازارهای جهانی ایجاد کرده بود.

این در حالی است که واقعی‌تر شدن بهای و کیوم باتوم و شفافیت بیشتر توانمندی‌های فنی و صادراتی تولیدکنندگان کشورمان شاید بتواند داده مثبتی برای برند قیر ایران در بازارهای صادراتی محسوب شود؛ زیرا آن دسته از تولیدکنندگان که از کیفیت بالاتر و توان بازاریابی بیشتری برخوردار بوده‌اند، تاکنون از آزادسازی بهای و کیوم باتوم حمایت کرده و شرایط را برای حضور خود در بازارهای صادراتی مساعدتر از قبل ارزیابی کرده‌اند.

البته توجه به حداکثر ظرفیت‌های تولید در هر کشوری می‌تواند به عنوان یک اصل مهم برجسته شود؛ اگرچه توجه به ذات بازارهای جهانی و برندسازی بین‌المللی با تولیدات با کیفیت و قیمت رقابتی، خود یک مهم محسوب می‌شود.

❖ بازار قیر از منظر صادرات

هر چند حجم معاملات قیر در بازار داخلی بورس کالای ایران در ماه‌های پس از آزادسازی بهای و کیوم باتوم کاهش یافت و دی‌ماه شاید دوران سختی را سپری کرد، اما این شرایط در بازار صادراتی بورس کالا تفاوت داشت؛ زیرا با رغم کاهش حجم معاملات، ولی این بازار توانست خود را با واقعیت‌های قیمتی و هزینه تولید با فرض نوسان بهای مواد اولیه وفق داده و تکانه‌های کمتری را متحمل گردد.

به صورت دقیق‌تر در خلال ماه‌های آبان و آذر تغییر چندانی در حجم معاملات قیر صادراتی در بورس کالا تجربه نشد ولی دی‌ماه شاهد کاهش حجم معاملات بودیم. این وضعیت نشان دهنده آن بود که بازار صادراتی قیر کشورمان از نوسان قیمت و کیوم باتوم تأثیر پذیرفته ولی شرایط بهتری را

تقویت جایگاه تولیدکنندگانی که کیفیت و توان بازاریابی بیشتری در حوزه صادرات قیر دارند نکته‌ای است که از رصد وضعیت بازار و همچنین حجم معاملات صادراتی قیر در بورس کالای ایران استنباط می‌شود.

این شرایط در کنار نوسان قیمت تمام شده قیر موجب خواهد شد تا فضای بیشتری در برابر بسیاری از تولیدکنندگان برجسته قیر در داخل کشور ایجاد شده و شرایط برای رقابت منفی در بازارهای صادراتی محدود شود؛ این وضعیت به معنی آن است که قیر ایرانی یک گام بزرگ به برندسازی در بازارهای جهانی نزدیک‌تر شده است.

بازار قیر در ماه‌های اخیر دستخوش تغییرات بسیاری بوده و فراز و فرود قیمت‌ها و تغییر حجم معاملات را می‌توان یکی از خروجی‌های آن برشمرد. کاهش حجم معاملات در بازار قیر و سپس افزایش حجم داد و ستد در بازار و کیوم باتوم، نوسان قیمت‌های جهانی نفت خام و بهای صادراتی قیر، تغییرات جدی در بازار دلار داخلی و در نهایت آزادسازی بهای و کیوم باتوم را می‌توان مهم‌ترین رخدادهای بازار قیر به شمار آورد. این در حالی است که کاهش حجم معاملات بورس کالای ایران در دی‌ماه انتقاداتی را در خصوص بازار قیر ایجاد کرده بود که هم‌اکنون این شرایط نیز بهبود یافته و بازار قیر به روال منطقی خود بسیار نزدیک شده است. هم‌اکنون که قیمت دلار به نسبت گذشته آرامش بیشتری را تجربه می‌کند و بازار قیر هم به ثبات رسیده زمان مساعدی است تا واقعیت‌های این بازار را به دور از حاشیه‌های مطرح شده مورد ارزیابی قرار دهیم؛ زیرا بخش مهمی از قیر مصرف شده در کشور نیز از مسیر بورس کالای ایران عبور می‌کند.

❖ فراز و فرود بازار قیر از نگاه نوسان قیمت‌ها

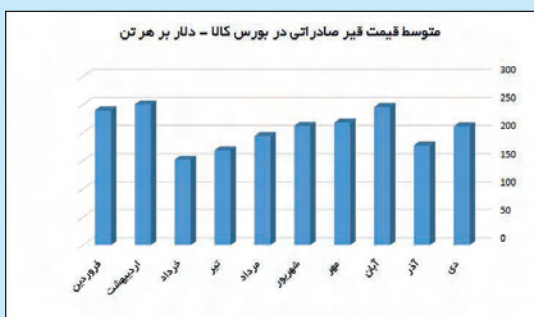
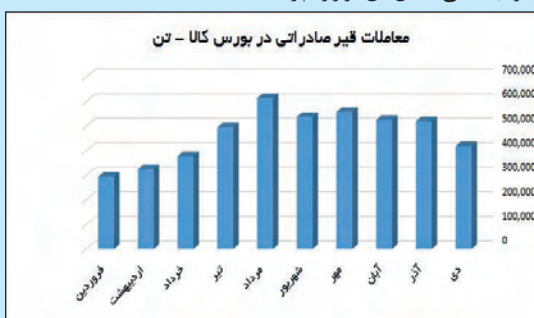
واقعیت‌های معاملات قیر در بورس کالای ایران را باید بیش از همه از مسیر نوسان قیمت‌ها جستجو کنیم؛ زیرا تغییرات قیمتی در نهایت به تغییر در جذابیت خرید و حجم معاملات منتهی شد. البته تغییرات بازار داخلی در معاملات صادراتی قیر در بورس کالا مشاهده نگشت یعنی به رغم کاهش حجم معاملات در بازار داخلی، معاملات صادراتی به نسبت رونق پیشین خود را حفظ کرده که همین موارد نشان می‌دهد این بازار به رغم بسیاری از گمانه‌زنی‌ها چندان هم دگرگون نشده است. موارد فوق همگی رخدادهایی است که پیدا و پنهان بازار قیر را می‌توان از بستر آنها مورد نقد و بررسی قرار داد.

همان‌گونه که عنوان شد تغییرات بازار قیر از بسترهای قیمتی آن عبور کرده

برآوردهای آماری قیر صادراتی در ماه‌های اخیر نشان می‌دهد که به رغم نوسان قیمت‌ها حجم عرضه در این بازار تغییر چندانی نداشته و دلیل اصلی کاهش حجم معاملات در دی‌ماه را می‌توان عقب‌نشینی تقاضا عنوان کرد. مجموع موارد فوق واقعیت‌های معاملاتی قیر در رینگ صادراتی بورس کالا به شمار می‌آید که نشان‌دهنده آرامشی نسبی در این بازار بوده و هست. با توجه به تمامی این موارد در کنار افزایش جذابیت خرید و کیوم باتوم در دی‌ماه و همچنین افزایش توانمندی صادراتی برخی از تولیدکنندگان برجسته، از هم‌اکنون می‌توان انتظار داشت که بازار قیر بارویکرد عرضه‌های صادراتی باز هم به شرایط متعادل در ماه‌های پیش رو باز گردد، اگرچه هنوز هم توجه و نظر مثبت مسئولان و مخصوصاً تصمیم‌سازان اقتصادی را می‌طلبد.

ساز و کار کشف نرخ در این بازار شاید از خود نوسان نرخ و وضعیت عرضه و تقاضا اهمیت بیشتری داشته باشد؛ زیرا سقف و کف قیمت‌ها در این بازار نامحدود بوده و می‌توان با مدیریت اوضاع و مخصوصاً توجه بیشتر به حجم عرضه و حتی اعمال تخفیف در صورت نیاز بازار حجم معاملات در بورس کالا را مخصوصاً برای عرضه‌های صادراتی تقویت کرد. رشد حجم معاملات صادراتی و حتی تقویت داد و ستد در بازار داخلی بورس کالا به صراحت از بهبود وضعیت تولید قیر در کشور خبر می‌دهد؛ بنابراین با توجه به ساز و کارهای قانونی در مسیر قیمت‌گذاری و کشف نرخ می‌توان بهترین شرایط را برای تمامی فعالان این بازار رقم زد.

وضعیت معاملات ماهانه قیر در رینگ صادراتی بورس کالا - تن				
قیر صادراتی	عرضه	تقاضا	معامله	ارزش معامله (دلار)
دی	۸۷۴,۴۲۵	۷۵۵,۸۳۸	۴۱۹,۸۳۸	۸۸,۶۷۲,۳۷۰
آذر	۱,۱۵۵,۷۰۰	۲,۰۴۵,۱۰۶	۵۲۰,۰۳۵	۹۲,۲۰۷,۲۸۱
آبان	۲,۵۴۹,۴۸۷	۹۳۹,۱۰۷	۵۲۵,۴۰۷	۱۲۸,۹۸۶,۸۸۵
مهر	۹۷۹,۰۶۱	۹۳۸,۱۳۱	۵۵۸,۷۰۶	۱۲۱,۶۱۹,۶۷۸
شهریور	۱,۰۹۳,۳۴۱	۹۸۸,۴۸۸	۵۳۷,۸۱۳	۱۱۴,۰۱۰,۷۷۹
مرداد	۱,۲۹۵,۲۶۷	۱,۵۹۶,۲۵۰	۶۱۴,۱۲۵	۱۱۹,۱۷۲,۰۹۱
تیر	۷۸۳,۳۰۰	۸۴۱,۰۸۰	۴۹۵,۹۸۰	۸۳,۶۹۰,۳۲۹
خرداد	۶۸۱,۷۶۴	۸۹۶,۴۸۵	۳۷۷,۴۸۵	۵۷,۳۸۳,۹۵۲
اردیبهشت	۶۴۴,۷۹۰	۳۷۵,۴۹۹	۳۲۵,۴۳۹	۸۱,۴۶۵,۳۶۹
فروردین	۵۱۴,۷۷۰	۳۲۴,۱۱۷	۲۹۴,۰۱۷	۷۰,۴۹۱,۹۱۳

در مقایسه با بازار داخلی تجربه کرده است و این به معنی آن است که حجم صادرات قیر از بستر بورس کالا اگرچه کاهش یافت ولی این نوسان نرخ را در واقعیت‌های تجاری و توان بازاریابی خود هضم و جذب کرد. این شرایط نشان می‌دهد که بازار قیر صادراتی کشورمان ناخودآگاه به سمت تولیداتی با کیفیت بالاتر سوق پیدا کرده و شرایط خود را برای رقابت بین‌المللی بیش از پیش بهبود بخشید. این معاملات که در آمار و ارقام نمودارها قابل رهگیری است نشان‌دهنده آن است که ذات رقابت منفی در بازارهای صادراتی قیر تضعیف شده و می‌توان از این پس به خودنمایی برند قیر ایرانی بیش از پیش خوش‌بین بود. با توجه به افزایش حجم معامله و کیوم باتوم در دی‌ماه می‌توان این‌گونه برآورد کرد که بازار قیر باز هم در مسیر رشد حجم معاملات حرکت کرده و در نهایت تأثیرگذاری رشد قیمت مواد اولیه را پذیرفته است. این وضعیت در گذشته در بازارهای پلیمری و محصولات شیمیایی بورس کالا نیز تجربه شده بود و بازار با فرض رشد قیمت‌ها در یک بازه زمانی باز هم خود را به متوسط حجم معاملاتی ماه‌های قبل از آن نزدیک کرده بود. این وضعیت در بازار قیر می‌تواند با سرعت بیشتری محقق شود؛ زیرا فرآیند تولید ساده‌تری داشته و بازارهای جهانی برای جذب قیر ایران بیش از قبل مساعد و فراهم خواهد بود. کاهش رقابت منفی بین تولیدکنندگان داخلی در بازارهای جهانی، برجسته‌تر شدن تولیدکنندگان با سابقه و با توانمندی بالاتر و افزایش توان رقابتی با فرض عقب‌نشینی برخی از تولیدکنندگان با کیفیت کمتر، از مواردی است که در نهایت در افزایش قیمت تمام شده تولیدات مستتر خواهد بود.

نکته دیگری که می‌تواند در محاسبات مورد توجه قرار بگیرد نوسان قیمت‌های صادراتی قیر در بورس کالا بود. طی دی‌ماه اگرچه قیمت صادراتی تولیدکنندگان و صادرکنندگان قیر افزایش یافت، ولی این رقم به متوسط قیمت‌های آبان‌ماه هم نرسید و این موضوع به معنی آن است که باز هم قیمت‌های جهانی را می‌توان معرفی برای نوسان قیمت‌های داخلی و صادراتی محسوب کرد؛ اگرچه با آزادسازی قیمت‌ها در بورس کالا به خصوص برای کیوم باتوم، وزن داده‌های بین‌المللی در محاسبه نرخ‌ها تقویت شد. در هر حال بورس کالا بستری برای اجرایی شدن سیاست‌های کلی اقتصادی در کشور است و واقعیت‌های معاملاتی را بیش از همه سیستم‌های نظارتی برای تصمیم‌سازان اقتصادی شفاف عرضه می‌دارد. کاهش نسبی حجم معاملات پس از آزادسازی قیمت‌های کیوم باتوم در بازار داخلی، عقب‌نشینی محدود حجم معاملات صادراتی در دی‌ماه و همچنین فراز و فرود نرخ، واقعیت‌هایی است که از هم‌اکنون می‌تواند به عنوان یک تجربه مهم در برابر تصمیم‌سازان اقتصادی قرار بگیرد و البته قابلیت تعمیم به بازارهای مشابه بسیاری دارد. در گزارشی دیگر در خصوص واقعیت‌های معاملاتی و دگرگونی‌های بازار کیوم باتوم به این موارد پرداخته‌ایم که با توجه به تأثیرگذاری برجسته قیمت این ماده اولیه بر هزینه تولید و قیمت تمام شده قیر توجه به آن خالی از لطف نخواهد بود.

نوسان حجم معاملات قیر

متوسط حجم معاملات صادراتی قیر در بورس کالا در سال جاری رقمی نزدیک به ۴۶۷ هزار تن در ماه بوده است که هرگونه انحراف از این نرخ خود به معنی حجم تأثیرگذاری تغییرات مختلف بر روند معاملات صادراتی قیر در ماه‌های مختلف محسوب می‌شود؛ به‌عنوان مثال، حجم معاملات قیر در فروردین ماه رقمی نزدیک به ۲۹۴ هزار تن بوده که این رقم در رکورد معاملاتی سال جاری در مردادماه به ۶۱۴ هزار تن افزایش یافت. این شرایط در فاصله شهریورماه تا آذرماه سال ۹۶ نسبتاً متعادل بوده و بیش از ۵۰۰ هزار تن داد و ستد شد، اگرچه دی‌ماه این رقم در حدود ۴۲۰ هزار تن به ثبت رسید. همین فراز و فرود حجم معاملات نشان‌دهنده آرامشی نسبی در بازار صادراتی قیر محسوب می‌شود، به خصوص در وضعیتی که این بازار گویی با یک پله نوسان نرخ، هنوز هم در مسیر رشد خود گام بر می‌دارد.

از آخرین بازمانده‌ها

و کیوم با توم از آخرین کالاهایی بوده که فرمول قیمت‌گذاری آن از ارزش مبادله‌ای به ارزش آزاد تبدیل شد

مقدمه

محمد حسین بابالو

آزادسازی بهای و کیوم با توم در ماه‌های قبل در حالی صورت گرفته است که پیش از این و در سال‌های گذشته محصولات پتروشیمی آزادسازی قیمت‌ها را تجربه کرده‌اند. این کالا به عنوان یکی از آخرین محصولاتی که با ارزش مبادله‌ای مورد داد و ستد قرار می‌گرفت و هم‌اکنون به جرگه معاملات با ارزش آزاد وارد شده است. به نظر می‌رسد که در حالی بازار این تغییر فرمول قیمت را پذیرفته که تقاضای کاذب بسیاری از این بازار حذف شده است و از دی‌ماه شاهد رشد مجدد حجم معاملات هستیم.

یعنی برتری مرسوم تقاضا بر عرضه‌ها به ایجاد مکانیسمی رقابتی منجر شده بود که تا حد امکان رشد قیمت‌ها را همه روزه از آن خود می‌ساخت؛ اگرچه اغلب تولیدات و کیوم باتوم را شرکت‌های داخلی خریداری می‌کردند، ولی همین روند معاملاتی جذابیت‌های ذاتی این بازار را بیش از پیش جلوه‌گر می‌ساخت. ذات معاملات و کیوم باتوم در بورس کالا، به معرف مهمی در این بازار بدل گشته بود تا جایی که تجمع داد و ستدها به وضوح نشان می‌داد که بخش مهمی از تقاضا و رقابت‌ها برای خرید نه تنها از سوی بخش واقعی تولید بلکه بعضاً با محوریت سفته‌بازی همراه بود. نکته قابل تأمل در خصوص جذابیت‌های معاملات و کیوم باتوم، خرید قیمت‌های پایین‌تر این کالا به نسبت کشورهای منطقه بود که ناخودآگاه جذابیت خرید و کیوم باتوم و تولید قیر و صادرات آن را برجسته می‌ساخت. این در حالی بود همین جذابیت قیمتی ایران را به مساعدترین کشور تولیدکننده قیر تبدیل کرد؛ اگرچه قیمت‌های پیشنهادی بسیار پایین‌تر را می‌توان دلیل اصلی برای جذابیت فروش آنها به شمار آورد.

بنابراین جهت واقعی کردن قیمت و کیوم باتوم، مهرماه سال جاری مصوبه‌ای در شورای رقابت به تصویب رسید که در آن بهای و کیوم باتوم از ارزش مبادله‌ای به ارزش آزاد تغییر کرد؛ هر چند تأثیرگذاری آن را می‌توان در معاملات آذر و دی‌ماه بورس کالا با صراحت بیشتری مورد توجه قرار داد.

گزارش شورای رقابت

به گزارش تارنمای مرکز ملی رقابت (شورای رقابت)؛ رأی شورا در خصوص آزادسازی قیمت و کیوم باتوم مورخ ۲۴ مهرماه سال ۹۶ به این شرح بود:

الف- به استناد بند ۲ ماده ۵۸ قانون ارزیابی شورای رقابت در خصوص وضعیت بازار کالای و کیوم باتوم و قیر به شرح زیر است:

بررسی فرایند تولید و کیوم باتوم نشان می‌دهد که واحدهای قیرسازی در امتداد زنجیره پالایش نفت قرار دارند. به همین دلیل قیمت و کیوم باتوم در بازار جهانی چندان مورد استناد نیست و عملاً این قیمت از روی کالاهای نهایی مانند قیر و نفت سفید به دست می‌آید. در صنایعی که به صورت زنجیره عمودی قرار دارند و هم در بالادست و هم در پایین‌دست وضعیت انحصاری وجود داشته باشد قراردادهای عمودی و یا ادغام عمودی موجب افزایش رفاه اجتماعی و حداکثر شدن کارایی می‌شود. با وجود این، قراردادهای

و یکی از فرآورده‌های تولیدی در پالایشگاه بوده که با توجه به وزن نسبتاً بالای آن در بخش‌های پایین برج تقطیر قرار می‌گیرد. این بدان معناست که این کالا از قیمت پایین‌تر و البته جذابیت کمتری برخوردار است. به صورت تئوریک می‌توان این گونه عنوان کرد که راندمان بالاتر پالایشگاه و استفاده از نفت خام با کیفیت بیشتر به معنی کاهش تولید و کیوم باتوم بوده و اغلب پالایشگاه‌ها در جهان در این مسیر حرکت می‌کنند؛ به عبارت دقیق‌تر، پالایشگاه‌ها ترجیح می‌دهند که محصولاتی با قیمت و جذابیت بالاتری همچون بنزین را تولید کنند که به معنی کاهش نسبی تولید و کیوم باتوم و این قبیل ترکیبات سنگین‌تر است. این در حالی است که نفت استخراجی در ایران اغلب از نفت‌های سنگین بوده که با فرض ویژگی‌های فنی پالایشگاه، ناخودآگاه و کیوم باتوم بیشتری را تولید خواهد کرد، هر چند این مطلب را نمی‌توان یک روال کلی به شمار آورد. با توجه به پایین بودن جذابیت تولید و کیوم باتوم، این کالا اغلب قیمت‌های پایین‌تری از نفت خام را تجربه می‌کند.

کاربرد اصلی و کیوم باتوم در تولید انواع قیر است، هر چند تولید انواع پرایمر، انامل و پوشش‌های عایق حرارتی و رطوبتی نیز در این خصوص مورد توجه قرار می‌گیرد. این در حالی است که جایگاه قیر را باید در زمره عایق‌های رطوبتی به شمار آورد که با فرض قیمت پایین و گستره مصرف آن، تاکنون جایگزینی برای آن به وجود نیامده و مصرف قیر طبیعی و یا آسفالت‌های پلیمری در حال افزایش است. نکته مهم در خصوص بازار قیر و کیوم باتوم را می‌توان همین نکته یعنی قیمت پایین آن به شمار آورد؛ زیرا جذابیت کالاهای جایگزین را به شدت کاهش داده که نکته مهمی به شمار می‌رود. به طور کلی، بهای قیر و کیوم باتوم و تقریباً تمامی فرآورده‌های نفتی، اغلب بانوسان قیمت‌های جهانی نفت خام تغییر می‌کند؛ بنابراین تا زمانی که بهای نفت خام به نسبت پایین باشد، این جذابیت ادامه می‌یابد. تولیدکنندگان مهم و کیوم باتوم ایران، پالایشگاه‌های نفت آبادان، بندرعباس، تهران، شانند اراک، تبریز، اصفهان، کرمانشاه و لاوان است که پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت بندرعباس، پالایش نفت تهران (تندگویان) و پالایش نفت شیراز عرضه‌کنندگان اصلی این کالا در سال جاری در بهابازار کالای ایران بوده‌اند.

سابقه معاملاتی در بازار و کیوم باتوم

تا چندی پیش قیمت پایه و کیوم باتوم در بورس کالای ایران با ارزش مبادله‌ای تعیین می‌شد که همین ویژگی به رقابت‌های جدی و بعضاً نفس‌گیر بسیاری در این بازار ختم شد تا جایی که و کیوم باتوم به عنوان یک کالای جذاب، پای ثابت رقابت‌های قیمتی بوده است. همین وضعیت

آخرین اوضاع بازار و کیوم باتوم

اجرائی شدن آزادسازی قیمت و کیوم باتوم تقریباً در آبان‌ماه و تأثیرگذاری اصلی آن را می‌توان در دی‌ماه مشاهده کرد. در آبان شاهد بودیم که حجم تقاضا به یک‌باره افزایش یافت و دلیل اصلی آن را هم باید در همین نکته دانست؛ زیرا اغلب خریداران تلاش کردند تا کالاهای مورد نیاز خود را در همین زمان تأمین کنند تا شاید مواد اولیه مورد نیاز خود را با قیمت‌های کمتری به دست آورند. این شرایط البته در دی‌ماه متعادل شد و شاهد کاهش محسوس تقاضا بودی، گویی تقاضای واسطه‌گری و سفته‌بازی تا حدود بسیار زیادی از این بازار خارج شده است. ناگفته نماند که طی دی‌ماه باز هم شاهد رشد تقاضا بودیم که البته دی‌ماه زمان مهمی برای افزایش مجدد حجم معاملات بود. این بدان معنی است که بازار خود را با واقعیت‌های قیمتی وفق داده و با پذیرش تغییرات، مسیر خود را در جهت تقویت تولید و بهبود حجم معاملات به پیش گرفته است.

در خصوص بهای و کیوم باتوم در بورس کالای ایران نیز دو عامل رشد قیمت دلار در بازار داخلی و مخصوصاً افزایش بهای نفت خام در بازارهای بین‌المللی به عنوان تأثیرگذارترین سیگنال‌ها ایفای نقش کرده‌اند. این در حالی بود که قیمت جهانی نفت خام در دی‌ماه توانست به موفقیت‌های بزرگی دست یابد تا جایی که قیمت نفت خام برنت حتی توانست سقف ۷۰ دلاری را لمس کند که یکی از داده‌های مثبت قیمتی در مقایسه با ماه‌های پیش از آن بود. قیمت دلار در بازار آزاد نیز افزایش یافت که تمامی این موارد در نهایت به رشد قیمت‌ها در بورس کالا منتهی شد. این در حالی است که افزایش حجم معاملات دی‌ماه خود نشان‌دهنده آن است که قیمت‌های بالای کنونی به خروج خریداران از بازار منتهی نشده اگرچه تغییراتی را تجربه کرده است. تمامی این موارد نشان می‌دهد که بازار به واقعیت‌های قیمتی سیگنال‌های مشخصی ارائه کرده که خروجی این موارد تاکنون به رشد مجدد حجم معاملات منتهی شد، اگرچه فراز و فرودهای خاص خود را نیز تجربه کرده است.

در هر حال باید پذیرفت که تغییر قیمت‌ها بر اوضاع بازار تأثیرگذار است، به خصوص در شرایطی که خریداران برنامه‌ریزی‌های خود را بر قیمت‌های پیشین لحاظ کرده‌اند؛ اما ذات رقابت در اقتصاد و برتری شرکت‌های پیشرو و کسب موفقیت‌های جدید در فضای کسب و کار فشرده کنونی و همچنین کیفیت تولیدات و عرضه‌های صادراتی همگی مواردی هستند که در دنیای امروز ملزم به احترام به آنها هستیم، اگرچه با مشکلاتی مقطعی نیز همراه بوده و هست.

و کیوم باتوم چیست؟

و کیوم باتوم ماده اولیه اصلی در تولید قیر است

پالایشگاه‌ها
ترجیح می‌دهند
که محصولاتی با
قیمت و جذابیت
بالاتری همچون
بنزین را تولید
کنند که به معنی
کاهش نسبی تولید
و کیوم باتوم و این
قبیل ترکیبات
سنگین‌تر است

می شود، در ثانی به فرض وجود قرارداد فی مابین دو شرکت پالایشگاه نفت اصفهان و نفت جی به شرحی که مورد ادعای مشتکی عنه بوده است، این قرارداد نمی تواند مستمسک رویه ضد رقابتی باشد. ثالثاً دستور وزیر نفت در خصوص تأمین و کیوم باطوم شرکت نفت جی این دستور نیز نمی تواند مورد استناد برای انجام رویه ضد رقابتی باشد. لذا شورای رقابت رفتار شرکت پالایشگاه نفت اصفهان در فروش مستقیم به شرکت نفت جی با قیمت پایه بورس و عدم فروش به دیگر مشتریان قیر ساز در استان اصفهان را مصداق تبعیض در شرایط معامله موضوع بند ج ماده ۴۵

به عنوان تبانی قابل احراز نیست. در خصوص وقوع رویه ضد رقابتی از طریق تبعیض در شرایط معامله موضوع بند ج ماده ۴۵ قانون اولاً وجود لوله میان دو شرکت پالایشگاه اصفهان و نفت جی نمی تواند دلیل کافی برای شرایط متفاوت شرکت نفت جی با رقبا قیر ساز خود در سطح استان باشد. به عنوان مثال گرچه واحدهای شرکت نفت پاسارگاد با شرکت های مادر پالایشگاهی خود از طریق لوله متصل هستند، خرید این شرکت ها و یا به عبارت دقیق تر قیمت این مبادلات بر اساس قیمت کشف شده در بورس کالای ایران انجام

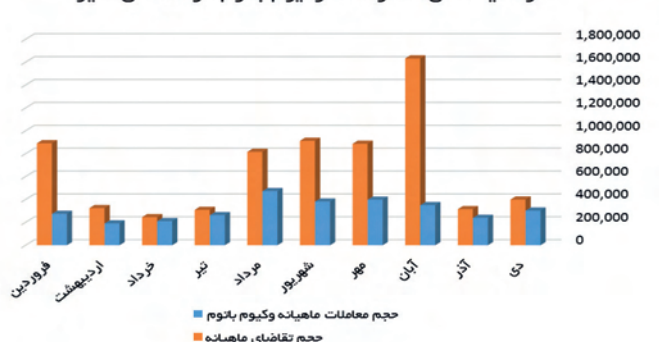
عمودی در زنجیره تولید در موارد خاصی که در بالادست وضعیت انحصاری و در پایین دست وضعیت رقابتی است، می تواند بسیار پرهزینه باشد و اسباب ورشکستگی برخی از فعالان پایین دست را فراهم نماید. وضعیت حاکم بر بازار و کیوم باتوم، خصوصاً در استان اصفهان مصداقی از بروز چنین حالتی است.

- تولید و کیوم باتوم مستلزم وجود برج های تقطیر است و پالایشگاه های کشور با توجه به بر خور داری از این زیر ساخت ها عرضه کنندگان انحصاری این محصول هستند. علاوه بر این حمل این محصول مستلزم وسایل خاص گرم کننده می باشد و از این رو، این محصول دارای هزینه حمل بالایی است؛ لذا می توان استدلال کرد، پالایشگاه های مختلف عملاً دارای انحصار جغرافیایی هستند. از این رو، تولید کنندگان قیر در مناطق مختلف کشور برای تأمین و کیوم باتوم با عرضه کنندگان انحصاری این محصول (پالایشگاه های مختلف) مواجه هستند.

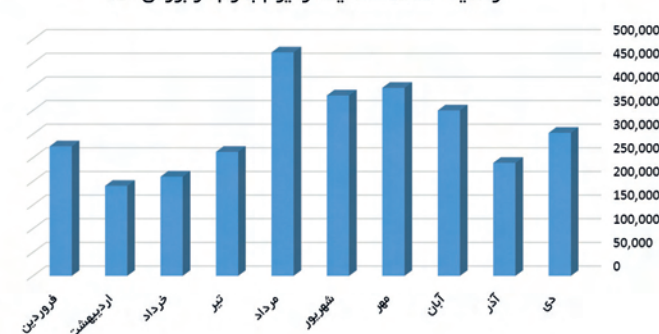
- یک عامل تعیین کننده در بازار و کیوم باتوم و قیر در کشور، خرید تکلیفی وزارت نفت است. با عنایت به آنکه تولید قیر در کشور بالغ بر پنج میلیون تن تخمین زده می شود، خرید تکلیفی چهار میلیون تن مواد اولیه قیر توسط شرکت ملی نفت و توزیع رایگان این مواد به استناد بند (ه) تبصره (۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، بخش بزرگی از بازار این کالا را تحت تأثیر قرار می دهد.

- عمده انگیزه تولید کنندگان قیر در کشور صادرات این محصول به مشتریان خارجی است. تخمین زده می شود که سالانه نزدیک به سه میلیون تن قیر از کشور صادر می شود. با عنایت به آنکه در فرایند تبدیل و کیوم باتوم به قیر، سرمایه مورد نیاز نسبت به میزان فروش کم است، لذا ورود به این صنعت به سادگی مقدور است و بستن و تأسیس مجدد نیز کم هزینه خواهد بود. در عین حال خرید و کیوم باتوم با احتساب نرخ ارز مبادله ای و فروش قیر به نرخ ارز آزاد و صادرات آن برای واحدهایی که مشمول خوراک و کیوم باتوم می شوند امتیاز بالایی ایجاد می کند که منجر به تقاضای کاذب و اخلاص در تقاضا و رقابت می شود. با توجه به تحلیل فوق، ارزیابی شورای رقابت از بازار این محصول این است که این بازار مصداق یک بازار انحصاری می باشد. ب - در خصوص ادعای شاکی مبنی بر وقوع بندهای (۲)، (۳)، (۴) و (۷) ماده ۴۴ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ مبنی بر وقوع تبانی در فروش محصول و کیوم باتوم، از آنجا که تحویل و کیوم باتوم از سوی پالایشگاه اصفهان به شرکت نفت جی سابقه ای طولانی دارد و به این دلیل است که شرکت نفت جی در ابتدا واحد قیر سازی پالایشگاه اصفهان بوده است، بعلاوه علیرغم درخواست های مکرر، شاکی هیچ گونه اسناد و مدارکی در خصوص اثبات وجود تبانی ارائه ننموده است، لذا رویه جاری در این زمینه

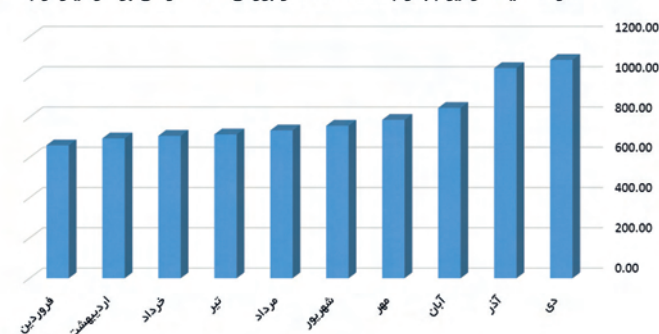
وضعیت کلی داد و ستد و کیوم باتوم در ماه های اخیر

وضعیت معاملات ماهیانه و کیوم باتوم در بورس کالای

متوسط قیمت و کیوم باتوم معامله شده در بورس کالای - تومان بر هر کیلوگرم

نکته دیگری که در این خصوص اهمیت پیدا می‌کند شرایط خرید و کیوم باتوم و صادرات قیر است؛ زیرا شرکت‌هایی که مواد اولیه خود را از بورس کالای ایران تأمین کرده و همچنین صادرات همین بستر انجام می‌دهند با وجود شفافیت عملکرد بهترین حالت را از مکانیسم بورس کالا به دست آورده است و از این شرایط بهره‌برداری مثبتی را کسب می‌کنند. با توجه به کیفیت بالاتر و کیوم باتوم تولید داخل به نسبت برخی از محموله‌های وارداتی و یاحتی ورود موقت، هم‌اکنون طبقه‌بندی جذابی در این سیستم خرید و فروش ایجاد شده است؛ زیرا شرکت‌هایی که و کیوم باتوم خود را با شفافیت معاملاتی از بورس کالا خریداری می‌کنند، از این پتانسیل شفاف نیز برخوردار هستند که قیر تولیدی خود را در همین مکانیسم صادر کنند. این وضعیت زنجیره تولید و صادرات را کامل و شفاف کرده است و می‌تواند اما و اگرهای پیشین در خصوص قیمت و کیفیت عرضه‌های صادراتی را برطرف سازد. تأمین مالی، نکته دیگری است که در این مسیر نقش‌آفرین خواهد بود. با توجه به تکمیل زنجیره تولید و فروش در بورس کالای ایران و حضور شرکت‌های برتر در این زمینه، هم‌اکنون زمان آن فرا رسیده تا چارچوب کلی تأمین مالی صنعت قیر و و کیوم باتوم را مورد بازبینی قرار داد، به خصوص در وضعیتی که شفاف‌سازی‌های کافی در مسیر انتشار اوراق سلف موازی استاندارد و همچنین اوراق صندوق پروژه فراهم شده است. این پتانسیل مهم تاکنون برای این صنعت ایفای نقش فراگیری نداشته و از این پس زمان توجه به این پتانسیل اجرایی مهم فرا رسیده است.

◀ سابقه آزادسازی قیمت‌ها

محصولات پالایشی آخرین زنجیره در آزادسازی قیمت‌ها بوده‌اند. تیرماه سال ۹۳ مهم‌ترین آزادسازی نرخ در بازار محصولات پتروشیمی محقق شد و از آن تاریخ تاکنون، بهای محصولات پتروشیمی اعم از پلیمرها و ترکیبات شیمیایی در بورس کالای ایران با ارز آزاد مورد محاسبه قرار می‌گیرد. علاوه بر

قانون تشخیص گردید؛ و به استناد بند ۳ ماده ۶۱ قانون دستور به توقف این رویه ضد رقابتی صادر کند.

ج- با عنایت به تحلیل بازار فوق که وضعیت بازار و کیوم باتوم انحصاری تشخیص داده می‌شود، شورای رقابت به منظور توقف رویه ضد رقابتی در این بازار، به موجب بند ۵ ماده ۵۸ مقرر می‌دارد که مرکز ملی رقابت ظرف مدت یک ماه به منظور برقراری شرایط همسان در عرضه و کیوم باتوم توسط کلیه پالایشگاه‌های کشور از طریق بورس کالا، دستورالعمل پیشنهادی تنظیم بازار و کیوم باتوم را با رعایت اصول افزایش شفافیت، رفع تبعیض و بهبود رقابت‌پذیری، تدوین قراردادهای طولانی مدت و با لحاظ نرخ ارز سامانه سنا بانک مرکزی در محاسبات قیمت و کیوم باتوم، تهیه و به شورای رقابت ارائه نماید.

همان گونه که در مصوبه شورای رقابت آورده شده، از این پس بهای و کیوم باتوم با نرخ ارز سامانه سنا (ارز آزاد) محاسبه شده و همین نکته مهم در کنار تأکید مجدد بر عرضه و کیوم باتوم در بورس کالا را می‌توان مهم‌ترین بندهای این دستورالعمل به شمار آورد. این آزادسازی قیمتی مدتی است که اجرایی شده است.

◀ تأثیرات آزادسازی قیمت و کیوم باتوم بر بازار

در ابتدای آزادسازی نرخ و کیوم باتوم رخداد شدیدی در این بازار دیده نشد، بلکه حجم تقاضای کاذب کاهش یافت و بازار با یک آرامش معاملاتی بیشتری به مسیر خود ادامه داد. این در حالی بود که از آذرماه و مخصوصاً دی‌ماه سال ۹۶، بهای دلار در بازار آزاد و همچنین قیمت نفت خام رشد محسوس را تجربه کرد که این داده در نهایت به رشد چشمگیر قیمت‌ها منجر شد؛ اگرچه با واقعیت‌های روز جهانی و نرخ ارز در همخوانی کامل قرار داشته و دارد. تجربه بازار محصولات پتروشیمی در گروه ترکیبات شیمیایی و پلیمرها نشان داد که آزادسازی قیمت‌ها می‌تواند برای کل بازار مفید واقع شود؛ هر چند ذات رقابت در واحدهای مصرف‌کننده این کالاها را نیز بر جسته‌تر از قبل ترسیم کرده است. این وضعیت دقیقاً در بازار و کیوم باتوم هم خودنمایی کرد و به معنای آن است که مشتریان بر جسته‌ای که از توان بازآرایی داخلی و بین‌المللی بیشتری برخوردار هستند، در برابر این تکانه‌های قیمت مواد اولیه مقاومت‌پذیری بالاتری داشته و همچنین با توجه به تفاوت در کیفیت‌های تولیدی نیز وضعیت مختلفی را تجربه خواهند کرد. همین شرایط موجب شد تا مصرف‌کنندگان بزرگ و بر جسته این ماده اولیه از این شرایط جدید استقبال کرده و همچنین عرضه‌کنندگان با قیمت آزاد نیز از این تصمیم حمایت کنند که مستندات آن در رسانه‌های مختلف و نامه‌نگاری‌ها قابل رهگیری است.

محصولات پتروشیمی، مدت‌هاست که بهای فلزات پایه و فولاد نیز در همین مکانیسم کشف نرخ می‌شود. تجربه بازار پتروشیمی پس از آزادسازی قیمت‌ها در سال ۹۳ نشان می‌دهد که حجم تقاضای واسطه‌گری و سفته‌بازی پس از آزادسازی قیمت‌ها به حداقل رسیده و در نهایت خریدار اصلی به عنوان تولیدکننده واقعی جایگاه بهتری را در معاملات به خود اختصاص خواهد داد.

در مورد و کیوم باتوم نیز همین روند کلی شکل گرفته است؛ توجه تولیدکنندگان بر جسته از این روند معاملاتی در کنار ثبت حجم داد و ستد مطلوب در بورس کالا نشان می‌دهد که این تصمیم شورای رقابت توسط اهالی بازار به رسمیت شناخته شده و تغییر چندان در حجم معاملات دیده نمی‌شود. واقعیت آن است که در چرخه‌های اقتصادی، رقابت یک اصل غیرقابل کتمان است، آن هم در وضعیتی که بازارهای داخلی و صادراتی کشورمان بیش از قیمت، به کیفیت تولیدات حساس بوده و شیوه بازآرایی شرکت‌های بر جسته و توان رقابت آنها نیز چنین ادعایی را اثبات می‌کند. در هر حال تصمیمات نهادهای نظارتی همچون شورای رقابت برای همگان لازم الاجراست و از بار حقوقی و فنی بالایی نیز برخوردار بوده است.

تجربه بازار
پتروشیمی پس
از آزادسازی
قیمت‌ها در سال
۹۳ نشان می‌دهد
که حجم تقاضای
واسطه‌گری و
سفته‌بازی پس
از آزادسازی
قیمت‌ها به
حداقل رسیده
است

نفت ۲۰۱۸ از نگاه مؤسسات و بانک‌های سرمایه‌گذاری

اداره «اطلاعات انرژی آمریکا» (EIA) در ژانویه امسال با انتشار نخستین گزارش چشم‌انداز خود در سال جاری، بازار نفت را بررسی کرد. در ادامه بخش‌های مهم این پیش‌بینی را می‌خوانید.

قیمت نفت: قیمت نفت خام برنت در آخرین ماه از سال ۲۰۱۷ به طور میانگین ۶۴ دلار در بشکه برآورد شد که دو دلار بالاتر از میانگین ماه نوامبر بود و بالاترین میانگین ماهانه از نوامبر ۲۰۱۴ به شمار رفت. اداره «اطلاعات انرژی آمریکا» (EIA) در ژانویه امسال با انتشار نخستین گزارش چشم‌انداز خود در سال ۲۰۱۸ پیش‌بینی کرد، قیمت نفت خام برنت در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۶۰ و ۶۱ دلار در هر بشکه خواهد بود. بر اساس این پیش‌بینی، قیمت نفت خام شاخص «وست تگزاس اینترمدییت» (WTI) نیز چهار دلار پایین‌تر از قیمت برنت خواهد بود.

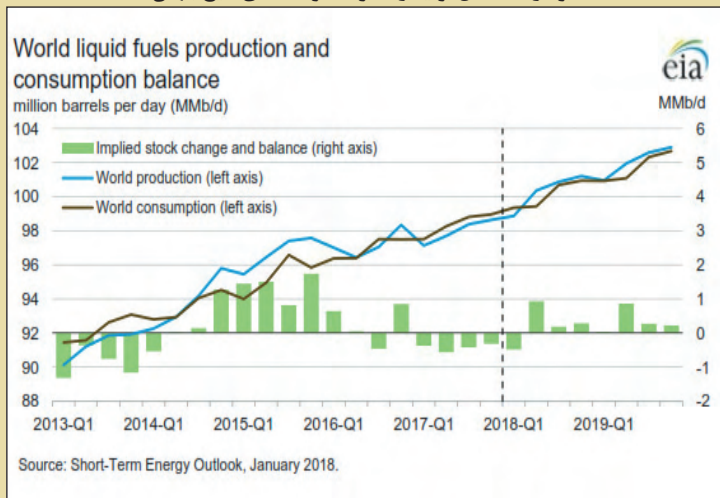
مصرف نفت: اداره «اطلاعات انرژی آمریکا» (EIA) در پیش‌بینی خود از بازار نفت و سوخت‌های مایع که در ژانویه ۲۰۱۸ منتشر شد، اعلام کرد: موجودی سوخت‌های مایع در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به طور میانگین ۲۰۰ و ۳۰۰ هزار بشکه در روز افزایش می‌یابد. مصرف جهانی نفت و سوخت‌های مایع در

صندوق بین‌المللی پول به تازگی پیش‌بینی قبلی خود را در جهت رشد بیشتر اقتصاد جهان مورد بازبینی قرار داده است که این امر می‌تواند از تقاضای تولیدات نفتی در سال ۲۰۱۸ حمایت کند. علاوه بر این، دلار ضعیف نیز از قیمت نفت حمایت می‌کند. در گزارش جدید صندوق، رشد اقتصاد جهان ۳٫۹ درصد پیش‌بینی شده است. اوپک، روسیه و برخی تولیدکنندگان به توافق کاهش تولید که از ژانویه ۲۰۱۷ آغاز شد تا پایان ۲۰۱۸ ادامه می‌دهند. هدف اصلی اوپک، کاهش تولید و تعادل بازار جهانی نفت بوده است. تولید نفت ونزوئلا در سال ۲۰۱۷ به رقم پایین روزانه دو میلیون بشکه کاهش یافت و به گفته آژانس بین‌المللی انرژی، در سال ۲۰۱۸ باز هم کاهش خواهد یافت. شاید ۶ ماه قبل رشد سریع تولیدات آمریکا برای بازار یک تهدید محسوب می‌شد، اما نوسان‌های ونزوئلا این مسأله را جبران کرد.

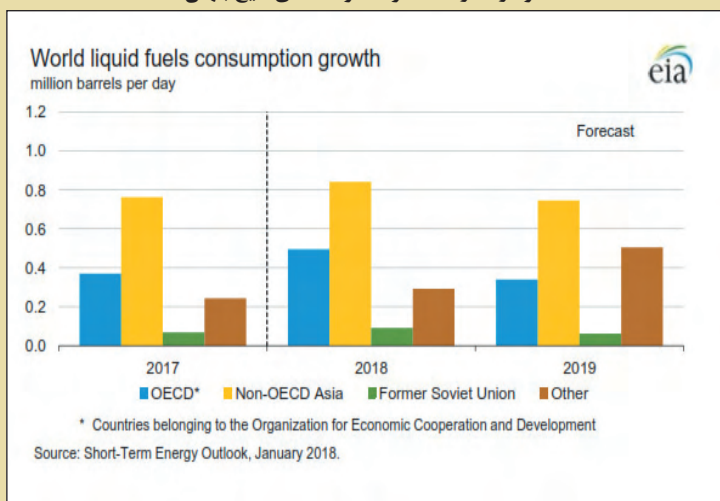
بانک فرانسوی «بی.ان.پی.پاریس» (BNP Paribas) پیش‌بینی کرده قیمت نفت شاخص «وست تگزاس اینترمدییت» (WTI) و برنت به ترتیب به ۶۰ و ۶۵ دلار در بشکه برسد. «بارکلیز» نیز قیمت ۶۰ دلار در هر بشکه را برای نفت برنت در سال ۲۰۱۸ پیش‌بینی کرده است.

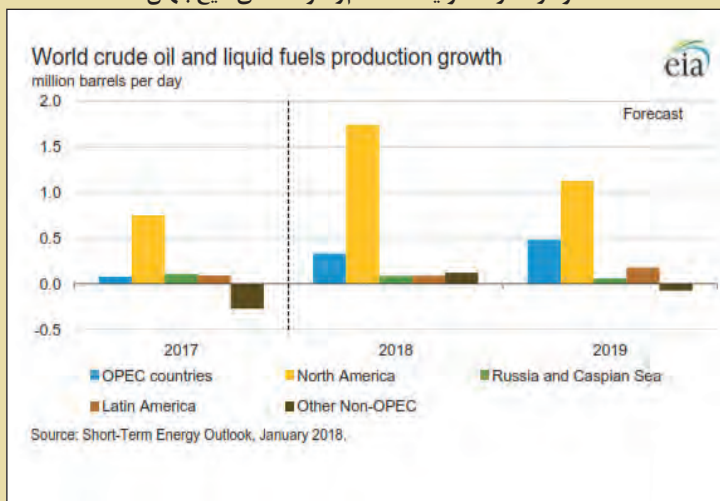
نمودار ۱- تعادل تولید و مصرف سوخت‌های مایع جهان

نمودار ۲- رشد مصرف سوخت‌های مایع جهان

نمودار ۳- رشد تولید نفت خام و سوخت‌های مایع جهان

سال گذشته ۱,۴ میلیون بشکه در روز افزایش یافت و به ۹۸,۴ میلیون بشکه در روز رسید. اگرچه نرخ رشد مصرف در سال ۲۰۱۷ نسبت به سال ۲۰۱۶ کند شد، اما این میزان طی سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ۱,۷ میلیون بشکه در روز می‌رسد که بخش عمده رشد مصرف از سوی کشورهای غیر سازمان همکاری و توسعه اقتصادی خواهد بود. در همین حال پیش‌بینی می‌شود، چین و هند بزرگ‌ترین مشارکت‌کننده رشد مصرف در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ باشند.

رشد مصرف چین در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۴۰۰ و ۳۰۰ هزار بشکه در روز خواهد بود. هند که در سال ۲۰۱۷ رشد ضعیف‌کمتراز ۱۰۰ هزار بشکه در روز را تجربه کرد، پیش‌بینی می‌شود با تغییرات در سیاست‌های مالی و پولی رشد قوی‌تری را تجربه کند و رشد مصرف آن به ۳۰۰ هزار بشکه در روز برسد.

رشد مصرف کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۵۰۰ و ۳۰۰ هزار بشکه در روز پیش‌بینی شده است. آمریکا مهم‌ترین عامل رشد مصرف در این گروه خواهد بود.

تولید نفت: تولید نفت و سوخت‌های مایع کشورهای غیر اوپک در سال ۲۰۱۷ با رشد ۷۰۰ هزار بشکه‌ای مواجه شد. رشد یک میلیون بشکه‌ای تولید در آمریکا و کانادا، کاهش ۳۰۰ هزار بشکه‌ای دیگر کشورهای غیر عضو اوپک را جبران کرد. «اطلاعات انرژی آمریکا» (EIA) برآورد کرده که رشد تولید کشورهای غیر اوپک در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۱,۳ میلیون بشکه در روز افزایش یابد. عمده رشد تولید بر عهده آمریکا خواهد بود و بعد از آن کانادا و برزیل رشد تولید کشورهای غیر عضو اوپک را بر عهده خواهند داشت.

تولید نفت روسیه در سال ۲۰۱۸ با کاهش روزانه ۱۰۰ هزار بشکه‌ای پیش‌بینی شده است و بعد از آن نیز در همین سطح باقی خواهد ماند. تولید نفت اوپک نیز در سال گذشته میلادی ۳۲,۵ میلیون بشکه در روز بود که ۲۰۰ هزار بشکه نسبت به سال ۲۰۱۶ کاهش یافت. برخی تولیدکنندگان حاشیه خلیج فارس برای حمایت از توافقنامه اوپک تولید خود را کاهش دادند. اوپک و برخی از کشورهای غیر عضو توافق کردند، تولید را تا پایان ۲۰۱۸ افزایش ندهند. ظرفیت مازاد تولید نفت خام اوپک که در سال گذشته میلادی ۲,۱ میلیون بشکه بود در سال ۲۰۱۸ به ۱,۸ میلیون بشکه و در سال ۲۰۱۹ به ۱,۳ میلیون بشکه تنزل خواهد کرد.

تولید نفت آمریکا: برآورد «اطلاعات انرژی آمریکا» (EIA) از تولید نفت آمریکا نشان می‌دهد که این کشور در سال ۲۰۱۷ روزانه به طور میانگین ۹,۳ میلیون بشکه تولید داشته است. تولید نفت خام آمریکا در سال ۲۰۱۸ حدود ۱۰,۳ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده است که در این صورت بالاترین رکورد تولید این کشور خواهد بود. پیش‌بینی می‌شود، تولید نفت خام این کشور در سال ۲۰۱۹ به ۱۰,۸ میلیون بشکه در روز برسد و حتی در نوامبر سال آینده از ۱۱ میلیون بشکه در روز نیز فراتر برود.

999.9

FINE
GOLD

NET WT
1000g

1234567890

بازار مشتقه

در گفت و گو با مدیر عامل تامین سرمایه امید تشریح شد

مزایای حضور در صندوق‌های

مهدی حاجی‌وند

مقدمه

صندوق سرمایه‌گذاری را می‌توان مانند شرکتی در نظر گرفت که با جمع‌آوری منابع پولی کوچک، به سرمایه‌گذاری در سبدی از اوراق بهادار می‌پردازد که این سبد ممکن است شامل سهام، اوراق مشارکت، سپرده بانکی و سایر اوراق بهادار باشد. بر این اساس هر فرد می‌تواند با سرمایه‌مورد نظر خود (هر چند اندک) در سبدی از دارایی‌های متنوع سرمایه‌گذاری کرده و به این ترتیب نسبت به آورده خود در سود و زیان صندوق سهیم شود. ضمن اینکه سرمایه‌گذار می‌تواند هر زمان که بخواهد سرمایه خود را از صندوق خارج کند، با این کار واحدهای سرمایه‌گذاری وی از منابع صندوق به نرخ ارزش روز دارایی‌ها (NAV) باز خرید می‌شود. به بیانی دیگر صندوق سرمایه‌گذاری بنا به تعریفی که در ماده ۱ بند ۲۰ قانون بازار بورس و اوراق بهادار آمده، عبارت است از یک نهاد مالی که فعالیت اصلی آن سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار است و مالکان آن نسبت به سرمایه‌گذاری خود در سود و زیان صندوق شریک هستند. وجوه دریافتی از سرمایه‌گذاران در صندوق‌ها در ترکیب متنوعی از اوراق بهادار شامل سهام، اوراق قرضه، ابزارهای کوتاه‌مدت بازار پول و دارایی می‌شود. صندوق‌های سرمایه‌گذاری انواع مختلفی دارند که بر این اساس صندوق سرمایه‌گذاری طلا (Gold Funds) یکی از انواع این صندوق‌ها است.

❖ **لطفاً تعریفی از صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا داشته باشیم. این صندوق‌ها چه هستند و چه ویژگی‌هایی دارند؟**

صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا نوعی از صندوق‌های سرمایه‌گذاری کالایی و عمدتاً از نوع صندوق کالایی قابل معامله (ETC) هستند. صندوق‌های کالایی قابل معامله، یکی از ابزارهای مالی نوین هستند و به سرمایه‌گذاران این امکان را می‌دهند که به جای خرید و نگهداری کالای مورد نظر و تحمل هزینه‌های معاملاتی و ریسک‌های احتمالی آن، اوراق این صندوق‌ها را خریداری کنند. داشتن مالکیت واحدهای صندوق قابل معامله طلا به دلیل وابستگی بسیار نزدیکی که با قیمت نقدی طلا دارد به نوعی به منزله مالکیت طلا یا مالکیت یک پرتفوی متشکل از طلا و قراردادهای آتی آن است.

❖ **استفاده از این صندوق‌ها در دنیا چه سابقه‌ای دارد؟ و چه کشوری در چه مقطع زمانی آغازگر استفاده از صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا بود؟**

سابقه فعالیت این صندوق‌ها به شکل کنونی به سال ۲۰۰۴ و بورس لندن بازمی‌گردد که اولین صندوق کالایی بر پایه طلا بوده است. بر این اساس با گذشت حدود ۱۴ سال، این صندوق‌ها گسترش قابل توجهی در دنیا داشته و در انواع فلزات، محصولات شیمیایی و ... نیز آغاز به فعالیت کرده‌اند.

❖ **سابقه حضور صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا در بازار سرمایه کشور چگونه است؟**

پذیرهنویسی صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله «زرافشان امید ایرانیان» که از نوع صندوق‌های سرمایه‌گذاری در گواهی سپرده سکه طلا و اوراق مشتقه سکه طلاست نیز، در مهرماه امسال در بورس کالای ایران انجام شد. در این راستا هدف از تشکیل صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله «زرافشان امید ایرانیان» جمع‌آوری سرمایه از سرمایه‌گذاران و اختصاص آنها به خرید انواع اوراق بهادار مبتنی بر کالا به منظور کاهش ریسک سرمایه‌گذاری، بهره‌گیری از صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس و تأمین منافع برای سرمایه‌گذاران عنوان شده است.

همچنین موضوع فعالیت صندوق مذکور، سرمایه‌گذاری در انواع اوراق بهادار مبتنی بر سکه طلا، اوراق مشتقه مبتنی بر سکه طلا، اوراق بهادار با درآمد ثابت و گواهی سپرده بانکی است و مؤسس، مدیر و بازارگردان این صندوق قابل معامله در بورس نیز شرکت «تأمین سرمایه امید» بوده و موسسه «حسابرسی و خدمات مدیریت رهبن» متولی آن است؛ موسسه «حسابرسی شاخص‌اندیشان» نیز مسئولیت حسابرسی آن را بر عهده دارد.

بر این اساس به بهانه حضور دومین صندوق سرمایه‌گذاری طلا در بورس کالای ایران به گفتگو با «حبیب رضا حدادی» مدیرعامل و عضو هیأت مدیره تأمین سرمایه امید پرداختیم که در ادامه آمده است:

هدف از تشکیل و راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا تشکیل یک پرتفوی از دارایی‌های مبتنی بر طلاست و این صندوق‌ها معمولاً روی شرکت‌های تولیدکننده طلا و جواهرات، شرکت‌های مالک معادن طلا، شمش و سکه‌های طلا و اوراق مشتقه یا آپشن طلا سرمایه‌گذاری می‌کنند و پرتفوی از آنها تشکیل می‌دهند. در خصوص مزایا و فواید تشکیل صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا هم می‌توان به این موارد اشاره کرد:

هدف از تشکیل و مزیت چنین پرتفوی کاهش ریسک مربوط به خرید و فروش طلاست که یک سرمایه‌گذار معمولی ممکن است متحمل شود.

سرمایه‌گذاران خردی که شاید نتوانند یک شمش طلا بخرند، می‌توانند با مبلغ کمتری روی طلا سرمایه‌گذاری کنند، ضمن اینکه وجود پرتفوی در این صندوق‌ها ریسک ضرر آنها را کاهش می‌دهد.

مزیت دیگر صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا کاهش ریسک و خطرات نوسانات ناشی از بی‌ثباتی سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی است. مزیت دیگر صندوق‌های طلا عدم نیاز به نگهداری فیزیکی طلا و جواهرات است؛ به‌ویژه اگر این سرمایه‌گذاری‌ها روی طلا زیاد باشد. نکته قابل توجه دیگر در این زمینه این است که بسته به اینکه مؤسسان این صندوق روی کدام یک از انواع دارایی‌های مرتبط با طلا (سهام معادن طلا، اوراق اختیار خرید طلا، شمش طلا و ...) سرمایه‌گذاری کرده باشند، بازده این صندوق‌ها و ارزش اوراق این صندوق‌ها متغیر است.

بر این اساس نگاهی به سابقه راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا در کشور نشان می‌دهد در ایران صندوق پشتوانه طلای لوتوس از نوع صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس کالا و اولین صندوق کالایی بازار سرمایه کشور است که موضوع فعالیت آن سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر گواهی سکه طلا، اوراق مشتقه مبتنی بر سکه طلا، اوراق بهادار با درآمد ثابت، سپرده و گواهی سپرده بانکی است و از آن در نیمه نخست امسال رونمایی شده است. بر این اساس در پی تجربه نخست حضور اولین صندوق،

مالکیت واحدهای صندوق قابل معامله طلا به دلیل وابستگی بسیار نزدیکی که با قیمت نقدی طلا دارد به نوعی به منزله مالکیت طلا یا مالکیت یک پرتفوی متشکل از طلا و قراردادهای آتی آن است

با آغاز به کار صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا و معامله در این بازار به دلیل بالا بودن اندازه سرمایه‌گذاری و حجم معاملات در این صندوق‌ها، بازار گواهی سپرده عمق بیشتری پیدا خواهد کرد

در بازار سرمایه ایران، این نوع صندوق سابقه طولانی ندارد، فعالیت صندوق‌های قابل معامله ETF در بازار سرمایه سابقه‌ای کمتر از ۴ سال و صندوق‌های قابل معامله کالایی طلا سابقه‌ای کمتر از یک سال دارد. در سال جاری تاکنون چند صندوق قابل معامله طلا پذیره‌نویسی کرده‌اند که می‌توان به صندوق سرمایه‌گذاری زر افشان امید ایرانیان اشاره کرد که در مهرماه سال جاری پذیره‌نویسی آن انجام شده است. انتظار می‌رود این ابزار به دلیل ویژگی‌هایی که دارد در سال‌های آتی گسترش پیدا کرده و فراگیر شود.

❖ صندوق‌های سرمایه‌گذاری

طلا با چه اهدافی تشکیل می‌شوند؟ وجود یک بازار ثانویه شفاف و مطمئن در طلا، موازی با بازار خارج از بورس نیازمند بازیگران قدرتمندی است که به این بازار عمق دهند. در واقع از اهداف این صندوق‌ها می‌توانیم به افزایش نقدشوندگی و تعمیق بازار، و همچنین تسهیل و تسریع معاملات طلا و نیز کاهش ریسک و هزینه معاملاتی سرمایه‌گذاران اشاره کنیم، ضمن اینکه این صندوق‌ها عملاً سرمایه‌گذاران طلا را به بازار سرمایه میکشانند.

❖ استفاده از صندوق‌های

سرمایه‌گذاری طلا چه مزایایی برای سرمایه‌گذاران دارد؟ با وجود این صندوق‌ها، سرمایه‌گذاران مجبور به خرید

فیزیکی طلا نیستند و از این جهت امنیت معاملاتی بالا بوده و کاهش ریسک و هزینه معاملاتی برای سرمایه‌گذاران به همراه خواهد داشت. علاوه بر این، این صندوق‌ها می‌توانند از موقعیت‌های بازار آتی نیز استفاده کرده و در مواقع لزوم با پوشش ریسک، از خطر کاهش ارزش سرمایه‌گذاری بکاهند.

❖ مزایای حضور در صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا نسبت به معاملات شخصی چیست؟

همان‌طور که گفته شد در معاملات شخصی در مقیاس بزرگ، چنانچه شخص بخواهد به صورت فیزیکی و حضوری در بازار معامله کند متحمل هزینه‌های انبارداری، بیمه و ریسک امنیت فیزیکی، سرقت، جعل و ... خواهد شد که سرمایه‌گذاری در صندوق‌های سرمایه‌گذاری این ریسک‌ها و مشکلات را پوشش می‌دهد. همچنین، این صندوق‌ها از نیروی انسانی متخصص که در تمامی اوقات در حال رصد بازار طلا هستند، بهره‌مند می‌شوند.

❖ فعالیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری

طلا چه تأثیری در تعمیق بازار سرمایه دارند؟ بازار گواهی سپرده طلا نسبت به بازار فیزیکی عمق بسیار کمی دارد، به صورتی که معامله‌گران و سرمایه‌گذاران بزرگ طلا به دلیل کم عمق بودن و نقدشوندگی کم به ندرت وارد این بازار می‌شوند. با این حال رفته رفته با آغاز به کار

صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا و معامله در این بازار به دلیل بالا بودن اندازه سرمایه‌گذاری و حجم معاملات در این صندوق‌ها، بازار گواهی سپرده عمق بیشتری پیدا خواهد کرد.

❖ صندوق‌های سرمایه‌گذاری

طلا چه میزان سودی را در مقایسه با بازار نقدی نصیب سرمایه‌گذاران می‌کند؟ آیا این سود بیشتر است یا کمتر؟

صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا ملزم هستند حداقل ۷۰ درصد وجوه خود را به گواهی سپرده طلا اختصاص دهند، آنچه در پاسخ به این سوال حائز اهمیت است نحوه سرمایه‌گذاری بقیه ۳۰ درصد وجوه صندوق است که می‌تواند در اوراق بهادار یا درآمد ثابت یا اتخاذ موقعیت‌های خرید یا فروش در بازار قراردادهای آتی سرمایه‌گذاری شود.

مدیریت سرمایه‌گذاری این صندوق‌ها می‌تواند با اتخاذ موقعیت فروش در بازارهای نزولی ریسک کاهش ارزش صندوق را پوشش داده و از کاهش ارزش صندوق جلوگیری کند، همچنین در بازارهای صعودی حضور مناسب در موقعیت خرید قراردادهای آتی موجب پیشی گرفتن ارزش صندوق نسبت به بازار نقدی سکه طلا شود. به این ترتیب بالاتر بودن یا پایین‌تر بودن سود صندوق‌های

سرمایه گذاری طلا، به نحوه تشکیل پرتفوی صندوق ارتباط خواهد داشت.

❖ **کدام دسته از سرمایه گذاران و متقاضیان می توانند در صندوق های سرمایه گذاری طلا حضور داشته باشند؟ آیا محدودیتی از نظر میزان منابع و شرایط برای افراد وجود دارد؟**

محدودیت خاصی برای سرمایه گذاران وجود ندارد و تمام اشخاص حقیقی یا حقوقی دارای کد بورسی می توانند واحدهای هر یک از صندوق های قابل معامله نظیر صندوق سرمایه گذاری قابل معامله زر افشان امید ایرانیان را خریداری کنند، البته این میزان در معاملات آنلاین باید حداقل یک میلیون ریال باشد.

❖ **با توجه به مزایای صندوق های سرمایه گذاری طلا، عده ای از افراد تمایل به حضور و سرمایه گذاری در این صندوق ها را دارند. سرمایه گذاران به چه شیوه و چگونه می توانند به این صندوق ها ورود و در آنها سرمایه گذاری کنند؟**

از آنجایی که این صندوق ها از نوع قابل معامله هستند، افراد علاقه مند به سرمایه گذاری در این صندوق ها با مراجعه به هر یک از کارگزاران دارای مجوز معامله در بورس کالا و خرید واحدهای سرمایه گذاری می توانند به این صندوق ها ورود کنند.

❖ **با توجه به اینکه پذیرهنویسی دومین صندوق سرمایه گذاری طلا در بورس کالای ایران با عنوان «صندوق سرمایه گذاری قابل معامله زر افشان امید» در مهرماه امسال صورت گرفته است و شرکت تأمین سرمایه امید نیز مؤسس، مدیر و بازارگردان این صندوق قابل معامله در بورس کالا است، لطفاً در خصوص اقدامات انجام شده در این زمینه و پیشرفت مراحل کار توضیحاتی ارائه نماید.**

پذیرهنویسی صندوق سرمایه گذاری زر افشان امید ایرانیان از تاریخ ۱۵ لغایت ۱۹ مهرماه سال جاری صورت پذیرفت.

❖ **پس از پذیرهنویسی، مرحله تحویل و سرمایه گذاری در گواهی سپرده طلا، آغاز بسترسازی های سیستمی معاملات بوده که صندوق زر افشان امید در این مدت اقدام به خرید گواهی های سپرده و نیز همکاری با شرکت های نرم افزاری جهت بسترسازی سیستمی معاملات ثانویه کرده است. در این رابطه شیوه های نوینی از ارائه اطلاعات شامل بروزرسانی دو دقیقه ای ارزش خالص دارایی های صندوق پیش بینی شده است. در نهایت با تکمیل سرمایه گذاری ها و ایجاد بسترهای لازم، با اخذ مجوز سازمان بورس،**

معاملات ثانویه آغاز به کار خواهد کرد.

❖ **با توجه به تأثیر پذیری صندوق های سرمایه گذاری طلا از نوسانات داخلی و جهانی طلا، وضعیت قیمت طلا در کشور و همچنین وضعیت قیمت طلا جهانی، وضعیت این صندوق ها را برای ماه های آینده چگونه پیش بینی می کنید؟**

صندوق سرمایه گذاری طلا مستقیماً تحت تأثیر بازار سکه طلا و به طور غیرمستقیم متأثر از بازار جهانی انس طلا خواهد بود؛ اما در شرایطی مدیریت این صندوق ها با اتخاذ موقعیت خرید یا فروش در قراردادهای آتی می توانند ارزش سرمایه گذاری خود را در جهت عکس بازار قرار دهند؛ بنابراین استراتژی سرمایه گذاری صندوق به همان اندازه که روند طلا در بازار طی می کند، حائز اهمیت خواهد بود.

بازار طلا در ایران متأثر از دو عامل قیمت جهانی انس طلا و نرخ ارز است، نرخ ارز بستگی به شرایط اقتصادی کشور و همچنین میزان تقاضای ارز در ابتدای سال میلادی جدید دارد. اظهار نظر قطعی در این رابطه کارشناسان به نظر نمی رسد، اما تجربه سال های اخیر نشان می دهد که در نیمه دوم سال به دلیل افزایش فصلی تقاضای ارز، نرخ ارز افزایش یافته است و پس از آن به دلیل کاهش تقاضا شاهد آرامش نسبی در بازار ارز بوده ایم.

❖ **با توجه به افزایش قیمتی که طلا در ماه های گذشته در داخل کشور تجربه کرده است، این موضوع چه تأثیری بر سودآوری صندوق های سرمایه گذاری طلا داشته است؟**

به تبع بازار جهانی و داخلی طلا، ارزش صندوق های طلا از جمله صندوق سرمایه گذاری زر افشان امید ایرانیان نیز با توجه به استراتژی سرمایه گذاری، رشد خواهد کرد، اما همان طور که گفته شد این سودآوری لزوماً مطابق با رشد بازار نقدی طلا نیست و مقاطع زمانی خرید سکه طلا در صندوق و استراتژی های صندوق در بازارهای قرارداد آتی در کمیت این سودآوری تأثیر دارد.

❖ **به نظر شما آیا اطلاع رسانی و فرهنگ سازی مناسبی در زمینه حضور و سرمایه گذاری مردم در این صندوق ها تاکنون انجام شده است؟ چه پیشنهادهایی در این زمینه دارید؟**

بازار گواهی سپرده طلا تاکنون از نظر استقبال عموم، به آنچه باید باشد نرسیده است و عموم مردم شناخت کافی از این بازار ندارند که این امر موجب شده بازار گواهی سپرده طلا بازاری کم عمق باشد. به تبع استقبال کم از بازار گواهی سپرده طلا، صندوق های

سرمایه گذاری طلا، به نحوه تشکیل پرتفوی صندوق ارتباط خواهد داشت.

❖ **کدام دسته از سرمایه گذاران و متقاضیان می توانند در صندوق های سرمایه گذاری طلا حضور داشته باشند؟ آیا محدودیتی از نظر میزان منابع و شرایط برای افراد وجود دارد؟**

محدودیت خاصی برای سرمایه گذاران وجود ندارد و تمام اشخاص حقیقی یا حقوقی دارای کد بورسی می توانند واحدهای هر یک از صندوق های قابل معامله نظیر صندوق سرمایه گذاری قابل معامله زر افشان امید ایرانیان را خریداری کنند، البته این میزان در معاملات آنلاین باید حداقل یک میلیون ریال باشد.

❖ **با توجه به مزایای صندوق های سرمایه گذاری طلا، عده ای از افراد تمایل به حضور و سرمایه گذاری در این صندوق ها را دارند. سرمایه گذاران به چه شیوه و چگونه می توانند به این صندوق ها ورود و در آنها سرمایه گذاری کنند؟**

از آنجایی که این صندوق ها از نوع قابل معامله هستند، افراد علاقه مند به سرمایه گذاری در این صندوق ها با مراجعه به هر یک از کارگزاران دارای مجوز معامله در بورس کالا و خرید واحدهای سرمایه گذاری می توانند به این صندوق ها ورود کنند.

❖ **با توجه به اینکه پذیرهنویسی دومین صندوق سرمایه گذاری طلا در بورس کالای ایران با عنوان «صندوق سرمایه گذاری قابل معامله زر افشان امید» در مهرماه امسال صورت گرفته است و شرکت تأمین سرمایه امید نیز مؤسس، مدیر و بازارگردان این صندوق قابل معامله در بورس کالا است، لطفاً در خصوص اقدامات انجام شده در این زمینه و پیشرفت مراحل کار توضیحاتی ارائه نماید.**

پذیرهنویسی صندوق سرمایه گذاری زر افشان امید ایرانیان از تاریخ ۱۵ لغایت ۱۹ مهرماه سال جاری صورت پذیرفت.

❖ **پس از پذیرهنویسی، مرحله تحویل و سرمایه گذاری در گواهی سپرده طلا، آغاز بسترسازی های سیستمی معاملات بوده که صندوق زر افشان امید در این مدت اقدام به خرید گواهی های سپرده و نیز همکاری با شرکت های نرم افزاری جهت بسترسازی سیستمی معاملات ثانویه کرده است. در این رابطه شیوه های نوینی از ارائه اطلاعات شامل بروزرسانی دو دقیقه ای ارزش خالص دارایی های صندوق پیش بینی شده است. در نهایت با تکمیل سرمایه گذاری ها و ایجاد بسترهای لازم، با اخذ مجوز سازمان بورس،**

ارزش صندوق های طلا از جمله صندوق سرمایه گذاری زر افشان امید ایرانیان نیز با توجه به استراتژی سرمایه گذاری، رشد خواهد کرد، اما همان طور که گفته شد این سودآوری لزوماً مطابق با رشد بازار نقدی طلا نیست

طلا جهش می‌کند

وقتی کسی انتظارش را دارد

حبیب علیزاده

تحلیلگران بازار فلزات گرانبها به طور مداوم درباره فرصت‌های خرید در این بازار سخن می‌گویند. این اصلاً عجیب نیست. در واقع

سرمایه‌گذاران بی‌صبرانه منتظر فرار سیدن موج بعدی افزایش قیمت طلا، نقره و سهام شرکت‌های معدنی این حوزه هستند. بیشتر تحلیل‌ها نشان دهنده افزایش قیمت طلا و دیگر فلزات گرانبهاست، اما موضوع اصلی، زمان است. سرمایه‌گذاران می‌پرسند، جهش بعدی طلا چه زمانی اتفاق می‌افتد؟ پاسخ به این پرسش آسان نیست، اما نشانه‌هایی برای آن وجود دارد.

«مایک بورنیک» تحلیلگر بازار فلزات گرانبها از موسسه تحقیقاتی وایس، اواخر سال ۲۰۱۷ در یادداشتی اعلام کرده بود: «سطح کنونی قیمت‌ها نشان می‌دهد که زمان جهش طلا هنوز فرا نرسیده است. احتمالاً ما در بازار طلا با یک اصلاح قیمت دیگر رو به رو خواهیم شد. این گفته شاید به مذاق خیلی‌ها خوش نیاید. به ویژه آنکه قیمت هر اونس طلا به محدوده ۱۳۰۰

دلار نزدیک شده است. با این قیمت‌ها، بسیاری خواهند گفت که بازار در مسیر صعود ملایم قرار دارد؛ اما شاخص‌های بازار که من پیگیری می‌کنم، کاملاً واضح هستند. این شاخص‌ها می‌گویند، منتظر پایین آمدن قیمت‌ها باشید، این همان فرصت طلایی خرید است. پس از آن، با جمع شدن فنر قیمت‌ها، باید به انتظار جهش دوباره طلا بود.»

«بورنیک» دلایل افت قیمت طلا تا سال ۲۰۱۸ را اینگونه تشریح کرده بود: «اولاً، سرمایه‌گذاران خرد به دلیل سود پایین بازارشان به تدریج از آن خارج می‌شوند؛ به عنوان مثال، از ماه سپتامبر تا نیمه اکتبر ۲۰۱۷ سرمایه‌گذاران بیش از ۵۴۶ میلیون دلار از صندوق‌های طلای اسپایدر (SPDR) خارج کردند. این بزرگ‌ترین میزان فروش از ماه جولای است.

ثانیاً، فروش سکه طلا در آمریکا کاهش یافته است. بر اساس آمارها، میزان فروش سکه در ۹ ماهه سال ۲۰۱۷ نسبت به مدت مشابه سال پیش از آن، بیش از ۶۵ درصد کاهش داشته است. ثالثاً، از نیمه سپتامبر تا نیمه اکتبر ۲۰۱۷، صندوق‌های تأمین‌ی از حجم قراردادهای آتی طلای خود کاسته‌اند.

دلایلی که برشمردم، در واقع اخبار مهمی هستند. در چنین شرایطی،

سرمایه‌گذاران بدبین از بازار خارج می‌شوند و خروج آنها، فنر قیمت را باز هم پایین می‌کشد و صحنه را برای جهش دوباره طلا، درست زمانی که کسی انتظارش را ندارد، فراهم می‌کند.

از زمان نگارش این یادداشت تاکنون، قیمت هر اونس طلا با بیش از ۷۰ دلار افزایش به محدوده ۱۳۵۰ دلار رسیده است. اما این جهشی نبود که انتظارش می‌رفت.

«مت‌بادیالی» کارشناس سرمایه‌گذاری از موسسه وایس و تحلیلگر بازار طلا در وبسایت «مانی‌اند مارکتس» به چند مورد اشاره می‌کند که نشان دهنده روند حرکت طلا در سال آینده است. او با اشاره به تأثیر عواملی همچون ذخایر جهانی طلا، ارزش دلار و بی‌ثباتی‌های جهانی می‌گوید: «بر اساس آمارهای موجود، از سال ۲۰۰۱ تاکنون قیمت طلا بیش از چهار برابر افزایش یافته است. مهم‌ترین دلایل این افزایش قیمت، محدودیت ذخایر طلا و تزریق میلیاردها دلار پول به بازارهای آمریکا و جهان برای مقابله با اثرات بحران اقتصادی سال ۲۰۰۸ بوده است. طلا را باید قهرمان فلزات نامید؛ چراکه از ماندگاری و تجدیدپذیری بسیار زیادی برخوردار است. ماندگاری این فلز به حدی است که تقریباً کل طلای استخراج شده از ابتدای تاریخ تاکنون هنوز در دسترس است. به گفته شورای جهانی طلا، بشر تاکنون حدود ۱۸۷ هزار و ۲۰۰ تن طلا تولید کرده است. در سال ۲۰۱۵ حدود سه هزار و ۱۰۰ تن طلا در جهان تولید شد که یک رکورد به شمار می‌رود.

این یعنی ما تنها کمی بیش از یک درصد به ذخایر جهانی طلا اضافه کردیم. این خبر

خبرها آمده بود، فدرال رزرو قصد دارد نرخ بهره را افزایش دهد که به رشد ارزش دلار منجر می‌شود. اما بعید است این اتفاق رخ دهد. نشانه‌ها حقایق دیگری را آشکار می‌کنند. در شرایط کنونی، آمریکا به دلار ارزان‌تر نیاز دارد؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۲۰۱۸ ارزش دلار در برابر ارزهای دیگر سیر نزولی داشته باشد یا ثابت بماند. ناامنی و بی‌ثباتی‌های منطقه‌ای نیز از عواملی است که به افزایش محبوبیت طلا برای سرمایه‌گذاران کمک می‌کند. بر این اساس، پیش‌بینی من این است که قیمت طلا تا پایان امسال در مسیر صعود ملایم قرار خواهد داشت، اما مطمئن هستم که جهش دیگری در راه است و سرمایه‌گذاران باید منتظر ظهور نشانه‌های آن باشند. این نشانه‌ای در نیمه دوم امسال ظاهر خواهند شد.»

شرکت بورس

THE EXCHANGE CO.

کالای ایران

IRAN MERCANTILE

بورس کالا از ابزار مالی جدید خود رونمایی کرد

کشف پرمیوم در تالار نقره‌ای

مقدمه

بورس کالای یک دهه فعالیت خود از ابتدای تأسیس تاکنون، همسو با تحولات اقتصادی و ایجاد نیازهای جدید فعالان اقتصادی و صنایع مختلف اقدام به معرفی ابزارها و راه‌اندازی بازارهای جدید کرده تا به بخشی از نیازهای تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان پاسخ دهد.

این در حالی است که معمولاً در عمده معاملات این مشکل وجود دارد که پایین‌دستی‌ها ادعا دارند باید اجناس موردنیاز را به صورت نقد خریداری کنند و تولیدکنندگان هم معتقدند در بازار نقد نمی‌توان پیش‌بینی کرد که تولیداتشان به فروش می‌رسند یا خیر.

❖ قرارداد کشف پرمیوم

علاوه بر این، بورس کالای ایران طی یک دهه فعالیت خود جهت پاسخ به نیازهای مختلف تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان اقدام به متنوع سازی قراردادهای در بازار فیزیکی کرده و علاوه بر توسعه بازار فیزیکی به سمت ارائه خدمات و ابزارهای نوین مالی نیز حرکت کرده است؛ در این زمینه از جمله قراردادهای بلندمدت در حوزه کالا می‌توان به قراردادهای کشف پرمیوم، فوروارد و تسویه چندمرحله‌ای اشاره کرد که از میان آنها قرارداد کشف پرمیوم به مرحله اجرایی رسیده و دو مورد دیگر به ترتیب در مرحله بررسی کمیته تدوین مقررات سازمان بورس و تصویب شورای عالی بورس هستند.

به طوری که پس از قراردادهای نقد، تسویه و سلف خریدار و فروشنده به کمک قراردادهای کشف پرمیوم برای زمانی در آینده، متعهد به خرید و فروش یک کالا باشند و قیمت این معامله را طی دو مرحله تعیین کنند.

معاملات کشف پرمیوم قراردادی است که در بازار فیزیکی معامله می‌شود و به موجب آن، طرفین متعهد می‌شوند که در زمان مشخصی در آینده (تحويل، حمل یا بارگیری) کالا را بر اساس قیمت

جاری به ویژه در رینگ پتروشیمی بورس کالا، هم مجموعه‌های فعال در حوزه پتروشیمی و هم صنایع پایین‌دست می‌توانند اصلی‌ترین نیاز خود را در بستری شفاف تأمین کرده و مشتریان وفادار خود را شناسایی کنند. این در حالی است که همواره نگرانی‌هایی در خصوص تأمین مواد برای مصرف‌کنندگان وجود دارد، ضمن اینکه تولیدکنندگان همواره در خصوص تناوب تولید و انباشت محصول در انبارهایشان برای محصولات فصلی با نگرانی‌هایی روبه‌رو هستند، اما عقد قراردادهای بلندمدت در بورس کالا این مشکلات را مرتفع کرده و نگرانی‌های آنها را برطرف می‌سازد. در این زمینه شاید بتوان گفت بیشترین مزیت قراردادهای بلندمدت، متوجه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی است؛ چراکه آنها به موقع و در فواصل مختلف می‌توانند مواد مورد نیاز خود را تهیه کنند؛ از سوی دیگر، تولیدکننده هم در بلندمدت طبق برنامه‌ریزی می‌داند که چه مقدار محصول باید تولید کند و در اختیار مصرف‌کننده قرار دهد؛ بنابراین، هم تولیدکننده و هم خریدار اطمینان دارند که در هر فصل، در زمینه تولید و خرید در بازار مشکلی نخواهند داشت و این اتفاق به طور مستقیم تولید کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

تلاطم‌های قیمت بازار هم در مواقعی به نفع خریدار و گاهی هم به نفع فروشنده است و همین تلاطم بازار و عدم پیش‌بینی قیمت‌ها مانع از فروش نقد، تسویه یا سلف می‌شود.

بازار ایران تحت تأثیر بازارهای جهانی است؛ از این رو، نیاز به انجام معاملاتی احساس می‌شود که بر پایه آن هم امکان انجام معاملات بلندمدت وجود داشته باشد و هم اینکه فعالان، نگران نوسانات قیمتی نباشند.

❖ قراردادهای بلندمدت

در این راستا، اقداماتی در راستای توسعه ابزارهای موجود در حوزه بازارهای کالایی انجام شده تا همزمان با توسعه بازارهای نقدی، بازارهای مالی نیز گسترش یابند. ابزارهای مختلفی که از جمله آن می‌توان به راه‌اندازی انواع قراردادهای بلندمدت در بورس کالای ایران برای کمک به کسب و کار تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان اشاره کرد تا با استفاده از آنها بتوان بازار محصولاتی که تولیدکننده و خریدار مشخصی دارد، به سوی آرامش هدایت کرد و به واسطه این اقدام، از توزیع رانت جلوگیری به عمل آورد. با آغاز معاملات قراردادهای بلندمدت در سال

توسط عرضه کننده تعیین می شود. این در حالی است که خریداران تمایل دارند کالا را در منطقه ای دیگر تحویل بگیرند. به همین دلیل، با کمک قراردادهای پرمیوم خریدار می تواند کالای مشابه را از انبار دیگری در یک منطقه یا کشور دیگری تحویل بگیرد.

❖ مزیت قرارداد کشف پرمیوم

مزیت اصلی این گونه قراردادها نسبت به سایر قراردادها در آن است که در قرارداد کشف پرمیوم خریدار از رسیدن کالا و تأمین به موقع اطمینان خاطر دارد. حال آنکه در قراردادی مثل سلف، خریدار باید از وضعیت مالی خوبی برخوردار باشد تا جنس مورد نظر را پیش خرید کند و در قرارداد فوروارد نیز به دلیل مشخص شدن قیمت نهایی در زمان انعقاد قرارداد، امکان تضمین قیمت وجود دارد. حال آنکه ممکن است برخی خریداران، سرمایه مورد نیاز را برای تأمین مواد اولیه مصرفی خود در اختیار نداشته باشند، اما برای حفظ تولید آتی خود نیازمند تضمین است که این ضمانت به کمک قرارداد کشف پرمیوم امکان پذیر است. ضمن اینکه فروشنده نیز این اطمینان را پیدا می کند که کالای تولیدی خود را در تاریخ سررسید می فروشد.

سنگ آهن ۶۰ درصد ایران مطابق نشریه متال بولتن طی هفته منتهی به تاریخ معامله نهایی به علاوه پرمیوم (پرمیوم کشف شده در تالار: ۳۰- دلار) ضربدر میانگین قیمت نرخ ارز آزاد اعلامی در آدرس اینترنتی مرکز اطلاعات فنی ایران (www.tici.info) طی هفته منتهی به تاریخ معامله نهایی باشد و فرض کنیم میانگین قیمت سنگ آهن ۶۰ درصد ایران نشریه متال بولتن طی هفته منتهی به تاریخ معامله نهایی برابر ۶۵ دلار و میانگین قیمت نرخ ارز آزاد اعلامی در آدرس اینترنتی مرکز اطلاعات فنی ایران (www.tici.info) طی هفته منتهی به تاریخ معامله نهایی برابر ۴۴ هزار ریال باشد، قیمت نهایی هر تن سنگ آهن برابر یک میلیون و ۵۴۰ هزار ریال خواهد بود. این قراردادها در حالی برای استفاده در بورس کالای ایران طراحی شده که در بیان سابقه و نمونه های مشابه از انعقاد این نوع قراردادها در بورس های کالایی در دنیا می توان به بورس فلزات لندن اشاره کرد؛ گرچه تفاوت هایی بین این قراردادها با قراردادهای پرمیوم در این بورس معتبر وجود دارد. در بورس فلزات لندن به دلیل گستردگی دامنه انبارهای پذیرش شده در کشورهای مختلف، خریدار محصولی را از یک عرضه کننده خریداری می کند، اما محل تحویل

نهایی (قیمت مبنا به علاوه مابه التفاوت توافق شده) معامله کنند. خریدار بخشی از ثمن معامله را در زمان توافق، به فروشنده پرداخت و تسویه مابقی وجه متعاقباً و بر اساس شرایطی انجام می شود که در زمان عقد قرارداد مشخص می شود.

مکانیسم این قرارداد به گونه ای است که در ابتدای انجام توافق، طرفین باید قسمتی از ارزش حدودی معامله را نزد اتاق پایاپای به عنوان وجه الضمان تودیع کنند. در این قرارداد، پرمیوم مبلغ یا درصدی است که جهت محاسبه قیمت نهایی به قیمت مبنا اضافه یا از قیمت مبنا کسر می شود و قیمت مبنا قیمتی است که در زمان تعیین شده اعلام می شود. بدین ترتیب، معامله نهایی زمانی بین طرفین منعقد می شود که در قرارداد کشف پرمیوم طرفین متعهد به انجام آن طبق ضوابط بورس شده اند. این معامله در زمان مشخص شده در قرارداد کشف پرمیوم براساس قیمت نهایی، توسط بورس میان طرفین قرارداد کشف پرمیوم به صورت قرارداد نقد، نسیه یا سلف منعقد می شود. قیمت نهایی در این قراردادها از فرمول توافق شده بین طرفین و پرمیوم کشف شده قابل محاسبه است؛ به عنوان مثال، اگر فرمول میانگین قیمت

بازارهای کالایی در فرازونشیب ۲۰۱۸

مقدمه

حبيب عليزاده

پیش‌بینی قیمت‌ها به طور عام و قیمت کالاها به طور خاص، به دلیل تأثیر عوامل متعدد همیشه یکی از دشوارترین کارها بوده است. در پایان هر سال، مؤسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی و نهادهای جهانی با تهیه گزارش‌های تحلیلی، پیش‌بینی خود از نوسان و تغییر قیمت کالاها طی دوره‌های یک، سه و پنج ساله را منتشر می‌کنند. این پیش‌بینی‌ها گاه مشابه و گاهی کاملاً متفاوت هستند که نشان‌دهنده باور پیش‌بینی‌کننده نسبت به تأثیر بیشتر و شدیدتر یک یا چند عامل خاص بر روند نوسان قیمت‌هاست. حال که در آغاز سال ۲۰۱۸ قرار داریم، پیش‌بینی نهادهای معتبری همچون «بانک جهانی»، «صندوق بین‌المللی پول»، «سازمان بین‌المللی انرژی» و «اوپک»، بانک‌های بزرگی مانند «گلدمن ساکس»، «سیتی گروپ»، «جی.پی. مورگان چیس»، «ای.بی.امرو» و مؤسسات تحقیقاتی مثل واحد اطلاعات اکونومیست به همراه پیش‌بینی‌ده‌ها کارشناس و تحلیلگر مستقل درباره قیمت کالاها تا پایان سال، منتشر شده است.

در این نوشتار، قصد داریم علاوه بر ارائه چند پیش‌بینی درباره قیمت کالاها، به عوامل مؤثر بر نوسان قیمت‌ها را نیز اشاره کنیم؛ اما نباید از یاد برد که در کنار عوامل اقتصادی، مجموعه‌ای از عوامل سیاسی و ژئوپلیتیک (مانند جنگ و بحران‌های منطقه‌ای) و نیز بلایای طبیعی (مثل سیل، زمین‌لرزه و...) می‌توانند مسیر حرکت قیمت‌ها را تغییر دهند و همه پیش‌بینی‌ها را باطل کنند.

انرژی

نفت خام، گاز طبیعی و زغال سنگ کالاهایی هستند که در مجموعه بازار انرژی جا می‌گیرند. بیشتر پیش‌بینی‌ها حکایت از آن دارند که روند صعودی قیمت انرژی همچون سال گذشته در سال ۲۰۱۸ نیز ادامه خواهد یافت، البته با آهنگی کندتر. تحلیلگران خوش‌بین، رشد قیمت انرژی در سال ۲۰۱۸ را بین ۳ تا ۷ درصد پیش‌بینی کرده‌اند که سهم نفت خام (بین ۴ تا ۷ درصد) بیشتر است؛ اما انتظار می‌رود که زغال سنگ پس از رشد بیش از ۲۵ درصدی سال گذشته، در سال ۲۰۱۸ شاهد افت قیمت باشد. کارشناسان مهم‌ترین دلیل این افت را اجرای سیاست‌های حفاظت از محیط‌زیست در چین (بزرگ‌ترین مصرف‌کننده زغال سنگ جهان) می‌دانند که موجب کاهش مصرف زغال سنگ در این کشور خواهد شد؛ البته برخی نیز معتقدند که با افت قیمت این کالا، ممکن است چینی‌ها سیاست‌های

زیست‌محیطی را فراموش کنند و به خرید و ذخیره‌سازی زغال سنگ ارزان‌تر بپردازند که تأثیر آن را سال بعد شاهد خواهیم بود. کارشناسان تنها مورد افزایش چشمگیر تقاضای زغال سنگ را برای هند پیش‌بینی کرده‌اند.

تحلیلگران مهم‌ترین دلایل افزایش قیمت انرژی، به ویژه نفت خام را مربوط به سطح تقاضا، حجم تولید، امنیت عرضه، میزان ذخایر جهانی و ادامه بحران‌ها در منطقه خاورمیانه می‌دانند. پیش‌بینی می‌شود که تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۱۸ رشدانگیزی نسبت به سال گذشته داشته باشد. حجم کنونی تولید و عرضه نفت نیز به رشد قیمت‌ها کمک می‌کند. لازم به ذکر است که تصمیم ۱۲ عضو اوپک برای کاهش سطح تولید سازمان در نیمه نخست سال گذشته موجب افزایش قیمت نفت خام شد. این توافق تا مارس ۲۰۱۸ تمدید شده است. همچنین پیوستن ۱۰ تولیدکننده غیراوپک (به رهبری روسیه و مکزیک) به این توافق نیز تأثیر مثبتی بر رشد قیمت‌ها داشت؛ البته انتظار می‌رود با افزایش قیمت نفت خام، میزان تولید نفت شیل آمریکا نیز افزایش پیدا کند که عاملی برای کند شدن آهنگ رشد

قیمت نفت خام تا پایان سال به شمار می‌رود. درباره نفت شیل توجه به یک نکته ضروری است؛ تکیه به تولید نفت شیل یکی از ابزارهای دولت آمریکا برای کاهش وابستگی به واردات نفت خام به شمار می‌رود. طی سال‌های اخیر، رشد تکنولوژی حفاری و استخراج موجب کاهش هزینه‌های تولید این نفت (از بالای ۷۰ دلار به کمتر از ۵۰ دلار) شده است؛ بنابراین افزایش قیمت نفت خام، تولید این نوع نفت را توجیه‌پذیرتر می‌کند.

انتظار می‌رود که طی سال ۲۰۱۸ میزان ذخایر جهانی نفت خام (به ویژه در آمریکا و دیگر کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی) با افت مواجه شود. برخی کارشناسان می‌گویند، اگر امسال نیز شاهد ادامه بحران‌ها در منطقه خاورمیانه باشیم، امنیت ذخایر جهانی نفت خام به خطر می‌افتد که به رشد بیش از پیش قیمت‌ها کمک می‌کند؛ البته با توجه به اینکه در حال حاضر تولید و عرضه نفت از منطقه خاورمیانه به سرعت ادامه دارد، این پیش‌بینی بدبینانه چندان درست به نظر نمی‌رسد.

موضوع دیگری که احتمال افزایش قیمت نفت خام را بیشتر می‌کند، کاهش حجم سرمایه‌گذاری کشورهای نفت‌خیز برای نگهداری و ارتقاء چاه‌های نفتی و حفظ سطح تولید است. طی دو سال گذشته این سرمایه‌گذاری‌ها به دلیل کاهش قیمت و درآمد تولیدکنندگان، شاهد افت بوده است.

در مقابل گروه کارشناسان خوش‌بین، تحلیلگران بدبین معتقدند که قیمت نفت خام در سال ۲۰۱۸ رشد چندانی نخواهد داشت و حتی ممکن است کاهش پیدا کند. مهم‌ترین دلایل این گروه، پایان توافق تولیدکنندگان نفت و افزایش ارزش دلار اعلام شده است. با این حال، نتیجه مجموع برآوردها نشان می‌دهد که احتمال رشد قیمت

بورس کالا

انرژی در سال ۲۰۱۸ بیشتر است.

طلا

طی سال گذشته این کالای پرطرفدار که یکی از مهم‌ترین سرمایه‌گذاری‌های امن به شمار می‌رود، همپای بسیاری از کالاها شاهد رشد قیمت بوده است. طلا سال ۲۰۱۷ را از سطح ۱۱۵۰ دلار آغاز کرد و امروز در محدوده بالای ۱۳۳۰ دلار حرکت می‌کند. نشانه‌های زیادی برای ادامه این مسیر وجود دارد. سال گذشته، قیمت طلا عمدتاً به دلیل پایین بودن ارزش دلار و بروز تنش میان آمریکا و کره شمالی رشد مداوم را تجربه کرد. در حقیقت، نامنی بهترین بستر را برای رشد قیمت طلا فراهم می‌کند. در نیمه سال گذشته، «لاری ادلسون» از موسسه «تحقیقات بازار وایس» در یادداشتی پیش‌بینی کرده بود که قیمت طلا تا پایان سال ۲۰۱۸ به شدت افزایش خواهد یافت که علت اصلی آن، ادامه تنش‌های سیاسی در آسیای شرقی ذکر شده بود. به گفته وی، برخی تنش‌ها به طور عمدی ایجاد می‌شوند تا فروش سلاح در جهان تسهیل شود. آمریکا، انگلستان، روسیه و چین از این تنش‌ها سود می‌برند. از آمریکای لاتین گرفته تا آفریقا و از خاورمیانه تا شرق آسیا، وجود تنش بین کشورها به سود تولیدکنندگان سلاح تمام می‌شود که بر بازار طلا هم اثرگذار است؛ هرچند هم اکنون از حجم حملات لفظی بین واشنگتن و پیونگ‌یانگ کاسته شده است، اما خطر هنوز پابرجاست. بر این اساس، کارشناسان این موسسه در حوزه فلزات گرانبها می‌گویند، ممکن است تا پایان امسال قیمت طلا به محدوده ۱۵۰۰ دلار در هر اونس افزایش پیدا کند. پیش‌بینی عجیب دیگر

این گروه، رسیدن طلا به سطح دو هزار دلار تا سال ۲۰۲۰ است.

افزایش تقاضای جواهرسازان هندی نیز از جمله عوامل مؤثر بر رشد قیمت طلا اعلام شده است؛

البته پیش‌بینی می‌شود که

تقاضای جواهرسازان چینی همچون سال گذشته سیر نزولی داشته باشد. همچنین، احتمال کاهش تولیدات معدنی طلا به دلیل افت سرمایه‌گذاری و افزایش هزینه‌های تولید از دیگر عوامل رشد قیمت این فلز به شمار می‌رود. برای نقره و پلاتین نیز پیش‌بینی مشابهی ارائه شده است. در مجموع می‌توان انتظار داشت که قیمت طلا و نقره در سال ۲۰۱۸ عمدتاً سیر صعودی داشته باشد، مگر آنکه وعده دولت آمریکا برای افزایش نرخ‌های بهره عملی شود.

محصولات کشاورزی

با اینکه میزان عرضه و نسبت ذخایر به مصرف در حد مناسبی قرار دارد، اما انتظار می‌رود که قیمت بیشتر کالاهای کشاورزی (غلات و روغن‌ها) در سال ۲۰۱۸ با افزایش مواجه شود. واقعیت این است که آب‌وهوای مناسب، وجود مواد غذایی کافی در بازارهای جهانی و قیمت‌های نسبتاً پایین به معنای دسترسی به غذای کافی در سراسر جهان نیست. خشکسالی گسترده آفریقا که به گفته برخی کارشناسان، شدیدترین خشکسالی ۶ دهه اخیر است، موجب کاهش تولید محصولات کشاورزی در این قاره شده است. از سویی، درگیری‌ها در یمن، سودان جنوبی و نیجریه به آواره شدن میلیون‌ها نفر منجر شده است. نیاز مردم این مناطق به کمک‌های غذایی فوری بر رشد قیمت انواع محصولات کشاورزی به ویژه گندم، سویا و ذرت تأثیر خواهد گذاشت.

درباره قیمت محصولات کشاورزی در سال ۲۰۱۸ دو دیدگاه متفاوت وجود دارد؛ برخی مثل بانک «گلدمن ساکس» می‌گویند، به دلیل وجود ذخایر کافی و

پیش‌بینی برداشت محصول مناسب، انتظار می‌رود که قیمت‌ها در سطوح کنونی باقی بمانند. این وضعیت نشان دهنده ادامه روند سال گذشته است. دیدگاه مقابل این پیش‌بینی مثل بانک جهانی معتقد است که به دلیل ادامه خشکسالی در مناطقی از جهان و کاهش میزان تولید، رشد تقاضای صنعت غذایی چین، تقاضا برای محصولاتی مثل گندم، ذرت، سویا و پنبه با افزایش روبه رو خواهد شد. همچنین، پیش‌بینی سودآوری این بازار در سال ۲۰۱۸ موجب افزایش میزان سرمایه‌گذاری‌ها در بازار معاملات آتی کالاهای کشاورزی خواهد شد که به رشد قیمت‌ها کمک می‌کند. تحلیلگران خوش‌بین معتقدند که قیمت کالاهای کشاورزی در سال ۲۰۱۸ به طور میانگین بین یک تا دو درصد نسبت به سال گذشته افزایش خواهد یافت.

داستان نرخ بهره

همیشه یک چشم سرمایه‌گذاران بازارها به فدرال رزرو است تا از سیاست‌های جدید این بانک درباره نرخ‌های بهره آگاه شوند. این سیاست‌ها تأثیر مستقیمی بر ارزش دلار دارند و روند اقتصاد آمریکا را نشان می‌دهند. تازه‌ترین خبرها حکایت از آن دارند که فدرال رزرو امسال سه بار نرخ بهره را افزایش خواهد داد که واکنشی است به رشد سریع اقتصاد آمریکا؛ اما در حال حاضر، معامله‌گران معروف به «پول هوشمند» معتقدند که این اتفاق رخ نخواهد داد و حتی ممکن است نرخ‌های بهره با کاهش هم مواجه شوند. این معامله‌گران با فعالیت در بازارهای آتی از تغییرات نرخ بهره سود کسب می‌کنند؛ به طور مثال، اگر پیش‌بینی کنند که نرخ بهره کاهش می‌یابد، اقدام به خرید قراردادهای آتی اوراق قرضه می‌کنند. عمده پیش‌بینی‌های این گروه تاکنون درست از آب درآمده است. گزارش‌ها نشان می‌دهند که معامله‌گران فعال در بانک‌های بزرگ سرمایه‌گذاری مشغول خرید اوراق قرضه دولتی هستند. این نوع فعالیت همچنین نشان می‌دهد که ارزش دلار رشد چندانی نخواهد داشت؛ بنابراین قیمت کالاهای ناحیه دلار (دست‌کم تا آغاز نیمه دوم سال ۲۰۱۸) تهدید نخواهد شد.

چالش‌ها و فرصت‌های بورس کالا در سال ۹۶

کشایشی‌ها پس از دشواری‌ها

مثال، هم اکنون مکانیسم قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی در بورس کالای ایران راه‌اندازی شده و بخش مهمی از توانمندی‌های بورس کالا و حجم معاملات را به خود اختصاص می‌دهد. در کنار این موارد ورود پسته به بورس کالا و ساز و کارهای معاملاتی و طرح‌ریزی صندوق‌های کالایی و توسعه داد و ستد داخلی و صادراتی آن و همچنین شرایط معاملاتی زعفران و ایجاد صندوق‌های کالایی مبتنی بر این دارایی پایه و همچنین مباحث مربوط به داد و ستد و شفافیت بازار مرغ، تخم‌مرغ، نهاده‌های دامی و جوجه یک‌روزه همگی بخش‌های محدودی از عملکرد بورس کالا تنها در حوزه کشاورزی محسوب می‌شود؛ آن‌هم در شرایطی که بازار منتظر عرضه‌های گسترده سنگ آهن بوده و زمینه‌ها برای ورود سیمان به بورس کالا نیز فراهم شده است. در کنار تمامی این موارد افزایش نسبی حجم معاملات فلزات مخصوصاً فولاد و البته پیگیری‌ها برای تقویت عرضه محصولات پتروشیمی با محوریت پلیمرها و تلاش برای ورود محموله‌های وارداتی همگی بخش‌هایی از گستردگی فعالیت بورس کالا را ترسیم می‌کند. علاوه بر این موارد باز هم باید به معاملات آتی، اوراق سلف استاندارد موازی، فرآیندهای

اقتصادی، حمایت‌های دولتی از این بازار مالی و تقویت مسئولیت‌های معوقه همگی مواردی است که در این خصوص برجسته‌تر از قبل مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

بررسی چالش‌های بورس کالای ایران در سال ۹۶ و همچنین تدوین دورنمایی مورد قبول از آینده فعالیت‌های آن در ابتدا نیاز به بررسی واقعیت‌ها، زیرساخت‌های قانونی و فنی بورس کالا دارد؛ بنابراین در نهایت فراز و فرود فعالیت‌های این بازار مالی از مسیر اساسنامه شرکت بورس کالا گذر خواهد کرد. با توجه به موضوع شرکت و شرایط فعالیت در اساسنامه و همچنین قوانین و مقررات می‌توان نگاه دقیق‌تری نسبت به واقعیت‌های این بازار مالی داشت. گستردگی فعالیت‌ها، ابداع و عملیاتی شدن ابزارهای جدید مالی، نظر مثبت تصمیم‌سازان اقتصادی در کشور بر ساز و کار امن و قابل اعتماد بورس کالا و همچنین قوانین بالادستی و دستورالعمل‌های اجرایی آنها جمیعاً گسترده‌ای پراکنده از فعالیت‌ها، وظایف و انتظارات بسیاری را از بورس کالای ایران به همراه داشته است که ساختار فعالیت‌ها و حتی مکانیسم عملیاتی آن را در پارهای از اوقات به شدت پراکنده ساخته است؛ به عنوان

گسترده‌گی فعالیت‌ها، عملکرد و تنوع کالاها و ابزارهای مالی موجب شده تا چالش‌های بورس کالای ایران در سال ۹۶ به گونه‌ای پیچیده و پراکنده خودنمایی کند. ذات گستردگی بورس کالا نیز خود موجب شده تا حوزه‌های تأثیرگذار بسیاری بر روند معاملات و فراز و فرودهای اجرایی آن ایفای نقش کنند. این در حالی است که تک تک چالش‌های پیش روی بورس کالا خود به معنی فرصت‌هایی مهم محسوب می‌شود که به صورت کلی چند چالش مشخص همچون نوسان قیمت‌های جهانی، تغییرات قیمت دلار در بازار داخلی، افزایش مسئولیت‌های اجرایی بورس کالا همگام با رشد حجم و ارزش معاملات و همچنین نوسان قیمت سهام را می‌توان از چالش‌های اصلی این بازار مالی در سال ۹۶ به شمار آورد. ورود بورس کالا به بازارهای کشورهای دیگر و آغاز به کار معاملات با عراق و هند به صورت مستقیم و از بستر بورس کالا نیز یکی دیگر از رخدادهای بسیار مهمی بود که در سال ۹۶ آغاز شد و به معنای افزایش حجم فعالیت‌ها و ورود به حوزه‌های جدیدی است که می‌تواند خود به عنوان چالش‌هایی جذاب مطرح شود. تقویت حجم و ارزش معاملات، برتری جایگاه بورس کالا در افکار عمومی و تصمیم‌سازان

بر بورس کالا قابل رهگیری است. این وضعیت خود می تواند به عنوان یکی از چالش های بورس کالا در سال های اخیر مطرح شود؛ زیرا در هر حال این بازار مالی در حال رقابت با سایر بازارهای رسمی کالایی در جهان بوده و هست.

❖ نوسان قیمت های جهانی

قطعا بیشترین بازاری که از نوسان قیمت ها در بازارهای جهانی تأثیر می پذیرد بورس کالای ایران است، آن هم در این چارچوب کلی که تغییرات قیمت های جهانی پیش از سایر شرکت ها و مؤسسات در بورس کالای ایران خودنمایی می کند؛ به صورت دقیق تر، بورس کالا اولین نقطه ای است که تکان های حاصل از تغییرات نرخ در بازارهای بین المللی را لمس کرده و این بدان معنی است که می توان از ساز و کار شفاف بورس به عنوان معرفی برای حجم تأثیرپذیری بازار داخلی از نوسان قیمت های جهانی بهره جست.

ذات قیمت گذاری در بورس کالای ایران می تواند گامی برای کشف نرخ ارزیابی شود؛ یعنی پس از تعیین قیمت های پایه برای کالاهای مختلف، تازه وارد فاز تقابل عرضه و تقاضا می شویم. این در حالی است که در فرآیند کشف نرخ، عرضه کننده در صورت عدم وجود تقاضای کافی می تواند قیمت های پیشنهادی خود را کاهش دهد، ولی چنین رویکردی به ندرت صورت می پذیرد. پس از ثبت عرضه و تعیین قیمت پایه از این پس وارد فرآیند رقابت می شویم و در نهایت قیمت ها در مکانیسم عرضه و تقاضای شفاف کشف خواهد شد. همین شیوه کشف نرخ نشان می دهد که قیمت های پایه برای اغلب گریدها و گونه ها در بازارهای کالایی یک اصل مهم و غیرقابل خدشه به شمار می رود. هم اکنون در بازار محصولات پتروشیمی، فلزی، قیر و وکیوم باتوم و حتی برخی از عرضه ها در بازار فرعی نیز ذات قیمت های پایه بر مبنای نرخ های بین المللی تعیین شده و با احتساب ارز آزاد محاسبه می شود؛ به صورت دقیق تر، در بازار

محصولات پلیمری و شیمیایی قیمت های پایه هر هفته با محاسبه متوسط قیمت های منطقه ای و بین المللی با احتساب دلار آزاد توسط شرکت ملی صنایع پتروشیمی تعیین شده و مخابره می شود و یک هفته زمان برای اعتبار این قیمت ها است. در خصوص بازار فولاد و محصولات ورق فولادی و شمش، قیمت ها بر پایه دلار آزاد و محاسبه قیمت های جهانی صورت پذیرفته و این گونه قیمت های پایه در بورس کالا ثبت می شود. وکیوم باتوم و سایر فرآورده های نفتی و پالایشی نیز با مکانیسم مشابهی تعیین نرخ می شوند.

از سوی دیگر، در دوره هایی که پتانسیل رشد قیمت ها وجود دارد جذابیت خرید نیز متعاقب افزایش نرخ، تقویت شده و در نهایت حتی در فرآیند کشف نرخ، شاهد

پذیرفته شده و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده طبق قانون و مقررات.

(۱۰) نظارت بر عرضه کنندگان کالاهای پذیرفته شده در بورس کالا و ناشران اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده، مطابق قانون و مقررات.

(۱۱) پذیرش انبارها، نظارت بر فعالیت آنها و انجام عملیات مربوط به انبارها که در جهت تسهیل داد و ستد معاملات در بورس کالا انجام می شود.

(۱۲) اجرای سایر وظایفی که مطابق قانون و مقررات به عهده شرکت گذاشته شده یا می شود.

تبصره: انجام موضوع مندرج در بند ۱۱ این ماده پس از آمادگی شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه در چارچوب مقررات به آن شرکت منتقل خواهد شد.

همین موارد فوق نشان می دهد که داد و ستد کالا تنها یکی از وظایف شرکت بورس کالای ایران بوده و بسیاری از مسئولیت های دیگر هم بر عهده این بازار مالی قرار دارد. این در حالی است که ذات معامله کالاهای مختلف نیز خود به زیر ساخت ها و ملزومات بسیاری نیاز داشته که یکی از آنها سپری کردن مراحل پذیرش، انجام امور اداری، تأییدات و توانمندی های مالی و بسیاری از موارد دیگری است که همگی برای ثبت معامله لازم الاجرا هستند، ولی در بورس کالای ایران این موارد به سهولت سپری می شود. پس از معرفی ساختارهای اولیه در بورس کالا، هم اکنون فرصت آن فرا می رسد تا چالش های برجسته این بورس در سال ۹۶ را مورد ارزیابی قرار دهیم؛ اگرچه ذات فرصت ها نیز در همین بستر کلی قرار می گیرد.

❖ تأثیرات اقتصاد کلان، تورم و رشد اقتصادی

در اغلب کشورهای جهان حجم تولید ناخالص داخلی و نوسان آنکه اغلب در قربانی تنگتنگ با رشد اقتصادی نوسان می کند، به عنوان یکی از ملاک های اصلی وضعیت تولید و شرایط اقتصادی کل در آن کشور به شمار می آورند. در ایران نیز همین گونه است؛ اگرچه نوسان تولید ناخالص داخلی و یا رشد اقتصادی در سال های اخیر تغییرات بزرگی را متحمل شده ولی باز هم شرایط مطلوبی را گواهی می دهد. در خصوص وضعیت معاملات در بورس کالا نیز می توان این متغیر مهم (نوسان تولید ناخالص داخلی) را به عنوان ملاک اصلی در نوسان حجم معاملات محسوب کرد. در کنار این، سیگنال تورم هم عامل دیگری است که بر نوسان قیمت ها مؤثر بوده و در نهایت این دو داده در حجم، قیمت و ارزش معاملات کل تأثیرگذار خواهند بود.

با توجه به رونق فرآیندهای تأمین مالی در بورس کالا مخصوصاً در چارچوب اوراق سلف استاندارد موزی، نرخ سود در این اوراق نیز متناظر با نوسان نرخ بهره رسمی در کشور نوسان خواهد بود؛ بنابراین نرخ سود نیز به عنوان سومین داده تأثیرگذار از اقتصاد کلان

تأمین مالی و همچنین طراحی اوراق بهادار مبتنی بر کالا اشاره کرد که تجمیع تمامی این ها در نهایت بخش های کوچکی از رخداد های مشهود بورس کالا را به نمایش می گذارد.

❖ بررسی دقیق تر وظایف و جایگاه بورس کالای ایران

برای بررسی دقیق تر واقعیت های بورس کالا، ابتدا باید ساختار این بازار مالی را با دقت مورد ارزیابی قرار داد تا در یک مسیر مشخص واقعیت های این بازار مورد بحث و بررسی قرار بگیرد. توجه به اساسنامه شرکت و همچنین موضوع شرکت را می توان مهم ترین داده پایه در این خصوص به شمار آورد. در ماده ۳ اساسنامه بورس کالای ایران در خصوص موضوع شرکت در ۱۲ بند مجزا آمده است:

تشکیل، سازمان دهی و اداره بورس کالا به صورت متشکل، سازمان یافته و خود انتظام به منظور انجام معاملات کالاهای پذیرفته شده و اوراق بهادار مبتنی بر کالا پذیرفته شده، توسط اشخاص ایرانی و غیر ایرانی مطابق قانون و مقررات.

(۲) پذیرش کالاها و اوراق بهادار مبتنی بر آن از قبیل کالاهای صنعتی، معدنی و کشاورزی و اوراق بهادار مبتنی بر هر کدام مطابق قانون و مقررات.

(۳) تعیین شرایط عضویت برای گروه های مختلف از اعضا، پذیرش متقاضیان عضویت، وضع و اجرای ضوابط حرفه ای و انضباطی برای اعضا، تعیین وظایف و مسئولیت های اعضا و نظارت بر فعالیت آنها و تنظیم روابط بین آنها مطابق قانون و مقررات.

(۴) فراهم آوردن شرایط لازم برای دسترسی متصفانه اعضا به منظور انجام معاملات کالاها و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده مطابق قانون و مقررات.

(۵) همکاری و هماهنگی با نهادهای مالی، شرکت ها، ترجمان ها و سازمان هایی که بخشی از وظایف مربوط به داد و ستد کالاهای پذیرفته شده و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شد. یسانتشار و پردازش اطلاعات مرتبط با بورس کالا را به عهده دارند، از جمله شرکت های سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه.

(۶) انجام تحقیقات، آموزش و فرهنگ سازی مرتبط با فعالیت بورس کالا برای تسهیل، بهبود و گسترش داد و ستد در بورس کالا و انتشار نشریه در حوزه تخصصی و مرتبط با موضوع فعالیت شرکت پس از اخذ مجوزهای لازم.

(۷) همکاری با بورس های دیگر در ایران و خارج از ایران به منظور تبادل اطلاعات و تجربیات، یکسان سازی مقررات و استانداردها.

(۸) نظارت بر حسن انجام معاملات کالاهای پذیرفته شده و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده در بورس کالا.

(۹) تهیه، جمع آوری، پردازش، انتشار و یا اعلام اطلاعات مربوط به سفارش ها و معاملات کالاهای

ذات قیمت گذاری
در بورس کالای
ایران می تواند
گامی برای کشف
نرخ ارزیابی شود؛
یعنی پس از
تعیین قیمت های
پایه برای کالاهای
مختلف، تازه وارد
فاز تقابل عرضه و
تقاضا می شویم

افزایش قیمت‌های جهانی دقیقاً به معنی افزایش قیمت‌های پایه در بورس کالا است و همین سیگنال در نهایت به تکانه مثبت و بزرگی در بازار داخلی منجر می‌شود

بوده‌ایم که قیمت‌هایی بالاتر از نرخ‌های جهانی هم کشف و معامله شده است. این وضعیت نشان می‌دهد که اگرچه ملاک اصلی قیمت‌گذاری در فاز اول نرخ‌های جهانی در هفته قبل از عرضه‌ها بوده ولی بازار داخلی نیز در چارچوب‌ها و جذابیت‌های ذاتی خود ساز و کارهای متنوع و مختلفی را تجربه می‌کند. ذات کسب اطلاعات از وضعیت بازار در فاصله چند دقیقه از عرضه را می‌توان یکی از دستاوردهای مهم و برجسته در معاملات بورس کالا به شمار آورد که در صورت عدم وجود این مکانیسم قیمتی بخش مهمی از اطلاعات مورد نیاز نیز حذف خواهد شد.

با توجه به جایگاه قیمت‌های پایه در تعیین نرخ در بورس کالای ایران و تأثیرپذیری آن از نرخ‌های جهانی، نوسان نرخ را می‌توان یکی از چالش‌های بورس کالا در سال گذشته به شمار آورد، آن‌هم در وضعیتی که تمامی قیمت‌ها در ماه‌های گذشته نوسانات بسیاری را تجربه کرده است؛ به عنوان مثال، اواخر دی ماه شاهد بودیم که بهای هر بشکه نفت خام برنت به بالاترین حد از نوامبر سال ۲۰۱۴ تاکنون افزایش یافت که خود یک

سیگنال مهم از رشد دسته جمعی بهای بسیاری از کالاها محسوب می‌شود. از سوی دیگر، در همین بازه زمانی شاهد کاهش ارزش دلار آمریکا در بازارهای جهانی بودیم که در برخی از رسانه‌ها از آن به عنوان یک جنگ ارزی جدید یاد شد. در اواسط ژانویه سال ۲۰۱۸ میلادی بهای هر دلار آمریکا در مقایسه با سبدهی از ارزهای معتبر جهانی به رقمی نزدیک به ۹۰ واحد کاهش نرخ پیدا کرد که همین داده مهم موجب افزایش شتاب رشد قیمت‌ها در اغلب بازارهای کالایی شد؛ در این بازه زمانی، ارزش دلار آمریکا به کمترین حد از انتهای سال ۲۰۱۴ رسیده بود. این وضعیت همچنین موجب شد تا قیمت طلا در بازارهای جهانی به نزدیکی ۱۳۵۰ دلار در هر اونس افزایش یابد که بیشترین قیمت طلا از سپتامبر سال ۲۰۱۷ بود. تمامی این شرایط را می‌توان داده‌های قیمتی در بازارهای جهانی به شمار آورد، ولی ذات قیمت‌ها در بازارهای کالایی با شرایط دیگری در حال نوسان بود. به صورت دقیق‌تر می‌توان گفت که قیمت‌های طلا، ارزش دلار و بهای نفت خام داده‌های تأثیرگذار مهمی در بازارهای جهانی هستند، ولی ذات نوسان نرخ هر کالا بنا به فراخور شرایط همان بازار تعیین شده و عرضه و تقاضاست که بهای هر کالایی را در نهایت تعیین می‌کند.

در کنار تمامی این موارد باید گفت که گستردگی قیمت‌ها و تنوع کالاها در بازارهای جهانی نه به تحلیل‌گران داخلی و نه تحلیل‌گران بین‌المللی این اجازه را نمی‌دهد تا بتوانند تمامی بازارها را مورد رصد قرار دهند؛ بنابراین به کمک شاخص‌های کالایی که مؤسسات معتبر بین‌المللی آنها را تعیین و تدوین

می‌کنند، وضعیت کلی در بازارهای مختلف را مورد بررسی قرار می‌دهند. شاخص‌های کالایی CRB و GSCI و یا حتی شاخص کالایی LMEX این موارد را با دقت مطلوبی مورد توجه قرار می‌دهند؛ اگرچه شاخص LMEX به عنوان شاخص قیمتی بورس فلزات لندن را می‌توان معرفی برای بازار فلزات پایه به شمار آورد.

هر دو شاخص کالایی GSCI و CRB در اواسط ژانویه سال ۲۰۱۸ میلادی در بالاترین سطوح از سال ۲۰۱۵ قرار داشتند که همین نکته نشان دهنده آن است که قیمت‌های بسیار بالایی در اغلب بازارهای کالایی به ثبت رسیده بود. رشد بهای جهانی نفت خام، کاهش جدی قیمت‌ها در ماه‌ها و سال‌های قبل از آن، بهبود کلی اقتصاد جهانی در کنار کاهش ارزش دلار، قیمت سهام در بازارهای جهانی و سیاست‌های حمایت‌گرایانه ترامپ و تأثیر مثبت آن بر بازارهای کالایی در کنار روند روبه‌رشد و البته آرام اقتصاد چین را می‌توان از دلایل اصلی رشد قیمت‌ها در بازارهای جهانی به شمار آورد. این در حالی بود که بهای فلزات پایه بیش از سایر بازارهای کالایی رشد قیمت را تجربه کرد تا جایی که شاخص کالایی بورس فلزات لندن توانست در بالاترین سطوح قیمتی از سال ۲۰۱۳ قرار بگیرد. این موارد اگرچه در نگاه اول یک نکته مثبت برای افزایش جذابیت معاملاتی محسوب می‌شود، ولی در ذات خود چالشی پنهان را برای بورس کالای ایران به همراه داشته است. عقب‌نشینی تقاضا کوچک‌ترین تأثیر آن بر معاملات بود.

افزایش قیمت‌های جهانی دقیقاً به معنی افزایش قیمت‌های پایه در بورس کالا است و همین سیگنال در نهایت به تکانه مثبت و بزرگی در بازار داخلی منجر می‌شود. با توجه به افزایش قیمت‌ها جهانی، بازارهای داخلی نیز تحت‌الشعاع رشد قیمت‌ها قرار گرفتند؛ اگرچه این تأثیرگذاری بیشتر در بازارهای فلزی، پتروشیمیایی و فراورده‌های پالایشی خودنمایی کرد و کمترین تأثیر را در بازار محصولات کشاورزی شاهد بودیم؛ البته رشد قیمت‌ها در بازار داخلی پس از افزایش قیمت‌های جهانی متأثر از نوسان بهای دلار در بازار آزاد هم بوده است.

❖ افزایش قیمت دلار در بازار آزاد

کاهش ارزش ریال و افزایش قیمت ارزهای معتبر بین‌المللی در بازار داخلی یکی دیگر از چالش‌های بورس کالای ایران در سال گذشته بود که با توجه به افزایش قیمت‌های جهانی، اهرم دوگانه‌ای را برای رشد قیمت‌ها در بازار داخلی ایجاد کرد. در هر حال دو سیگنال رشد قیمت دلار و افزایش قیمت‌های جهانی را باید دوگانه رشد نرخ در بورس کالا

برشمرده؛ اگرچه این رویکرد قیمتی بیشتر بر نرخ‌های پایه در بورس کالا تأثیر می‌گذارد. این در حالی است که رشد قیمت دلار خود محرک مهمی از لحاظ روانی هم محسوب می‌شود؛ زیرا فعالان بازار با خوش‌بینی به رشد بیشتر قیمت ارز در بازار داخلی و یا بیم‌رشد بیشتر قیمت‌ها و حتی با رویکردهای سفته‌بازی حجم خرید خود را افزایش می‌دهند که در نتیجه با برتری تقاضا بر عرضه‌ها، تکانه رشد قیمتی جدیدی در این بازار ناخودآگاه به ثبت می‌رسد. از سوی دیگر، قیمت‌های پایه اغلب بر اساس قیمت ارز آزاد مورد محاسبه قرار می‌گیرد؛ بنابراین رشد قیمت‌های کنونی این سیگنال را به اهالی بازار ارائه می‌کند که قیمت‌های پایه باز هم افزایش خواهد یافت و این رویکرد کلی به التهاب در بازار منتهی می‌شود. نگاهی به نوسان قیمت دلار در بازار آزاد نشان می‌دهد که قیمت‌ها در اواخر سال ۹۶ به نزدیکی ۴۷۰۰ تومان رسید که یکی از رکوردهای تاریخی قیمت دلار در بازار داخلی محسوب می‌شود. این شرایط خود تکانه مهمی برای قیمت‌ها بود، ولی باید این نکته را نیز مدنظر قرار داد که در برابر رشد قیمت‌ها، بسیاری از خریداران مجبور به عقب‌نشینی خواهند شد؛ یعنی یا حجم خرید خود را کاهش داده و خرید مواد اولیه را به مقدار ضرورت و نه به مقدار نیاز انجام می‌دهند و یا خرید خود را به طور اجباری به تعویق می‌اندازند. این شرایط کلی یعنی رشد قیمت‌ها و عقب‌نشینی پیدا و پنهان خریداران را می‌توان در اواخر دی ماه و رشد قیمت‌های پایه در بازار پتروشیمی‌ها مشاهده کرد که خود یکی از چالش‌های بورس کالا محسوب می‌شود؛ اگرچه این بازار رسمی از این تهدید به عنوان یک فرصت مهم استفاده کرد.

افزایش قیمت دلار در بازار آزاد اگرچه به رشد قیمت‌های پایه در بورس کالا منتهی شده و این انتظار را ایجاد می‌کند که با رشد نرخ

جدایت

سایر مصنوعات همچون ورق‌های فولادی و یا مقاطع ساختمانی فولادی، قیمت‌ها دقیقاً با نرخ‌های بین‌المللی همخوانی دارد؛ البته برخی از عرضه‌ها نیز با احتساب سایر کالاها مورد معامله قرار می‌گیرد؛ یعنی به صورت کلی بهای شمش را می‌توان در صدی از قیمت محصولات نهایی فولادهای ساختمانی مورد محاسبه قرار داد.

با توجه به این گستردگی فرمول‌های قیمتی و حتی تعیین قیمت‌های تضمینی برای خرید محصولات کشاورزی استراتژیک توسط دولت، ذات تعیین قیمت‌های پایه اغلب به عنوان یکی از چالش‌های قیمتی مدنظر قرار می‌گیرد. این در حالی است که فرمول قیمتی توسط سایر نهادهای وارگان‌ها تعیین شده و بورس کالا تنها مجری تصمیمات سایرین مخصوصاً شورای رقابت است. از سوی دیگر، بهای بسیاری از محصولات همچون محصولات کشاورزی در سال ۹۶ در زمان مقرر تعیین نشده و عدم تعیین نرخ قیمت تضمینی خود به یکی از ابهامات در بازار محصولات کشاورزی برجسته بدل شده است. نکته دیگر را می‌توان ذات تغییر فرمول دانست؛ به طور مثال، قیمت پیشنهادی و کیوم باتوم در گذشته با احتساب ارزش مبادله‌ای مورد محاسبه قرار گرفته است، ولی هم‌اکنون این روند قیمتی بر پایه دلار با نرخ آزاد تعیین می‌شود. فرمول قیمت‌های پایه فولاد هم با تغییر رو به رو شده است؛ در مورد ورق فولادی در گذشته تعرفه واردات نیز در نرخ‌های محاسباتی برای قیمت‌های پایه لحاظ می‌شد، ولی هم‌اکنون این هزینه نیز در فرمول قیمتی دیده نمی‌شود. موارد فوق یعنی تغییرات مکرر قیمت‌های پایه خود یکی از چالش‌های بورس کالای ایران در سال ۹۶ محسوب می‌شود، آن‌هم در وضعیتی که بورس تنها مجری قوانین اعلام شده بوده است؛ اما ذات اجرای آن در بورس کالا موجب می‌شود تا پیکان تند بسیاری از انتقادات دقیقاً به این بازار باز گردد. در هر حال تغییر فرمول قیمتی به معنی تغییر فاز بازار هر چند محدود و موقتی است، ولی در هر حال تغییراتی جدید در هر بازار مشخصی محسوب می‌شود.

❖ تضاد منافع عرضه‌کننده و خریدار در بستر بورس کالا

بازارها و مخصوصاً بورس کالای ایران به عنوان بزرگ‌ترین بازار رسمی کالایی در ایران محلی برای تقابل عرضه و تقاضا و کشف قیمت‌هایی عادلانه است. همین ویژگی مهم یعنی تقابل واقعی و شفاف خریدار و فروشنده بستری مهم برای تضاد منافع بخش‌های مختلف عرضه و تقاضا تلقی می‌شود و هر بخشی اقتصادی تلاش دارد تا منافع بیشتری را برای بنگاه اقتصاد متبوع خود به همراه داشته باشد. این تضاد منافع واقعییتی غیر قابل انکار در معاملات است؛ اگرچه ذات کشف نرخ در تقابل آزادانه عرضه

توسعه داده و همچنین در اوج قیمتی اقتصاد کشور می‌تواند فضای تنفسی و درآمدزایی بیشتری را نصیب بورس کالای ایران کند. این تصمیم را شاید بتوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای پیش‌روی بورس کالای ایران برای تحقق اقتصاد مقاومتی با رویکرد درون‌زایی و برون‌گرایی به شمار آورد. نکته دیگری را که در استفاده از چالش‌ها به فرصت‌ها بسیار مهم تلقی می‌شود، باید به رویکرد صادراتی از بستر تالارهای صادراتی موجود مربوط دانست؛ یعنی در دوره‌هایی که از رشد قیمت‌های جهانی و افزایش نرخ ارز برخوردار هستیم می‌توان از بستر تالارهای صادراتی موجود به حمایت از صادرات با فرض شفافیت قیمتی دست یافت.

❖ نوسان قیمت سهام

نزدیک شدن شاخص بازار سهام به رقمی نزدیک به ۱۰۰ هزار واحد رخدادی بود که تقریباً تمامی بازار سرمایه را تحت‌الشعاع قرار داد. این وضعیت همچنین بسیاری از سهام‌های برجسته را بیش از سایرین مورد توجه قرار داده که گروه واسطه‌گری مالی و شرکت‌های بورسی نیز یکی از این شرکت‌های مهم محسوب شدند. در اواخر دی‌ماه شاهد بودیم که جذابیت شرکت‌هایی همچون بورس کالا چندین برابر شد تا جایی که شاهد رشد روز شمار قیمت‌ها بودیم، آن‌هم در وضعیتی که درآمدزایی بورس کالای ایران افزایش چشمگیری را تجربه کرد. افزایش درآمد‌های عملیاتی و کاهش هزینه‌ها به نسبت درآمد مواردی بود که در کنار تمامی موفقیت‌های بورس کالا بستری را موجب شد تا شاهد افزایش ارزش سهام این شرکت باشیم. این نوسان قیمت سهام در کنار خوش‌بینی به موفقیت‌های پیش‌رو در نهایت شرایط را فراهم کرد تا ارزش سهام بورس کالای ایران به جایگاه واقعی خود دست یابد؛ گرچه در نهایت با فراز و فرودهایی روبه‌رو بوده و هستیم.

❖ فراز و فرود قیمت‌های پایه

یکی دیگر از چالش‌های بورس کالا شیوه و فرمول تعیین قیمت‌های پایه است. هم‌اکنون اغلب مواد اولیه و محصولات میانی و حتی محصولات نهایی مورد معامله در بورس کالا با فرض وجود جذابیت خرید در یک چارچوب کلی کشف نرخ می‌شوند و این چارچوب کلی عبارت است از قیمت‌های بین‌المللی با احتساب بهای ارز در بازار آزاد. این در حالی است که برخی از محصولات همچون مواد اولیه پلیمری و شیمیایی با پنج درصد تخفیف قیمتی عرضه شده ولی فلزی همچون آلومینیوم حتی با افزایش قیمت‌ها در فرمول اجرایی آن رو به روست. در خصوص

عرضه نیز افزایش خواهد یافت، ولی دقیقاً این گونه نیست تا جایی که با رشد بهای دلار، حتی شاهد کاهش عرضه‌ها به نسبت تقاضا هم هستیم. رشد قیمت دلار به معنی آن است که جذابیت صادرات افزایش و سودآوری واردات کاهش می‌یابد، حال در بازاری (بازار آزاد و بورس کالا توأمان) که بسیاری از عرضه‌کنندگان و خریداران حضور دارند، ناخودآگاه شاهد رشد صادرات و کاهش عرضه داخلی و افت واردات خواهیم بود. این در حالی است که تمامی تولیدکنندگان در بورس کالا حضور ندارند، افزایش حجم صادرات به معنی آن است که تقاضای بیشتری در این بازار به ایفای نقش مشغول بوده یعنی با افزایش قیمت دلار برتری تقاضا بر عرضه‌ها با شفافیت بیشتری خودنمایی خواهد کرد.

با توجه به چالش‌های نرخ ارز و رشد قیمت‌ها در بازارهای جهانی این دو چالش در نهایت به فرصت‌هایی جدید برای بورس کالا بدل گشت.

❖ تبدیل چالش‌ها به یک فرصت

ذات رشد قیمت‌های جهانی و افزایش بهای دلار در بازار آزاد همان گونه که عنوان شد به پتانسیلی برای افزایش حجم صادرات بدل می‌شود. این موارد جذابیت‌های صادراتی بورس کالا را افزایش داده و حضور موفق بورس کالا در بازارهای منطقه‌ای و جهانی را تضمین می‌کند. هم‌اکنون بازارهای منطقه‌ای و کشورهای همسند، بازارهای هدف اصلی برای بورس کالای ایران محسوب شده که از آن جمله می‌توان از کشورهای عراق، هند و حتی برخی از کشورهای دیگر شرق آسیا نام برد. این رویکرد یعنی توجه به بازارهای صادراتی در بستر بورس کالا را می‌توان یکی از تصمیمات استراتژیک این بازار مالی برشمرد که در کنار درآمدزایی، این بازار رسمی را به کشورهای دیگر

افزایش حجم صادرات به معنی آن است که تقاضای بیشتری در این بازار به ایفای نقش مشغول بوده یعنی با افزایش قیمت دلار برتری تقاضا بر عرضه‌ها با شفافیت بیشتری خودنمایی خواهد کرد

پیش‌بینی آینده و ترسیم سناریوهای احتمالی و همچنین تدوین استراتژی‌های مورد نیاز را می‌توان بهترین راهبرد کلان برای ترسیم توسعه بورس کالا در ماه‌ها و سال‌های آینده دانست

و تقاضا در نهایت قیمت‌هایی عادلانه را کشف خواهد کرد که منافع همه طرفین را برآورده می‌سازد. فضای بورس کالا و تقابل عرضه و تقاضا موجب شده تا منافع خریدار و فروشنده گاهی در تضاد با یکدیگر قرار بگیرد؛ بنابراین چنین ویژگی مهمی حتی به مذاکراتی بسیار صریح و جدی منتهی شده است. نکته جالب توجه اینکه ساختار بورس کالا نه از این تضاد منافع سودی برده و نه وارد شدن به این مباحث، منافی برای این بازار رسمی دارد. حال که این قبیل تقابل منافع در بستر بورس کالا صورت‌رسانهای به خود می‌گیرد، شاید یکی از چالش‌های بورس کالا را بتوان همین ویژگی به شمار آورد؛ اگرچه این مباحث هیچ‌گونه ارتباطی به ساز و کار معاملاتی در این بازار رسمی ندارد.

نوسان قیمت‌ها در بازار نقدی و تأثیرگذاری بر بازار آتی سکه

ذات نوسان قیمت‌ها در بازار آتی بر مبنای تغییر نرخ در بازار نقدی یک اصل مورد قبول در مکانیسم معاملات در بازار مشتقه است. این شرایط موجب شده تا در دوره‌های زمانی بسیاری شاهد نوسان شدید نرخ در بازار آتی باشیم؛ اگرچه ریشه اصلی این نوسان قیمت‌ها را باید در بازار نقدی جستجو کرد. رشد قیمت دلار در بازار آزاد در کنار افزایش بهای جهانی طلا سیگنال‌هایی بود که بر بازار آتی سکه تأثیر گذاشت و این نوسان قیمتی خود به چالشی نه چندان جدی در بورس کالا بدل گشت. واقعیت آن است که بازار نقدی سکه راهبر اصلی قیمت‌ها در بازار آتی است، ولی توجه تصمیم‌سازان اقتصادی به این ساز و کار قیمتی به عنوان ملاکی برای تخمین بهای انتظاری دلار با فرض مثلاً ثبات قیمت‌های جهانی طلا کمتر از حد انتظار بوده است. از سوی دیگر، نوسان حجم معاملات در بازار آتی سکه در هفته‌های مختلف خود به دلیل دیگری برای تأثیرات متفاوت معاملات نقدی بر داد و

ستدهای آتی به شمار می‌رود؛ اگرچه این فراز و فرود حجم معاملات نیز خود سیگنالی دیگر از ترسیم واقعیت‌های بازار و انتظارات قیمتی محسوب می‌شود. نگاهی به روند عمومی حجم معاملات و همچنین نوسان قیمت‌ها در بازار آتی سکه نشان می‌دهد که در کنار رشد قیمت و البته افزایش وجه تضمین اولیه، به نسبت حجم معاملات نیز در مسیر رشد قرار داشته که این نکته نشان می‌دهد جذابیت‌های این بازار به طرز قابل قبولی در مسیر رشد و توسعه قرار داشته و دارد. این در حالی است که ذات نوسان قیمت‌ها در بعضی از گمانه‌زنی‌ها موجب شد تا به ساز و کارهای معاملاتی انتقاداتی وارد شود، آن‌هم به صورت مقطعی؛ گذشت زمان و همچنین شفاف‌تر شدن چهره بازار در نوسان قیمت‌ها هم به کاهش حجم نقد منتهی شد و هم با افزایش حجم معاملات ثبات بیشتری را به همراه آورد. در هر حال، جهش‌های قیمتی دلار در بازار داخلی و پرواز قیمت سکه نقدی، در نهایت بازار آتی را نیز متأثر ساخت. در این تکان‌های قیمتی باز هم شاهد بودیم که ساز و کارهای معاملاتی در بازار آتی از گردونه آزمایش بازار سربلند بیرون آمد و این شیوه معاملاتی کارنامه قابل قبولی را در تقارن با نوسان قیمت‌ها در بازار نقدی از خود بروز داد.

معاملات قیمت تضمینی گندم کل کشور

ورود تمامی گندم تولیدی در کشور در مکانیسم خرید تضمینی را می‌توان یکی از فرصت‌ها و حتی یکی از چالش‌های مهم محسوب کرد؛ زیرا با فرض توسعه در بستر معاملات کشاورزی بورس کالا از یک سو نیاز به تجمع توانمندی‌ها و زیرساخت‌های گسترده‌ای در سطح کشور داشته و از سوی دیگر فرآیندهای معاملاتی پیچیده‌ای را می‌طلبد. آشنایی کشاورزان با این ساز و کار، توجیه توانمندی‌های بورس کالا برای اتحادیه‌های کشاورزی، ورود حداکثری خریداران و مدیریت عرضه‌ها و همچنین توجه به اقصی نقاط کشور مواردی است که در این حوزه اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. این موارد با توجه به حجم بالای معاملات خود بوته آزمایش مهمی برای بورس کالا است تا بتواند نقش آفرینی بهتر و بیشتری در ذات معاملات محصولات کشاورزی در بازار داخلی را به خود اختصاص دهد.

خبرها از ورود تمامی گندم تولیدی کشور در سال ۹۷ به بورس کالا حکایت دارد که از رهگیری بودجه سال پیش رو نیز چنین برداشتی حس می‌شود. کاهش بار مالی دولت در کنار توجه به کیفیت تولیدات و همچنین رقابت‌پذیری داد و ستد و جذابیت بیشتر افزایش راندمان تولید، مواردی است که در این شیوه جدید معاملاتی مستتر است؛ اگرچه به تلاش بسیاری برای مدیریت این شیوه معاملاتی هم نیاز دارد. پذیرش بسیاری از انبارهای گندم و همچنین بازاریابی برای خریداز جمله مواردی است که باید به آن توجه کرد. این در حالی است که تجربه موفق معاملات قیمتی تضمینی جو و ذرت از جمله مواردی است که اعتماد به موفقیت این ساز و کار معاملاتی را در چندان ساخته است. عزم تصمیم‌سازان اقتصاد کشور در کنار نیاز به بازبینی شیوه‌های حمایتی از بخش کشاورزی نیز در این خصوص مؤثر بوده و هست.

توسعه بورس کالا و گذار از چالش‌های بسیار

در ادبیات اقتصادی روز جهان شاید تعریف فراگیری از توسعه را نتوان ارائه کرد، ولی اغلب صاحب‌نظران در این حوزه بر چند داده بنیادین در حوزه توسعه متفق‌القول هستند. استفاده حداکثری از تمامی ظرفیت‌های موجود به منظور افزایش بهره‌وری و سودآوری فعالیت‌ها و در نهایت ایجاد ابزارهایی جدید برای دست‌یافتن به موفقیت‌هایی جدید را می‌توان از جمله مواردی برشمرد که در فرآیند توسعه مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که در تدوین استراتژی‌های توسعه به دو سیگنال مهم یعنی فضای بیرونی سازمان و فضای درونی و محدودیت‌های مختلف نیز توجه می‌شود؛ رخدادی که در بورس کالا نیز باید مورد توجهی جدی قرار بگیرد. در خصوص بسترهای توسعه در محیط پیرامونی باید گفت که محیطی نسبتاً مساعد در برابر روند توسعه بورس کالا به بازارهای کالایی جدید و همچنین توسعه سهم بازار و حجم معاملات این بازار مالی فراهم است، آن‌هم در وضعیتی که حمایت‌های قانونی و حتی الزاماتی جذاب در مسیر رشد این سازمان در گذشته فراهم شده و هم‌اکنون نیز به قوت خود باقی است؛ به عنوان مثال، قدرت‌نمایی معاملات محصولات پتروشیمی، جذابیت داد و ستد مصنوعات فولادی و انتظار برای ورود گسترده گندم در چارچوب قیمت تضمینی را می‌توان در این چارچوب مورد بررسی قرار داد. این در حالی است که برای بورس کالا عوامل محدودکننده زیادی نیز وجود دارد. پیش‌بینی آینده و ترسیم سناریوهای احتمالی و همچنین تدوین استراتژی‌های مورد نیاز را می‌توان بهترین راهبرد کلان برای ترسیم توسعه بورس کالا در ماه‌ها و سال‌های آینده دانست؛ بنابراین در آینده فاز آینده‌پژوهی را بیش از پیش در تحلیل‌ها و برآوردها مورد توجه قرار خواهیم داد.

THE CHALLENGE

دانشنامه بورس کالای ایران

حقوق در بازار سرمایه

نوشته حامد سلطانی نژاد

مهدی حاجی‌وند

شرکت بورس کالای ایران

Iran Mercantile Exchange

www.ime.co.ir

[imereport](https://www.instagram.com/imereport)

[@imereport](https://www.telegram.com/@imereport)

imereport.ir

تهران، خیابان آیت الله طالقانی، نبش بندر اذلی، شماره ۳۵۱

نمابر: ۸۸۳۸۳۰۰۰

تلفن: ۲-۸۵۶۴۰۰۰۰